

Suomen parituslainsäädäntö:
rikoslain 20 luvun 9 §:n historia, nykytila ja tulevaisuudennäkymät

Mona Grönroos
OTM-tutkielma
Helsingin yliopisto
Oikeustieteellinen tiedekunta
Ohjaajat: Panu Minkkinen
ja Heikki Pihlajamäki
Helmikuu 2020

Tiedekunta – Fakultet – Faculty Oikeustieteellinen tiedekunta		Koulutusohjelma – Utbildningsprogram – Degree Programme Oikeustieteen maisterin koulutusohjelma	
Tekijä – Författare – Author Grönroos, Mona			
Työn nimi – Arbetets titel – Title Suomen parituslainsäädäntö: rikoslain 20 luvun 9 §:n historia, nykytila ja tulevaisuudennäkymät			
Oppiaine/Opintosuunta – Läroämne/Studieinriktning – Subject/Study track Oikeusteoria, oikeushistoria			
Työn laji – Arbetets art – Level OTM-tutkielma		Aika – Datum – Month and year Helmikuu 2020	Sivumäärä – Sidoantal – Number of pages III + 77
Tiivistelmä – Referat – Abstract			
<p>Parituksella tarkoitetaan taloudellisen hyödyn hankkimista toisten prostituutiota hyödyntämällä. Parituksesta on olemassa erilaisia muotoja, mutta niitä kaikkia yhdistää juuri taloudellisen hyödyn tavoittelu. Tässä tutkielmassa syvennytään paritusta koskevaan rikoslain 20 luvun 9 §:ään. Tarkastelun pääasiallisena kohteena ovat paritussääntelyn historia ja nykytila, mutta huomiota kiinnitetään myös suomalaisen paritussääntelyn tulevaisuudennäkymiin. Suomessa tehtyjä lainsäädäntöratkaisuja vertaillaan muiden maiden tapoihin suhtautua prostituutioon ja paritukseen, ja tutkielmassa on käytetty melko paljon tilaa myös prostituutiokeskustelun taustalla vaikuttavien erilaisten ideologioiden tarkasteluun. Näiden ideologioiden kautta on helpompi ymmärtää, miten nykytilanteeseen on päädytty ja mihin suuntaan tästä eteenpäin kannattaisi kulkea.</p> <p>Prostituutio on tunteita herättäviä aihe, joka nousee toistuvasti esille yhteiskunnallisissa keskusteluissa. Paritus on harvoin tällaisen keskustelun ytimessä, sillä suurin osa prostituutiokeskustelusta keskittyy niin kutsuttuun pakkoprostituutioon eli ihmis- tai naiskauppaan. Tämän vuoksi parituksesta ei ole myöskään tehty kovinkaan montaa tutkimusta. Eri tahojen yhteisenä tavoitteena on vahvistaa prostituutiotoiminnassa mukana olevien henkilöiden perus- ja ihmisoikeuksia, mutta ehdotetut keinot vaihtelevat suuresti eri näkökulmien edustajien välillä. Yhteiskunnallisen keskustelun aiheena on usein prostituutiossa mukana olevien vapaaehtoisuus: ovatko henkilöt toiminnassa vapaaehtoisesti mukana ja voiko vapaaehtoisuutta olla tässä yhteydessä edes olemassa? Tutkielmassa omaksutun näkökulman mukaan vapaaehtoista prostituutiota on olemassa ja lainsäädännön pitäisi erilaisten kieltojen sijaan kohdistua seksityöntekijöiden aseman parantamiseen.</p> <p>Tutkielmassa vastataan kolmeen tutkimuskysymyksen. Näistä ensimmäinen koskee suomalaisen parituslainsäädännön historiaa ja erilaisten uudistusten taustalla vaikuttaneita olosuhteita. Toinen kysymys liittyy nykyään voimassa olevan paritussääntelyn sisältöön, ja sitä tarkastellaan niin lain esitöiden, oikeuskirjallisuuden kuin oikeuskäytännön näkökulmasta. Kolmantena tutkimuskysymyksenä on suomalaisen paritussääntelyn tulevaisuus, jota lähestytään oikeusvertailun ja erilaisten yhteiskunnallisten näkökulmien kautta. Tutkielma jakautuu kuuteen lukuun. Ensimmäisessä luvussa esitellään tutkimuksen aihe, keskeiset käsitteet ja käytetyt tutkimusmenetelmät. Luvuissa kaksi ja kolme vastataan ensimmäiseen tutkimuskysymykseen, kun tarkastelun kohteena on ensin seksityö oikeudellisessa ja yhteiskunnallisessa kontekstissa ja sen jälkeen suomalaisen parituslainsäädännön sääntelyhistoria. Toiseen tutkimuskysymykseen vastataan pääasiallisesti luvussa neljä, jossa käydään läpi parituksen tunnusmerkistökäsitteet yksi kerrallaan. Osa vastauksesta löytyy jo luvun kolme lopusta, jossa tarkastellaan parituksen ja ihmiskaupan välistä rajanvetoa. Kolmanteen ja samalla viimeiseen tutkimuskysymykseen vastataan luvussa viisi, kun Suomen parituslainsäädäntöä verrataan muihin maihin ja tämän perusteella suomalaiselle paritussääntelylle ehdotetaan uudenlaista suuntaa. Kuudennessa luvussa esitetään tutkielman johtopäätökset.</p> <p>Paritusta koskevan säännöksen sisältö on joissain määrin epäjohdonmukainen ja epäselvä, sillä säännös on yli sadan vuoden aikana koottu ”tilkututakki”. Säännös kaipaisikin kokonaisvaltaista uudistamista. Uudistusprojektiin pitäisi ottaa mukaan myös seksityötä tekevät henkilöt, sillä heidän ääntään ei ole aiempien uudistusten yhteydessä haluttu kuulla. Paritus samastetaan monesti ihmiskauppaan, ja kaikenlainen prostituutio ja seksikauppa mielletään helposti haitalliseksi tai jopa rikolliseksi toiminnaksi. Seksuaalipalvelujen myyminen ei kuitenkaan ole Suomessa kiellettyä, ja seksin ostaminenkin on lainvastaista vain tietyissä olosuhteissa. Paritustakaan ei pitäisi automaattisesti tuomita ongelmallisena, sillä tietyt parituksen muodot saattavat jopa helpottaa seksityötä tekevän henkilön elämää. Tutkielmassa argumentoidaankin vapaaehtoisen ja pakotetun prostituution välisen eron tunnistamisen puolesta ja kehoitetaan purkamaan nykyistä paritussääntelyä siltä osin kuin se vaikuttaa negatiivisesti seksityöntekijän työskentelyolosuhteisiin tai turvallisuuteen. Johtopäätöksenä suositellaan siirtymistä niin kutsuttuun ”Alankomaiden malliin”, jossa bordellit sallitaan luvanvaraisina ja valvottuina.</p>			
Avainsanat – Nyckelord – Keywords paritus, prostituutio, seksityö, ihmiskauppa, seksuaalirikos, dekriminialisointi, abolitionismi, sääntelyjärjestelmä, feminismi			
Ohjaaja tai ohjaajat – Handledare – Supervisor or supervisors Panu Minkinen ja Heikki Pihlajamäki			
Säilytyspaikka – Förvaringställe – Where deposited E-thesis			
Muita tietoja – Övriga uppgifter – Additional information			

SISÄLLYSLUETTELO

LYHENTEET	III
1 JOHDANTO	1
1.1 Tutkimuksen kohde ja tavoitteet	1
1.2 Paritus yhteiskunnallisena ongelmana	3
1.3 Keskeiset käsitteet	4
1.4 Tutkimuksessa käytetyt tutkimusmenetelmät, lähdeaineisto ja rajaukset	6
2 SEKSITYÖ OIKEUDELLISESSA JA YHTEISKUNNALLISESSA KONTEKSTISSA	8
2.1 Oikeuden suhde yhteiskuntaan	8
2.2 Oikeus ja naisten yhteiskunnallinen asema	12
2.3 Suomen prostituutiohistoria ja yhteiskunnan suhtautuminen seksityöhön	15
2.4 Prostituutiokeskustelun taustalla vaikuttavat ideologiat	18
3 SUOMALAISEN PARITUSLAINSÄÄDÄNNÖN KEHITYSKULKU	22
3.1 Seksuaalirikoksia koskevan sääntelyn perustelut ja tavoitteet	22
3.2 Sääntelyhistoria	27
3.2.1 Vuoden 1889 rikoslaki	27
3.2.2 1990-luvun lopun rikoslain kokonaisuudistus	28
3.2.3 Uudistukset 2000-luvulla	30
3.3 Parituksen erottaminen ihmiskaupasta	32
3.3.1 Ihmiskauppasääntelyn taustat	32
3.3.2 Painostus pois paritussäännöksestä	34
3.3.3 Parituksen kohteen aseman parantaminen rikosprosessissa	36
4 PARITUKSEN TUNNUSMERKISTÖTEKIJÄT	37
4.1 Yleistä säännöksen soveltamisalasta	37
4.2 Tunnusmerkistötekijät	38
4.2.1 Tilan järjestäminen sukupuoliyhteyttä tai siihen rinnastettavaa seksuaalista tekoa varten	38
4.2.2 Prostituoidun majoittaminen vakiintuneena osana liiketoimintaa	43
4.2.3 Yhteystietojen välittäminen tai muu markkinointi	44
4.2.4 Muu hyväksikäyttö	46
4.2.5 Toisen vietteleminen prostituutioon	49
4.3 Törkeä paritus	50
5 PARITUSLAINSÄÄDÄNNÖN TULEVAISUUDENNÄKYMÄT	53
5.1 Muiden maiden suhtautuminen prostituutioon ja paritukseen	53
5.1.1 Ruotsi	53
5.1.2 Saksa	54
5.1.3 Alankomaat	56
5.2 Suomen parituslainsäädännön tulevaisuudennäkymät	59
5.2.1 Vaihtoehto 1: seksin ostokielto yrityksenä vähentää prostituutiota ja paritusta	59
5.2.2 Vaihtoehto 2: Alankomaiden malli ongelmallisen parituksen torjuna	63
6 LOPUKSI	67
LÄHTEET	69

LYHENTEET

EU	Euroopan unioni
FRA	Euroopan unionin perusoikeusvirasto
HE	Hallituksen esitys
HHO	Helsingin hovioikeus
HKäO	Helsingin kärjäoikeus
LaVM	Lakivaliokunnan mietintö
OM	Oikeusministeriö
Prop.	Ruotsin hallituksen esitys (regeringens proposition)
RHO	Rovaniemen hovioikeus
RL	Rikoslaki
SOU	Ruotsin valtion julkiset selvitykset (statens offentliga utredningar)
THO	Turun hovioikeus
VHO	Vaasan hovioikeus
WHO	Maailman terveysjärjestö (World Health Organization)
YK	Yhdistyneet kansakunnat

1 JOHDANTO

1.1 Tutkimuksen kohde ja tavoitteet

Tässä tutkielmassa tarkastellaan Suomen rikoslain (39/1889) 20 luvun 9 §:ää, jossa säädetään parituksen rangaistavuudesta. Parituksen kriminalisoinnilla tavoitellaan ennen kaikkea sitä, että ulkopuolinen henkilö ei voisi hankkia taloudellista hyötyä käyttämällä hyväkseen toisen harjoittamaa prostituutiota.¹ Paritus on niin kutsuttu uhrin rikos, sillä paritus kohdistuu rikoksena aina yhteiskuntaan eikä parituksen kohteena olevaan henkilöön. Parituksen kohteeksi joutunut seksityöntekijä ei siis ole tällaisissa tapauksissa varsinaisesti uhri, eikä seksityötä tekevä henkilö välttämättä kärsi mitenkään parittajan toiminnasta. Näin voi olla esimerkiksi tilanteessa, jossa parituksella tavoiteltu taloudellinen hyöty otetaan maksuina asiakkailta seksityöntekijöiden sijaan. Parituksen kohteena oleva seksityöntekijä saattaa myös saada parituksen kautta helpommin asiakkaita tai muuta hyötyä, jos esimerkiksi tapaamisaikojen sopiminen tai seksuaalipalveluista ilmoittelu hoidetaan tehokkaammin ulkopuolisen toimesta.

Koska paritusta ei olisi olemassa ilman prostituutiota, merkittävä osa tutkimuksesta käsittelee prostituutiolainsäädäntöä yleisellä tasolla ja sen vaikutuksia paritusta koskevaan sääntelyyn. Paritus linkittyy vahvasti myös ihmiskauppaan, mikä näkyy esimerkiksi siinä, että näitä ilmiöitä tarkastellaan usein rinnakkain. Sen vuoksi tähänkin tutkielmaan on haluttu sisällyttää osio ihmiskauppasääntelystä ja sen yhteyksistä parituslainsäädäntöön. Paritusta koskeva säännös on kokenut olemassaoloaikanaan useita muutoksia, ja viimeisin uudistus on vuodelta 2014, jolloin tavoitteena oli selventää paritussäännöksen soveltamisalaa suhteessa ihmiskauppasäännöksen. Ennen vuoden 2014 uudistusta näissä kahdessa säännöksessä oli hieman päällekkäisyyksiä ja rikollisen toiminnan tunnistaminen jommaksikummaksi saattoi olla hankalaa. Tämän seurauksena säännöksiä saatettiin välillä myös sekoittaa toisiinsa.

Prostituutio yleisellä tasolla on monella tapaa naiskysymys. Suurin osa prostituoiduista on naisia ja asiakkaista miehiä,² ja esimerkiksi Ruotsissa prostituutiolainsäädännön taustalla on sukupuolten välisen tasa-arvon tavoittelu.³ Paritus prostituution erityiskysymyksenä liittyy sen sijaan monesti ulkomaalaiskysymyksiin. 2000-luvun alussa tehdyn tutkimuksen mukaan

---

¹ Rautio 2009, s. 452.

² Kimpimäki 2009, s. 11. Naisia on miehiä vähemmän asiakkaina, ja seksiradikaaleiksi kutsuttu feministiryhmä uskoo sen johtuvan naisten seksuaalisuuden tukahduttamisesta. Seksiradikaalit uskovat prostituutiota koskevien kriminalisointien perustuvan pyrkimykseen kontrolloida naisten seksuaalisuutta, ja he ajavatkin sekä prostituution dekriminalisointia että alaan liittyvän stigman poistamista (Comte 2014, s. 201–202).

³ SOU 1981:71; SOU 1995:15.

Suomessa vierailevat seksityöntekijät hakeutuvat monesti yhteistyöhön parittajien kanssa, sillä heidän tavoitteenaan on maksimoida tulonsa ja priorisoida ajankäyttönsä ennen palaamista kotimaahansa. Tällöin voi olla järkevää työskennellä sellaisten ihmisten kanssa, joiden kautta pääsee hyödyntämään jo olemassa olevaa prostituutioinfrastruktuuria. Sen sijaan suomalaiset ja Suomessa pysyvästi asuvat seksityöntekijät käyttävät niin kutsuttuja parittajia huomattavasti vähemmän.⁴

Johanna Niemen mukaan nykyistä parituslainsäädäntöä ei välttämättä voida pitää riittävänä keinona täyttää Suomea sitovia kansainvälisiä velvoitteita, joiden mukaan prostituutiosta hyötyminen pitää kieltää.⁵ Prostituutiosta hyötymisen kieltäminen on ollut Suomessakin tavoitteena jo pitkään, mikä näkyy paritussääntelyn sirpaleisuudessa. Nykyinen paritussäännös on useiden vuosikymmenten kuluessa koottu ”tilkkutäkki”, jonka eri osiin ovat vaikuttaneet kyseisten aikakausien ideologiat ja moraalikäsitkset. Tämän vuoksi säännöksen sisältö ja todellinen ulottuvuus ovat jääneet oikeusministeriönkin mukaan hieman epäselväksi.⁶ Tutkielman tavoitteena on ensinnäkin selventää oikeustilaa parituksen osalta ja toisaalta selittää, miksi tällaiseen epäselvään tilanteeseen on päädytty.

Ehdotus aiheenvalinnasta tuli Pro-tukipisteeltä, jonka mukaan paritusta ei ole tutkittu riittävästi oikeustieteellisestä näkökulmasta käsin. Pro-tukipiste on suomalainen seksi- ja erotiikka-alan asiantuntijajärjestö, jonka tärkeimpiin tehtäviin kuuluu erilaisten tuki- ja terveysten palvelujen järjestäminen seksityötä tekeville sekä ihmiskaupan uhrien auttaminen. Paritusta koskevaa tutkimusta löytyy Suomesta vain rajallisesti, ja olemassa olevista tutkimuksista suurin osa kuuluu sosiologian alaan. Paritussäännös onkin jäänyt pitkälti oikeustieteellisen tutkimuksen ulkopuolelle, joten tällaisen tutkimuksen tekemiselle on selvä yhteiskunnallinen tarve.

Aihe on myös ajankohtainen, sillä seksuaalirikoslainsäädäntöön on tulossa laajoja uudistuksia vuodesta 2020 alkaen ja paritussäännös on yksi mahdollisista muutoksen kohteeksi päätyvistä rikoslain säännöksistä. Tämän lisäksi aihe on merkittävä käynnissä olevan sosiaalisen muutoksen vuoksi. Etenkin naisten seksuaalinen itsemääräämisoikeus on viime vuosina noussut keskeiseksi julkisen keskustelun kohteeksi muun muassa Suostumus2018-kansalaisaloitteen⁷

---

⁴ Kontula 2008, s. 40.

⁵ Niemi-Kiesiläinen 2004, s. 462.

⁶ OM 39/2013: Seksikaupan kohteen hyväksikäyttö, s. 117. Selvityksessä todetaan, että parituksen tunnusmerkistö kaipaasi selkiyttämistä.

⁷ ”Raiskauksen määritelmä suostumusperustaiseksi - Suostumus2018.” Kansalaisaloite.fi-verkkosivusto. <https://www.kansalaisaloite.fi/fi/aloite/3209> Sivulla vierailtu 22.4.2019.

ansioista. Paritus – kuten prostituutio yleisestikin – aiheuttaa ihmisissä voimakkaita tunteita, ja monilla on vahvoja mielipiteitä asiasta. Tämän vuoksi aiheesta on tärkeää keskustella julkisuudessa avoimesti ja tutkittuun tietoon perustuen. Yksi tämän tutkielman tavoitteista on tuoda selkeyttä monesti niin poliittisesti värittyneeseen ja tunteisiin perustuvaan keskusteluun.

Tutkielmalla on kolme keskeistä tavoitetta. Ensimmäisenä tavoitteena on selventää tämänhetkistä oikeustilaa paritusta koskevan sääntelyn osalta. Tämä tehdään pääsääntöisesti tarkastelemalla lainvalmisteluaineistoon kirjattuja perusteluja ja tuomioistuinten ratkaisuja. Tutkielman toisena tavoitteena on esittää selkeässä muodossa, miten nykytilanteeseen on päädytty ja millaiset tekijät siihen ovat vaikuttaneet. Tätä varten tutkielmassa käydään läpi paritukseen ja yleisesti prostituutioon liittyvää sääntelyhistoriaa sekä tarkastellaan erilaisia näkökulmia ja ideoita, joiden pohjalta lainsäädäntö on syntynyt. Kolmas tavoite liittyy suomalaisen paritus-sääntelyn tulevaisuudennäkymiin. Tutkielman lopussa käydään läpi muutamien muiden maiden valitsemia lähestymistapoja paritusta koskevaan sääntelyyn, ja näiden pohjalta ehdotetaan suomalaiselle parituslainsäädännölle uudenlaista suuntaa.

1.2 Paritus yhteiskunnallisena ongelmana

Jotta paritusta koskevaa sääntelyä ja sen taustoja voisi tarkastella mielekkäällä tavalla, ensin pitää ymmärtää, miten yhteiskunnassa suhtaudutaan yleisesti prostituutioon. Prostituutio on tunteita ja keskustelua herättävä aihe, jota voi lähestyä hyvin erilaisista näkökulmista. Prostituutiokeskustelussa osallistujat voidaan jakaa karkeasti kahteen leiriin: toisten mielestä prostituoituja pitäisi kohdella uhreina ja toisten mielestä itsenäisinä työntekijöinä. Tällainen radikaali näkökulmaero vaikuttaa keskustelun kaikkiin osa-alueisiin, ja ongelmiin annetut ratkaisuehdotukset eroavat ryhmien välillä suuresti.

Prostituoituja pidetään uhreina niin abolitionistien kuin radikaalifeministien toimesta.⁸ Abolitionistit ovat omaksuneet YK:n vuoden 1949 ihmiskauppasopimuksen kannan, jonka mukaan kaikenlainen prostituutio on aina tuomittavaa eikä niin kutsutun pakkoprotituution ja muun prostituution välille tule tehdä eroa. Radikaalifeministit näkevät prostituution yhtenä miesten keinona alistaa naisia ja kohdistaa naisiin väkivaltaa. Molemmat tahot pitävät prostituutiota ennen kaikkea väkivaltana ja kokevat, että naisia tulisi suojella kaikenlaiselta hyväksikäytöltä.

---

⁸ Näitä termejä käytetään joskus myös toistensa synonyymeina. Etenkin englanninkielisissä julkaisuissa tätä näkökulmaa kannattavia henkilöitä kutsutaan usein yleisesti termillä ”abolitionists”.

Yhteiskunta, joka sallii prostituution, ei heidän käsityksensä mukaan voi koskaan olla tasa-arvoinen.⁹

Toisen näkökulman mukaan prostituoidut ovat työntekijöitä, jotka harjoittavat ammattiaan vapaaehtoisesti ja ovat myös päätyneet siihen vapaan valinnan kautta. Näiden tahojen mukaan huomio tulisi kohdistaa prostituutiokysymyksissä erityisesti seksityöntekijöiden työskentelyolosuhteiden parantamiseen erilaisten rajoitusten asettamisen sijaan. Heidän mukaansa ihmisillä on oikeus valita seksityö ammatikseen eikä tällaista vapaaehtoista prostituutiota pidä kieltää. He eivät myöskään näe prostituution itsessään loukkaavan ihmisarvoa. Tämän näkökulman kannattajien mukaan prostituutioon ja prostituoituihin liittyvän stigman poistaminen edellyttää prostituution tunnustamista työksi muiden joukossa. Samalla seksityöstä tulee sitä tekeville ihmisille turvallisempaa. Prostituution tuomitseminen johtaa vain stigman kasvamiseen, kun taas prostituution laillistaminen suojaisi seksityöntekijöitä paremmin hyväksikäytöltä ja väkivallalta.¹⁰ Prostituutiosääntelyn taustalla kamppaileviin ideologioihin tutustutaan tarkemmin jaksossa 2.4.

1.3 Keskeiset käsitteet

Prostituutiolla tarkoitetaan sellaiseen seksuaaliseen kanssakäymiseen ryhtymistä, joka ei liity tavanomaiseen seurustelusuhteeseen tai vastaavaan suhteeseen. Prostituutiossa on yleensä kyse irrallisista suhteista, jotka voivat kuitenkin olla toistuvia. Toistuvuus onkin eräs prostituutioon yleisesti liitettävistä oletuksista.¹¹ Mahdollisesta toistuvuudesta huolimatta siinä ei kuitenkaan sitouduta minkäänlaiseen parisuhteeseen, vaan kyse on aina korvausta vastaan tapahtuvista seksuaalisista teoista. Paritussäännöksessä prostituutioon viitataan ilmaisulla ”korvausta vastaan tapahtuva sukupuoliyhteys tai siihen rinnastettava seksuaalinen teko”. Prostituoitu on prostituutiota harjoittava henkilö sukupuolesta riippumatta. Tässä tutkielmassa prostituutiota, seksityötä, prostituoitua ja seksityöntekijää käytetään neutraaleina termeinä, joihin ei lähtökohdaisesti sisälly oletusta sukupuolesta.

Tässä tutkielmassa käytetään prostituutio-sanan rinnalla termiä seksityö ja prostituoitu-sanan rinnalla termiä seksityöntekijä. Vaikka sanoja prostituutio ja seksityö voidaan käyttää periaatteessa rinnakkain, termeihin liittyy merkittäviä konnotaatioeroja. Sana prostituutio yhdistetään helpommin rikollisuuteen ja yleisesti paheksuttavaan toimintaan, kun taas sana seksityö viittaa

⁹ Roth 2012, s. 253; Vuolajärvi 2013, s. 9.

¹⁰ Roth 2012, s. 253.

¹¹ HE 28/2003 vp, s. 209.

enemmän tietynlaiseen ammattiin ja työntekoon. Tässä tutkielmassa prostituutio-sanaa käytetään neutraalissa merkityksessä kuvaamaan seksin myymistä ilmiönä. Sanaa seksityö käytetään tilanteissa, joissa aihetta tarkastellaan enemmän prostituution parissa työskentelevien henkilöiden näkökulmasta. Myös prostituoitu ja seksityöntekijä herättävät kuulijassa erilaisia mielleyhtymiä, ja tutkielmassa pyritään käyttämään pääsääntöisesti termiä seksityöntekijä. Päätös pohjautuu arvovalintaan, jossa seksiä myyvät henkilöt halutaan esittää nimenomaan työntekijöinä. Prostituoitu-sanan käyttäminen on kuitenkin joissain tapauksissa perusteltua. Erityisesti historiallisessa kontekstissa termi prostituoitu saattaa kuvata seksityötä tekevää henkilöä paremmin kuin termi seksityöntekijä.

Sukupuoliyhteys määritellään rikoslain 20 luvun 10 §:ssä. Pykälän mukaan sukupuoliyhteydellä tarkoitetaan sukupuolielimellä tehtävää tunkeutumista toisen kehoon taikka toisen henkilön sukupuolielimen ottamista omaan kehoon. Sukupuoliyhteys voi olla myös muunlaista seksuaalista tunkeutumista toisen sukupuolielimeen tai peräaukkoon. Tunkeutuminen voi siis tapahtua sukupuolielimen lisäksi muulla ruumiinosalla tai esineellä.¹² Rikoslain kokonaisuudistukseen liittyvän hallituksen esityksen mukaan sukupuoliyhteys käsitteenä kattaa myös oraalisen eli suulla tapahtuvan sukupuoliyhteyden ja sukupuoliyhteys voi tapahtua niin samaa kuin eri sukupuolta olevien kesken.¹³

Seksuaalisella teolla tarkoitetaan muuta seksuaalista käyttäytymistä kuin sukupuoliyhteyttä. Seksuaalisen teon tavoitteena on seksuaalinen tyydytys tai kiihotus, joka voi kohdistua joko tekijään tai teon kohteeseen. Ollakseen säännöksessä tarkoitettu seksuaalinen teko teon pitää olla sekä teko-olosuhteet että tekijä ja teon kohde huomioon ottaen seksuaalisesti olennainen.¹⁴ Seksuaalinen teko voi olla lähes minkälainen teko tahansa, kunhan se liittyy seksuaalisuuteen. Teon seksuaalisuutta arvioitaessa kiinnitetään huomiota esimerkiksi tekijän ja teon kohteena olevan henkilön ikään, keskinäiseen suhteeseen ja teko-olosuhteisiin. Tekijän ja teon kohteena olevan henkilön sukupuolella tai seksuaalisella suuntautumisella ei sen sijaan ole merkitystä.¹⁵ Parituksen osalta säännöksen soveltamisalaan kuuluvat vain sellaiset seksuaaliset teot, jotka ovat rinnastettavissa sukupuoliyhteyteen. Tällainen teko voi olla esimerkiksi toisen sukupuolielimen koskettelu intensiivisesti.¹⁶

---

¹² HE 216/2013 vp, s. 49.

¹³ HE 6/1997 vp, s. 188.

¹⁴ HE 34/2004 vp, s. 85.

¹⁵ HE 6/1997 vp, s. 188–189.

¹⁶ Ibid., s. 186.

1.4 Tutkimuksessa käytetyt tutkimusmenetelmät, lähdeaineisto ja rajaukset

Tutkimuksessa yhdistellään useita erilaisia tutkimusmenetelmiä. Tutkielma sisältää elementtejä niin lainopillisesta, oikeusteoreettisesta, oikeushistoriallisesta kuin oikeussosiologisesta tutkimuksesta. Tutkielman lopussa yhtenä tutkimusmenetelmänä käytetään myös oikeusvertailua, kun inspiraatiota parituslainsäädännön tulevaisuudelle haetaan muiden maiden tekemistä lainsäädäntöratkaisuksista. Yksi merkittävimmistä tutkimusmenetelmistä on kuitenkin käytännön lainoppi. Lainoppia kuulee usein kutsuttavan ainoaksi puhtaasti oikeustieteelliseksi tutkimusmenetelmäksi, mutta se on oikeastaan tutkimussuuntaus eikä menetelmä itsessään.¹⁷ Monet oikeustieteelliset ongelmat ratkeavat lainopin avulla, mutta lainoppi ei yksinään riitä vastaamaan monimutkaisiin yhteiskunnallisiin kysymyksiin, sillä oikeus sisältää muutakin kuin kirjoitettua lainsäädäntöä. Sen vuoksi tässäkin tutkimuksessa hyödynnetään muita tutkimusmenetelmiä lainopin rinnalla.

Paritussäännöksen sisältöä tarkastellaan tutkimuksessa niin lain sanamuodon kuin hovioikeuskäytännön näkökulmasta. Lain sanamuodolle haetaan merkityssisältöä lain esitöistä ja muista viranomaismateriaaleista. Tutkimuksessa käytetty lähdeaineisto koostuu pääsääntöisesti lainvalmistelumateriaaleista ja tutkimuskirjallisuudesta. Muita tutkimuksessa hyödynnettyjä aineistomuotoja ovat sekä kansallinen että kansainvälinen lainsäädäntömateriaali, kansainvälisten järjestöjen ja muiden organisaatioiden tuottama materiaali ja erilaiset internetlähteet. Merkittävän osan aineistosta muodostavat myös korkeimman oikeuden ennakkoratkaisut ja hovioikeuksien parituksesta antamat tuomiot. Kaikkiin hovioikeuksiin lähetettiin aineistopyyntö 27.11.2019 koskien kaikkia ratkaisuja, joiden teksti sisältää sanan paritus. Ratkaisuja toimitettiin yhteensä 19, joista 13 tuli Helsingistä, neljä Turusta, yksi Vaasasta ja yksi Rovaniemeltä. Rovaniemen hovioikeuden ratkaisut toimitettiin vain julkisin osin.

Tutkimuksen ulkopuolelle on rajattu kaikki muut rikoslain 20 luvussa rangaistavaksi säädetyt rikokset, kuten luvun 8 §:ssä kriminalisoitu seksikaupan kohteena olevan henkilön hyväksikäyttö. Kyseinen säännös koskee korvausta vastaan tapahtuvaa seksuaalipalvelujen hankkimista ihmiskaupan uhrilta tai parituksen kohteena olevalta. Vaikka tässäkin säännöksessä kielletään parituksen kohteena olevan henkilön hyväksikäyttö, kyse ei kuitenkaan ole varsinaisesta parituksesta vaan erillisestä rikosmuodosta. Myös törkeä paritus jää rikosnimikkeenä lähes maininnan tasolle; sen sisältö käydään lyhyesti läpi luvussa neljä. Rajaus on ollut välttämätön

---

¹⁷ Ks. esim. Hirvonen 2011, s. 36–53.

tutkimuskohteen fokusoimiseksi. Paritusrikoksen törkeäksi tekeville perusteille ei anneta juurikaan huomiota, vaan tutkielmassa keskitytään tarkastelemaan parituksen erilaisia tekemuotoja. Tunnusmerkistötekijät menevät siis kvalifointiperusteiden edelle.

Tutkielma jakautuu kuuteen päälukuun: johdantoon, neljään asialukuun ja loppulukuun. Luvussa kaksi tarkastellaan seksityötä ja prostituutiosääntelyä oikeudellisessa ja yhteiskunnallisessa kontekstissa. Luvussa kolme tarkastelun kohteena ovat suomalaisen prostituutio- ja parituslainsäädännön tavoitteet ja syyt sekä sääntelyhistoria. Luvussa neljä huomio kohdistetaan tämänhetkiseen paritussäännökseen ja sen tunnusmerkistötekijöihin. Luvussa viisi käydään läpi muutamien muiden maiden valitsemia lähestymistapoja parituslainsäädäntöön ja tarkastellaan vaihtoehtoja suomalaisen paritussääntelyn tulevaisuudelle. Sopivaksi suunnaksi ehdotetaan Alankomaiden mallin mukaista lupajärjestelmää, jossa bordellit saavat toimia avoimesti, kunhan ne ovat ensin hankkineet viranomaisilta luvan toimintaansa ja noudattavat niille asetettuja vaatimuksia ja sääntöjä.

2 SEKSITYÖ OIKEUDELLISESSA JA YHTEISKUNNALLISESSA KONTEKSTISSA

2.1 Oikeuden suhde yhteiskuntaan

Ennen paritusta koskevan sääntelyn tarkempaa läpikäyntiä on syytä selvittää, miksi meillä ylipäätään on sääntelyä ja miten oikeuden avulla voidaan muokata yhteiskunnassa vallitsevia arvoja ja ihmisten käyttäytymistä. Oikeusjärjestyksemme sisältö ei ole syntynyt tyhjästä, vaan kaikella on pyritty jonkinlaiseen lopputulokseen. Prostituutiolla on pitkä historia, ja Suomesakin siihen on yritetty puuttua monenlaisilla tavoilla vuosikymmenten ja -satojen kuluessa. Suomen prostituutiohistoriaa ja syitä seksityöhön kohdistuvalle voimakkaalle sääntelyintressille käydään läpi tämän luvun jälkimmäisellä puoliskolla. Tarkastelkaamme kuitenkin ensin oikeuden suhdetta yhteiskuntaan yleisellä tasolla.

Prostituutioon ja paritukseen liittyvissä kysymyksissä johtopäätösten sisältöön vaikuttaa merkittävästi se, tarkastellaanko aiheeseen liittyviä kysymyksiä oikeuden sisäisestä vai ulkoisesta näkökulmasta. Seksin myyminen on toistuvasti yhteiskunnallisen keskustelun aiheena, ja vaikka sitä pääsääntöisesti paheksutaan ja siihen liittyvä stigma vaikuttaa seksityöntekijöiden elämään joka päivä, seksuaalipalvelujen myymistä ei muutamaa poikkeustilannetta lukuun ottamatta ole kriminalisoitu Suomen rikoslaissa. Paritus sen sijaan on yksi taloudellisista seksuaalirikoksista, ja parituslainsäädännön tarkoituksena on estää taloudellisen hyödyn hankkiminen toisen tarjoamien seksuaalipalvelujen kautta.¹⁸ Oikeustieteellisen koulutuksen saanut henkilö ymmärtää, että paritus ei rikoksena kohdistu yksittäiseen seksityöntekijään vaan se on rikos yhteiskuntaa vastaan. Mediassa ja yhteiskunnallisessa keskustelussa – ja jopa joissain viranomaismateriaaleissakin – kuulee kuitenkin usein puhuttavan parituksen uhreista ja tarpeesta suojella heitä.¹⁹ Oikeuden ulkopuolisesta näkökulmasta katsottuna paritusta ei aina osata erottaa esimerkiksi ihmiskaupasta.

Aulis Aarnion mukaan raja oikeuden ja muiden yhteiskunnallisten ilmiöiden välillä on selvä. Hänen tutkimuksessaan oikeus samastetaan lainoppiin, jossa oikeutta tulkitaan ja systematisoidaan sen omilla ehdoilla. Koska oikeus poikkeaa muista yhteiskunnallisista instituutioista, sen tutkiminen edellyttää erityisiä oppirakennelmia. Lainoppi poikkeaa myös metodisilta

¹⁸ Ojala 2014, s. 207.

¹⁹ Parituksen ”uhrit” mainitaan esimerkiksi lakialoitteessa LA 86/2016 vp, jonka tavoitteena oli seksin ostamisen täysikielto. Yhtenä keskeisenä perusteluna käytettiin tarvetta ehkäistä ihmiskaupan tai parituksen uhriksi joutumista.

säännöiltään ja periaatteiltaan muista yhteiskuntatieteistä.²⁰ Lainopillinen tutkimus hyödyttää luonteensa vuoksi erityisesti käytännön juristeja eli esimerkiksi asianajajia ja tuomareita. Joissakin yhteyksissä onkin annettu ymmärtää, että kaiken oikeustieteellisen tutkimuksen ainoa tarkoitus olisi palvella käytännön juristikuntaa.²¹ Oikeus ei kuitenkaan ole enää pelkästään juristien välinen asia, sillä 1990-luvun murroksen seurauksena keskustelu esimerkiksi tuomarin ratkaisun oikeellisuudesta on levinnyt koko kansan piiriin. Mediayhteiskunnassa myös muut kuin juristikoulutuksen saaneet voivat osallistua – ja osallistuvatkin – julkiseen keskusteluun oikeudesta ja sen tulkinnasta aiemmasta poikkeavalla tavalla.²² Tämän vuoksi oikeustiedekään ei voi enää pyrkiä irtautumaan yhteiskunnasta samalla tavalla kuin ennen.

Oikeus on yhteiskunnallistunut mediakeskustelun lisääntymisen lisäksi myös monilla muilla tavoilla. Aiemmin oikeus nähtiin täysin uniikkina ja yhteiskunnasta irrallisena instituutiona, jonka tutkiminen edellyttää sen sisäisten lainalaisuuksien ja erityispiirteiden hallintaa. Oikeuden ja yhteiskunnan keskinäinen välimatka alkoi kuitenkin kaventua Suomessa jo 1960- ja 1970-luvulta lähtien, kun yhteiskunta alkoi modernisoitua monin eri tavoin ja muuttunut yhteiskuntatodellisuus ja sen aikainen tapa järjestää oikeus eivät enää vastanneet toisiaan. Tämä aiheutti oikeudelle muospaineita, ja muutoksia alettiinkin tehdä lainsäädännön lisäksi myös erilaisissa oikeudellisissa instituutioissa ja oikeustieteen paradigmoissa. Kyseisinä vuosikymmeninä tehtiin monia suuria uudistuksia ja oikeuspoliittinen keskustelu kävi vilkkaana. Sääntelyoptimismi valtasi suomalaiset, ja vallitsevana ajatuksena oli, että lainsäädännön avulla voidaan korjata kaikenlaiset yhteiskunnalliset epäkohdat. Vuonna 1972 laitettiin aluilleen rikoslain kokonaisuudistus, joka johti myös seksialaan liittyvän lainsäädännön uudistamiseen tulevien vuosikymmenten aikana. 1960-luvulta alkaneessa sääntelyhuumassa keskeisimpiä sääntelykohteita olivat talous ja hyvinvointivaltio, mutta myös erilaiset ihmis- ja perusoikeusperiaatteet otettiin osaksi oikeutta.²³

Oikeus ja yhteiskunta ovat kietoutuneet vuosikymmenten kuluessa voimakkaammin ja voimakkaammin yhteen, ja oikeus on alettu mieltää samanlaiseksi osaksi yhteiskuntaa kuin esimerkiksi uskonto ja talous. Nykyään erilaisista yhteiskunnallisista instituutioista ajatellaan muodostuvan tietynlainen kokonaisuus, jonka kaikki palaset vaikuttavat toisiinsa.²⁴

²⁰ Aarnio 1988, s. 60.

²¹ ”Presidentti Timo Eskon tervehdyspuheenvuoro Suomen Tuomariliiton XX Tuomaripäivässä 14.10.2016”. Korkeimman oikeuden verkkosivusto. http://korkeinoikeus.fi/fi/index/ajankohtaista/puheet_1/2016/presidenttikeskonpuhesuomentuomariliitonxxtuomaripaivassa.html Haettu 22.4.2019.

²² Wilhelmsson 2005, s. 109.

²³ Kekkonen 1998, 100–141.

²⁴ Ks. esim. Tuori 2000.

Yhteiskunnan ja oikeuden välillä vallitsee vuorovaikutussuhde, jossa vaikutteet kulkevat yhtä aikaa molempiin suuntiin. Samalla, kun yhteiskunta vaikuttaa oikeuden ja oikeustieteen kehitykseen, oikeuden avulla voidaan ohjata yhteiskuntaa haluttuun suuntaan ja kannustaa kansalaisia tietynlaiseen käyttäytymiseen. Oikeustieteellinen tutkimus ottaa jatkuvasti vaikutteita ympäröivästä yhteiskuntatodellisuudesta, ja samaan aikaan oikeustieteilijät muovaavat yhteiskuntaa esimerkiksi *de lege ferenda* -kannanottojen eli erilaisten ratkaisusuositusten kautta.²⁵ Juha Häyhän vuonna 1997 koostamassa teoksessa *Minun metodini* kuvaillaan, miten 1960-luvun lainopillisessa tutkimuksessa sekä otettiin huomioon yhteiskuntatodellisuus että muokattiin sitä.²⁶

Oikeustieteilijät toimivat siis välittäjinä yhteiskunnan ja oikeuden välisessä suhteessa ja samalla jäsentävät yhteiskunnallisia ilmiöitä muutoksen edellyttämällä tavalla. Émile Durkheimin mukaan oikeus peilaa aina tietyn yhteiskunnan ominaispiirteitä ja muuttuu samaa tahtia yhteiskunnallisen kehityksen kanssa ja sen tuloksena. Oikeus siis ilmentää ympärillä olevia yhteiskunnallisia olosuhteita. Oikeuden tehtävänä on Durkheimin mukaan toimia hallinnollisena työkaluna yhteiskunnassa.²⁷ Durkheim oli itse yhteiskuntatieteilijä, mutta hänen ajatuksensa ovat sopusoinnussa oikeuspositivistien keskuudessa yleisesti hyväksytyn *social thesis* -teorian kanssa. Kyseisen teorian mukaan oikeuden perustana on sosiaalinen todellisuus eli oikeus palautuu aina yhteiskunnallisiin faktoihin.²⁸ Oikeus ei siis ilmesty tyhjästä, vaan sen tavoitteena on aina ratkaista jokin sillä hetkellä olemassa oleva yhteiskunnallinen ongelma. Näihin ajatuksiin perustuu luonnollisesti myös paritusta ja yleisesti prostituutiota koskeva sääntely.

Eräs merkittävä, tuore kehityssuunta yhteiskunnassa on Thomas Wilhelmssonin mukaan ollut erilaisten vähemmistöryhmien nostaminen yhteiskunnallisen toiminnan keskipisteeseen. Tämä johtaa myös oikeuden hajaantumiseen. Yhteiskuntaa ei enää pidetä homogeenisenä joukkona ihmisiä, joihin kaikkiin pätevät samat olettamukset tai esimerkiksi perinteiset elämänarvot. Uusia yhteiskunnallisia liikkeitä syntyy koko ajan, ja nykyaikaa onkin kutsuttu mikropolitiikan ajaksi. Yhtenäisen kansallisvaltion tilalle on muodostunut monista erilaisista ryhmittymistä ja

---

²⁵ Kari 2012, s. 124.

²⁶ Ks. esim. Häyhä 1997.

²⁷ Lindroos-Hovinheimo 2014, s. 77–80.

²⁸ *Ibid.*, s. 44.

verkostoista koostuva kokonaisuus. Muutos kohti fragmentoitunutta yhteiskuntaa on tunnustettu myös yhteiskuntatieteissä.²⁹

Uudenlaiset yhteiskuntaliikkeet pystyvät internetin avulla verkostoitumaan huomattavasti kaupunkia tai jopa valtiota laajemmalle alueelle, joten paikallisuus vähenee myös kansalaisaktivismiin piirissä. Suomalaiset järjestöt eivät enää toimi eristyksissä muista, vaan esimerkiksi suomalainen Pro-tukipiste on jäsenenä Global Alliance Against Traffic in Women -nimisessä yhteistyöverkostossa. Muutos kohti heterogeenisempää yhteiskuntaa näkyy myös siinä, että prostituutiota ympäröivä keskustelu on muuttunut monipuolisemmaksi ja erilaiset näkökulmat huomioonottavaksi. Seksityön hyväksyttävyyttä arvioitaessa törmätään nopeasti kahteen hyvin erilaiseen mielipiteeseen: radikaalifeministeiksi kutsutun feministisen suuntauksen mukaan seksikauppa ilmentää ikiaikaista epätasa-arvoa sukupuolten välillä ja on aina rakenteellista naisiin kohdistuvaa väkivaltaa, kun taas seksiradikaaleiksi kutsuttu ryhmä pitää seksityöntekijöitä itsenäisinä ja vapaaehtoisina ammatinharjoittajina, joiden työstä pitäisi pyrkiä tekemään turvallisempaa.³⁰

Anne Alvesalon mukaan monenlaiset yhteiskunnalliset toimijat ja instituutiot vaikuttavat oikeuteen.³¹ Nykymaailmassa nämä toimijat eivät välttämättä ole aina kansallisia. Perinteisesti on ajateltu, että tietty yhteiskunta, kansallisvaltio ja sen oikeus ovat sidottuna tiettyyn paikkaan eli yleensä valtion alueeseen. Nykymaailmassa yhteiskunnallinen toiminta kuitenkin harvoin rajoittuu valtion rajoihin, sillä postmoderni informaatioyhteiskunta mahdollistaa paikallisuudesta luopumisen.³² Tiedonkulun helpottuminen on mahdollistanut yhteiskunnan avautumisen aivan uudella tavalla. Kun vaikutteita otetaan myös oman yhteiskunnan ulkopuolelta, saadaan monipuolisempi kuva erilaisten vaihtoehtojen vahvuuksista ja heikkouksista. Tämä pitää ehdottomasti paikkansa myös seksityötä koskevan sääntelyn kohdalla, ja uudistuksia suunnitellessa pitääkin ottaa huomioon muiden maiden kokemukset asiassa. Kiihtyvä globalisoituminen ei kuitenkaan johdu pelkästään tiedonvälityksen helpottumisesta vaan myös

---

²⁹ Wilhelmsson 2005, s. 106.

³⁰ Vuolajärvi 2013, s. 9. Yhteiskunnasta löytyy monenlaisia mielipiteitä ja näkökulmia prostituutioon, mutta on hyvä huomata, että keskustelu jakaa myös yksittäisten aatteiden edustajia voimakkaasti. Esimerkiksi feministit jakautuvat prostituutiokeskustelussa useaan alaryhmään, joista näkyvimpiä ovat yllä mainitut radikaalifeministit ja seksiradikaalit.

³¹ Alvesalo 2010, s. 178–180.

³² Wilhelmsson 2005, s. 105.

ylikansallisen yhteistyön lisääntymisestä ja kansainvälisen kaupankäynnin kasvusta.³³ Pohjoismaissa esimerkiksi toteutetaan usein yhteisiä rajat ylittäviä lainsäädäntöhankkeita.

Globalisaatio vaikuttaa myös oikeuteen monella tavalla, ja yksi oikeustieteen haasteista onkin vastata oikeudellisten kysymyksenasettelujen jatkuvaan muutokseen. Kansallisvaltion oikeusjärjestys ei enää koostu pelkästään kansallisesti säädetystä lainsäädännöstä, vaan siihen sisältyy runsaasti myös kansainvälistä perua olevaa materiaalia. Yksi Suomen oikeuteen merkittävimmistä vaikuttavista kansainvälisistä toimijoista on Euroopan unioni, jolta valuu tiivistyvän integraatiokehityksen seurauksena runsaasti lainsäädäntömateriaalia jäsenvaltioihin. Kansalliset tuomioistuimet joutuvat soveltamaan EU-oikeutta kotimaisen oikeuden lisäksi, joten myös oikeuden soveltaminen on ylikansallistunut.³⁴ Kansallisista ja kansainvälisistä lähteistä peräisin oleva oikeus onkin sulautunut yhteen kokonaisuudeksi, jossa erilaiset toimintatavat vaikuttavat yhtä aikaa.³⁵ Kansallisen ja EU-lainsäädännön lisäksi Suomea sitovat erilaiset kansainväliset sopimukset, kuten Euroopan ihmisoikeussopimus ja YK:n yleissopimus lapsen oikeuksista. Erilaiset ihmisoikeus- ja muut sopimukset, joiden sopimuspuoli Suomi on, vaikuttavat kansallisen oikeutemme kehitykseen jatkuvasti. Oikeus ei siis saa vaikutteista pelkästään suomalaisesta yhteiskunnasta vaan myös ylikansallisen sääntelyn taustalla olevista muista yhteiskunnista.

2.2 Oikeus ja naisten yhteiskunnallinen asema

Koska Suomen historiassa seksityö on yhdistetty lähes poikkeuksetta vain naisiin ja tämä tutkielma sisältää oikeushistoriallisia elementtejä, on perusteltua tuoda esiin myös sääntelyyn liittyviä sukupuolikysymyksiä. Kaikki seksityöntekijät eivät tietenkään ole naisia – eikä näin ole koskaan ollutkaan – mutta keskustelun pitkäaikaisen sukupuolittuneisuuden vuoksi on tärkeää ymmärtää myös sukupuolen merkitys sääntelyn muotoutumiselle nykymuotoonsa. Viime vuosikymmenten aikana muutosta ei ole tapahtunut vain oikeuden ja yhteiskunnan välisessä suhteessa, vaan myös naisten yhteiskunnallinen asema on kokenut suuria muutoksia. Tämä on osaltaan vaikuttanut oikeuden kehitykseen, kun tasa-arvokysymyksiin on alettu kiinnittää lainsäädännössä entistä enemmän huomiota.

---

³³ Kari 2012, s. 125.

³⁴ Tuori 2007, s. 8.

³⁵ Santos 1987, s. 297.

1990-luvulla tehtiin parannuksia naisten seksuaaliseen itsemääräämisoikeuteen. Avioliitossa tapahtuva raiskaus kriminalisoitiin vuonna 1994, ja hallituksen esityksessä lainmuutoksen tarpeellisuutta perusteltiin muun muassa muuttuneilla yhteiskuntarakenteilla:

” Samalla kun käsitys sukupuolielämän ja avioliiton ehdottomasta yhteydestä on väistynyt ja avioliiton merkitys muutenkin on muuttunut, on korostunut näkemys seksuaalisen itsemääräämisoikeuden tärkeydestä. - - Parisuhteessa tapahtuneista olennaisista muutoksista ja mainituista lainsäädännön uudistuksista voitaneen tehdä se johtopäätös, että yleisen käsityksen mukaan avioliitto ei vähennä saatikka poista puolisojen seksuaalista itsemääräämisoikeutta, vaikka avioliittoon edelleenkin kuuluu puolisojen keskeinen sukupuolielämä. Tämän käsityskannan on syytä ilmetä myös rikoslainsäädännöstä. Rikoslainsäädännönkin avulla voidaan vahvistaa muuttuneita asenteita. ”³⁶

Katkelma on hyvä esimerkki myös siitä, miten yhteiskunta vaikuttaa oikeuteen ja oikeus yhteiskuntaan. Yhteiskunnallinen muutos on tapahtunut tiedostamatta, mutta muutoksen seurauksena tehtävillä lainsäädäntöuudistuksilla voidaan tietoisesti vahvistaa jo alkanutta kehitystä. Myös paritussäännöstä – ja prostituutiota koskevaa sääntelyä yleisestikin – tullaan jossain vaiheessa muokkaamaan paremmin yhteiskunnan muuttuneita arvoja vastaavaksi. Säännöksiä saatetaan uudistaa melko nopeallakin aikataululla: oikeusministeriö asetti huhtikuussa 2019 työryhmän valmistelemaan rikoslain 20 luvun eli seksuaalirikoksia koskevan luvun kokonaisuudistusta. Työryhmän toimikausi päättyy jo keväällä 2020.

Yllä on useaan otteeseen kuvattu, miten oikeus peilaa yhteiskuntaa ja muuttuu yhteiskunnallisen muutoksen seurauksena. Toisen aallon feminismistä liikkeelle lähtenyt yhteiskunnallinen muutosaalto ja naisnäkökulman merkityksen kasvu ovatkin olleet monien viime vuosikymmenten lainsäädäntöuudistusten taustalla. Termi naisnäkökulma on Niemen käyttämä suomenos Smartin alkuperäisestä termistä ”stand point feminism”.³⁷ Naisnäkökulmalla tarkoitetaan oikeustieteessä nimensä mukaisesti sitä, että oikeusjärjestystä ja -järjestelmää tarkastellaan naisen näkökulmasta käsin.³⁸ Yhdenvertaisuus ja tasa-arvo ovat tärkeitä periaatteita Suomen oikeudessa, mutta tasa-arvopyrkimyksistä huolimatta oikeus ei aina näyttäydy samalla tavalla miehen ja naisen – puhumattakaan erilaisten vähemmistöryhmien – näkökulmasta katsottaessa.

³⁶ HE 365/1992 vp, s. 3.

³⁷ Niemi 2015, s. 1026.

³⁸ Ks. esim. Smart 1995.

Siksi erilaisten näkökulmien ja mielipiteiden huomioiminen on erittäin tärkeää. Kun seksityötä koskevaa sääntelyä seuraavan kerran uudistetaan, keskusteluun pitäisi ehdottomasti ottaa mukaan seksityötä tekevät ihmiset.³⁹

Toisen aallon feminismin myötä sukupuoli on alettu nähdä yhteiskunnallisena rakenteena, joka vaikuttaa kaikkeen toimintaan. Eri sukupuolilla on erilaiset roolit yhteiskunnassa ja myös valta jakautuu epätasaisesti sukupuolten välillä. Ruotsalaisen oikeusteoreetikon Eva-Maria Svenssonin mukaan vallanjako ei ole voimassa vain yhteiskunnallisella tasolla vaan kaikilla muillakin elämän tasoilla.⁴⁰ Epätasainen vallanjako näyttäytyy esimerkiksi suomalaisten naisten elämässä aivan liian usein sukupuolittuneena väkivaltana. Euroopan unionin perusoikeusviraston teettämän EU:n laajuisen tutkimuksen mukaan joka kolmas nainen on kokenut fyysistä ja/tai seksuaalista väkivaltaa 15-vuotiaana tai sitä vanhempana ja raiskatuksi on tullut viisi prosenttia samanikäisistä naisista.⁴¹ Vallan epätasainen jakautuminen eri sukupuolten välillä on myös yksi monien naisjärjestöjen suurimmista syistä vastustaa prostituutiota kokonaisuudessaan. Ne näkevät seksityön sääntelyn nykyäänkin vahvasti naisasiakysymyksenä, ja tällä hetkellä olemassa olevat säännökset eivät niiden mukaan riitä suojelemaan naisia hyväksikäytöltä ja prostituutioon päätymiseltä. Naisjärjestöt edustavat usein radikaalifeminististä näkökulmaa prostituutiokysymyksissä.⁴²

Radikaalifeminismissä naisiin kohdistuvaa sortoa pidetään kaikenlaisen yhteiskunnallisen vallan perustana. Prostituutio on osa patriarkaalista järjestelmää, ja naisten pitää taistella koko järjestelmää vastaan vapautuakseen sorrosta ja alistamisesta. Tämän vuoksi prostituutiokin pitää saada häviämään yhteiskunnasta kokonaan.⁴³ On hyvä huomata, että myös seksiradikaaleiksi kutsutun feministisen ryhmän jäsenet saattavat pitää itseään radikaalifeministeinä, vaikka he itse asiassa kannattavat prostituution dekriminialisointia.⁴⁴ Seksiradikaalit myöntävät, että prostituutioon liittyy aika ajoin pakottamista ja ihmiskauppaa, mutta toteavat, että näitä liittyy myös muihin ammatteihin ja ne muodostavat vain pienen osan kokonaistoimintakentästä. Suurin osa seksityöntekijöistä päättää itse ryhtyä prostituutioon, ja tämä päätös tehdään samalla

³⁹ Liian usein seksityöntekijöitä ei haluta kuulla heitä itseään koskevissa kysymyksissä. Tietyt tahot pyrkivät jatkuvasti puhumaan heidän puolestaan, mikä rajoittaa heidän ihmisoikeuksiaan (Albright – D’Adamo 2017, s. 124).

⁴⁰ Svensson 1997.

⁴¹ FRA:n raportti 2014, s. 17–22. Myös miehet päätyvät näiden rikosten uhriksi, mutta se on kuitenkin tilastollisesti huomattavasti epätodennäköisempää.

⁴² Ks. esim. CEDAW-kannanotto 27.11.2019.

⁴³ Ks. esim. Hernández-Truyol – Larson 2006.

⁴⁴ Comte 2014, s. 196–197.

tavalla kuin päätös mihin tahansa muuhun työhön ryhtymisestä: henkilö vertailee erilaisia työmahdollisuuksia niiden tuomien etujen ja rajoitusten kautta ja päättää lopulta, millaista työtä haluaa tehdä. Tämän vuoksi seksityötä vapaasta tahdostaan tekevät ansaitsevat samat oikeudet ja edut kuin muiden alojen työntekijät.⁴⁵ Vapaaehtoisen ja pakotettua prostituutiota ei pidä sekoittaa toisiinsa, ja näiden väittäminen yhdeksi ja samaksi asiaksi rajoittaa lukemattomien seksityöntekijöiden itsemääräämisoikeutta. Seksiradikaalien mukaan väite ei myöskään vastaa seksityöntekijöiden omaa käsitystä asiasta.⁴⁶

2.3 Suomen prostituutiohistoria ja yhteiskunnan suhtautuminen seksityöhön

Seksin ostaminen ja myyminen ovat jakaneet ihmisten mielipiteitä kautta aikojen, ja erilaisia mielipiteitä on voitu perustella niin eriävillä moraalikäsitteillä kuin kansanterveydellisillä syillä. Prostituoitujen yhteiskunnallinen asema on vaihdellut vuosisatojen kuluessa, ja seksityöntekijät on pääsääntöisesti nähty joko uhreina, rikollisina tai työntekijöinä. Prostituutio on yhdistetty usein siveettömyyteen ja jopa syntiin sekä lähes poikkeuksetta vain naisiin.⁴⁷ Siveellisyydellä ja siveydellä tarkoitetaan nuhteetonta ja moraalin mukaista käyttäytymistä, joka perustuu pääasiassa kirkon opetuksiin. Seksityötä tekeviä miehiä on ollut olemassa aina, mutta siveellisyyksivaatimus on varsinkin historiallisesti säilytetty vain naisten harteille ja siveettömät naiset on nähty uhkana miesten hurskaudelle. Prostituution ja prostituoitujen tuomitsemisen taustalla on ollut ennen kaikkea kirkko, joka on usein ottanut juuri prostituoidun esimerkiksi turmeltuneesta ja ”vääränlaisesta” naisesta.⁴⁸ Koska kirkko on yleensä tuominut jo pelkän esiaviollisen ja muun avioliiton ulkopuolisen seksin, maksullinen seksi on luonnollisesti ollut vielä huomattavasti suurempi synti.⁴⁹

Siveettömyyden ja moraalittomuuden kylvämisen ohella toinen prostituutioon systemaattisesti liitetty yhteiskunnallinen uhka ovat olleet sukupuolitaudit, joita prostituoidut ovat saattaneet työssään levittää. Suomessa prostituution sääntely perustuikin 1800-luvulla pitkälti lääketieteelliseen kontrolliin, ja sukupuolitautilien leviämisen rajoittaminen oli keskeisessä osassa sääntelyntarvetta määritettäessä. Prostituutio nähtiin pääasiassa kansanterveydellisenä ongelmana, jota pyrittiin pitämään kurissa pakottamalla seksiä myyvät ihmiset 1840-luvulta alkaen

⁴⁵ Peterson-Iyer 1998, s. 25-26.

⁴⁶ Comte 2014, s. 203.

⁴⁷ Prostituutiota pidetään voimakkaasti vain naisten ammattina, sillä suurin osa seksityöntekijöistä on naisia ja asiakkaista miehiä. Englanninkielisissä maissa asiakkaista saatetaan myös käyttää maskuliinista lempinimeä ”john”, mikä osaltaan ylläpitää oletusta asiakkaan sukupuolesta.

⁴⁸ Aaltonen – Maaniitty – Tikka 2018, s. 7–9.

⁴⁹ Ibid., s. 37.

säännöllisiin sukupuolitauditarkastuksiin. Tarkastuksia tehtiin muun muassa poliisilaitosten yhteydessä olevissa terveystoimistoissa ja eri turvakodeissa. Tällaisen valvonnan tarpeeseen vaikuttivat niin prostituution laajuus kuin sen erityinen turmiollisuus.⁵⁰

Prostituutiota koskevaa sääntelyä on ollut voimassa Suomessa 1700-luvulta alkaen, mutta vilkkaimmillaan prostituutiokeskustelu oli 1800- ja 1900-luvun vaihteessa.⁵¹ Seksin myyminen – tai haureuden välikappaleeksi antautuminen, kuten sitä siihen aikaan kutsuttiin – kiellettiin vuonna 1889 säädetyssä rikoslaissa, mutta sen havaitseminen ja todistaminen oli monesti hankalaa. Tämän vuoksi prostituutiota pyrittiin usein suitsimaan muiden rikosnimikkeiden avulla, ja näistä kenties yleisin oli paritus. 1800-luvun loppupuolella suurin osa viranomaisten tietoon päätyvästä parituksesta tapahtui bordelleissa. Bordellit olivat usein viranomaisille ennestään tuttuja ja niistä pääsääntöisesti tiedettiin, kenelle ne kuuluivat ja mitä niissä tapahtui.⁵² Vaikka paritus oli kriminalisoitu rikoslaissa, bordelleissa sai harjoittaa niin kutsuttua ohjesääntöistä prostituutiota. Ohjesääntöinen prostituutio oli käytännössä laillistettu seksinmyynti- ja ostojärjestelmä, jossa prostituoidut saivat harjoittaa ammattiaan vapaasti turvallisessa paikassa, kunhan he noudattivat poliisin heille asettamia vaatimuksia. Näistä yksi keskeisimmistä oli yllä kuvattu vaatimus saapua säännöllisesti sukupuolitauditarkastuksiin.⁵³

Ohjesääntöinen prostituutio oli yksi aikansa suurimmista kiistakapuloista, ja monet tahot pyrkivätkin lopettamaan kyseisen järjestelmän. Sen suurimpia vastustajia olivat erilaiset naisjärjestöt ja papisto, jotka vetosivat ensisijaisesti järjestelmän laittomuuteen ja kaksinaismoralismiin. Järjestelmää taas puolustivat muun muassa viranomaiset ja lääkärit. Ohjesääntöisen prostituution vastustajat väittivät moraalinormien johtavan väistämättä siihen, että prostituutio-ongelma katoaa lopulta kokonaan, joten ohjesääntöinenkin prostituutio tulisi lakkauttaa. Puolustajat perustelivat kantaansa usein sillä, että ohjesääntöisyyden avulla seksikauppaa voitiin valvoa paremmin ja tautien leviämistä ehkäistä tehokkaammin. Siveellisyyttä ja moraalialia saatettiin käyttää perusteluina niin järjestelmän puolesta kuin sitä vastaan. On hyvä huomata, että myös järjestelmän puolustajat olivat itse prostituutiota vastaan, mutta kokivat järjestelmän toimivaksi, sillä sen avulla voitiin erottaa ”turmeltunut” kansanosa tavallisista, kunnollisista ihmisistä.⁵⁴ Kaupallisen seksin siveettömyys olikin – ja vaikuttaa olevan jossain määrin

⁵⁰ Aaltonen – Maaniitty – Tikka 2018, s. 38.

⁵¹ Ibid., s. 9–10.

⁵² Ibid., s. 39–40.

⁵³ Seksi-Suomen historia, jakso 2: Haureuden harjoittajat. Yle Areena 5.9.2017. <https://areena.yle.fi/1-4162502> Sivulla vierailtu 20.10.2019.

⁵⁴ Aaltonen – Maaniitty – Tikka 2018, s. 115.

edelleenkin – yksi merkittävimmistä syistä vastustaa prostituutiota. Prostituutioon ja prostituoituihin liittyy edelleen merkittävä stigma.

Mielenkiintoista on, että samaan aikaan, kun yhteiskunnassa on tavoiteltu naisten emansipaatiota ja vapautumista sukupuolen asettamista kahleista, naisjärjestöt ovat tuominneet jyrkästi seksityön ja sitä tekevät naiset.⁵⁵ Naisen seksuaalisuus on haluttu pitää visusti piilossa ja tiukan kontrollin alla siveellisyyteen vedoten. 1880-luvulta alkaen monet järjestöt, kuten naisjärjestöt ja raittiusyhdistykset, alkoivat ajaa yhteiskuntamoraalin uudistamista, joka tunnetaan moraali-reformina. Moraalireformin tavoitteena oli tuoda siveellisyys takaisin suomalaiseen yhteiskuntaan asettamalla samat siveysvaatimukset kummallekin sukupuolelle.⁵⁶ Siveysvaatimus haluttiin siis asettaa ensimmäistä kertaa myös miehille, joiden seksuaalisuutta ei ollut yhteiskunnallisesti aiemmin juurikaan rajoitettu.⁵⁷

Erilaiset naisasiajärjestöt ovat perustamisestaan asti pyrkineet lopettamaan prostituutiota, ja esimerkiksi Naisasialiitto Unionin virallinen kanta on nykyäänkin se, että prostituutio on naisia alistavaa ja pitäisi saada katoamaan yhteiskunnasta. Naisjärjestöt perustelevat kantaansa muun muassa seksikauppaan liittyvällä vallan epätasapainolla. Seksuaalipalvelujen myymistä pidetään naisia alistavana, ja väite perustuu ainakin osittain ajatukseen siitä, että kaupan kohteena olisi tietynlaisen palvelun sijaan seksityöntekijä itse tai tämän keho. Seksityötä ei nähdä samanlaisena palveluammattina kuin vaikkapa kotisiivoojan tai parturi-kampaajan ammattia, vaikka kaikissa on kyse palvelujen tarjoamisesta asiakkaalle.⁵⁸ Myös Suomen ihmiskauppatyöryhmä on 2000-luvun alussa päätenyt vastaavaan kantaan ja todennut, että seksuaalipalveluja myyvää henkilöä voidaan pitää kaupan kohteena ja sen vuoksi seksin ostaminen loukkaa myyjän ihmisarvoa ja henkilökohtaista koskemattomuutta.⁵⁹

Suomessa on etenkin 1990-luvulla valmistuneen rikoslain kokonaisuudistuksen jälkeen pyritty pikemminkin estämään prostituution laajenemista kuin vähentämään seksityöstä ja siihen liittyvästä toiminnasta aiheutuvia haittoja. Vuonna 2006 kriminalisoitiin seksuaalipalveluiden ostaminen tietyiltä ihmisryhmiltä, ja lakiuudistuksen yhteydessä pohdittiin myös seksin

⁵⁵ Aaltonen – Maaniitty – Tikka 2018, s. 118.

⁵⁶ Historiallisen kontekstin vuoksi tässä yhteydessä puhutaan vain kahdesta sukupuolesta. Nykytiedon mukaan sukupuoli on moninainen ilmiö, jota ei voi rajata kahteen selvästi toisistaan erotettavaan sukupuoleen.

⁵⁷ ”Äänioikeus moraali-reformin käännekohtana”. Naisten täydet poliittiset oikeudet 100 vuotta -verkkosivusto. <http://www.helsinki.fi/sukupuolentutkimus/aanioikeus/artikkelit/markkola.htm> Sivulla vierailtu 5.12.2019.

⁵⁸ Ks. esim. Kimpimäki 2009, s. 12–13.

⁵⁹ OM 2003:5: Ihmiskauppa, paritus ja prostituutio, s. 58, 69.

ostamisen täyskiellon mahdollisuutta.⁶⁰ Vaikka täyskiellosta päätettiin silloin luopua, ajatus seksin ostamisen täydellisestä kieltämisestä elää suomalaisessa yhteiskunnassa edelleen. Naisjärjestöjen Keskusliitto ry ja Monika-Naiset liitto ry julkaisivat 27.11.2019 yhteisen kannanoton, jossa vaadittiin Suomen hallitukselta tehokkaita ja kiireellisiä toimia ihmiskaupan kitkemiseksi. Yksi kannanotossa esitetyistä vaatimuksista oli seksin ostamisen kokonaisvaltainen kriminalisointi, ja tätä perusteltiin muun muassa sillä, että liittojen mukaan suurimmassa osassa tapauksia seksin myyminen ei ole vapaaehtoinen päätös.⁶¹ Valta jakautuu yhteiskunnassa epätasaisesti, joten harva seksityöntekijä on pystynyt itse päättämään ammatinvalinnastaan. Uhrinäkökulma tuntuukin olevan tämän päivän suomalaisen prostituutiokeskustelun keskiössä.

2.4 Prostituutiokeskustelun taustalla vaikuttavat ideologiat

Prostituutiokeskustelussa osapuolet jakautuvat yleensä kahteen leiriin, joista ensimmäisessä prostituutiota pidetään naisiin kohdistuvana väkivaltana ja toisessa taas työnä muiden joukossa. Sheila Jeffreysin mukaan yhteys prostituution ja väkivallan välillä on vahva, sillä prostituutio sekä johtuu väkivallasta että johtaa siihen. Prostituutio tulisikin nähdä yhtenä naisiin kohdistuvan väkivallan ilmenemismuotona raiskauksien ja lähisuhdeväkivallan tavoin. Jeffreysin mukaan prostituutiota ei pitäisi nimittää seksityöksi, sillä kyseisellä termillä hämärretään prostituution todellinen luonne ja vaikeutetaan prostituoitujen eli hyväksikäytettyjen naisten mahdollisuuksia tunnistaa heidän kokemansa väkivalta.⁶² Uhrinäkökulmaan liittyy kiinteästi ajatus siitä, ettei yksikään nainen voisi vapaaehtoisesti valita seksityötä ammatikseen. Tämän ajatuksen pohjalta voidaan argumentoida, että kaupallisen seksin valitseminen itsessään todistaa, että seksityön valinneen toimijuus on vajaampi kuin ”normaaleilla” naisilla. Tästä taas seuraa se, että seksityöntekijöiden omien näkemysten ja mielipiteiden kuunteleminen ei ole relevanttia tai kiinnostavaa. Prostituution harjoittamisen takaa löytyy aina jonkinlainen pakko, ja seksityöhön joko ajaudutaan tai joudutaan. Seksityöntekijöiden näennäisillä valinnoilla ei siis ole merkitystä keskustelun kannalta.⁶³ Suomessakin ilmeni piirteitä tällaisesta ajatusmallista, kun vuonna 2003 Helsingin Sanomien pääkirjoituksessa paheksuttiin seksityöntekijän antaman lausunnon sisällyttämistä oikeusministeriön työryhmämietintöön.⁶⁴

---

⁶⁰ HE 221/2005 vp.

⁶¹ CEDAW-kannanotto 27.11.2019.

⁶² Jeffreys 1997, s. 252.

⁶³ Bell 1994, s. 73.

⁶⁴ Sundberg 2003.

Jotkut feministiset suuntaukset menevät jopa niin pitkälle, että ne väittävät kaikenlaisen seksin ja seksuaalisuuden olevan osoitus miesten ylivallasta naisiin nähden. Tämä rakenne käy heidän mukaansa ilmi erityisesti prostituutiosta ja pornografiasta. Tästä näkökulmasta katsottuna prostituoituja pidetään vain passiivisina seksiobjekteina eikä prostituoituja pidä kutsua seksityöntekijöiksi, sillä työntekijyys viittaa aktiiviseen toimintaan. Heidän mukaansa prostituutio ei voi koskaan olla aktiivista toimintaa prostituoidun puolelta.⁶⁵ Jeffreysin mukaan prostituutiotoiminnassa mukana olevia naisia ei pitäisi kutsua edes prostituoiduiksi, sillä siihenkin sisältyy oletus prostituoidusta toimijana. Jeffreys suosiikin itse termiä ”a prostituted woman”, jonka suomennan tässä prostituution kohteena olevaksi naiseksi.⁶⁶ Näin radikaali suhtautuminen prostituutioon on varsin marginaalista, mutta se kuitenkin osoittaa, miten voimakkaasti jotkut tahot omaksuvat uhrinäkökulman prostituutiokeskustelussa. Suomessakin suurin osa perinteisistä feministisistä järjestöistä suosii uhrinäkökulmaa. Näkökulman suosio perustuu ainakin osittain siihen, että määritelmä ei syyllistä seksityöntekijöitä samalla tavalla kuin perinteisempi ajatus syntisistä ja paheellisista naisista. Uhrinäkökulmaankin sisältyy kuitenkin jako ”normaaleihin” ja muihin naisiin, ja radikaalifeministit eivät aina huomaa, että tämäntyyppinen keskustelu prostituutiosta loukkaa ja häpäisee eniten juuri seksityöntekijöitä.⁶⁷

Uhrinäkökulman vastapuolena on niin kutsuttu seksityökeskustelu, jossa prostituoidut nähdään nimenomaan seksityötä vapaaehtoisesti ja aktiivisesti tekevinä työntekijöinä hyväksikäytön uhrien sijaan. Seksityö pitäisi siis nähdä palveluammattina muiden joukossa. Tämän keskustelun yhtenä tarkoituksena on osoittaa, että myös seksityöntekijät voivat olla ylpeitä tekemästään työstä. Seksityöntekijöitä ei pidä vähätellä tekemällä heistä passiivisia uhreja ja hyväksikäytön kohteita, vaan on tärkeää erottaa vapaaehtoisesti seksityötä tekevät naiskaupan uhreista.⁶⁸ Esimerkiksi Jill Nagle on kritisoinut feminististä keskustelua siitä, ettei vapaaehtoisen ja pakotetun prostituution välille ole tehty eroa. Osansa Naglen kritiikistä on saanut myös feministisen tutkimuksen tapa jättää seksityötä tekevät ihmiset keskustelun ulkopuolelle. Naglen mukaan perinteinen feministinen ajatus seksuaalisesta sorrosta ei ole riittävä viitekehys kaupalliselle seksille.⁶⁹

Gail Pheterson on tutkinut prostituution suhdetta yhteiskunnan valtarakenteisiin. Hänen mukaansa prostituutiota tarkastellaan aina tunteiden ja ennakkoluulojen prisman läpi, ja tämä

---

⁶⁵ Chapkis 1997, s. 17–19.

⁶⁶ Jeffreys 1997, s. 252.

⁶⁷ Freeman 1996, s. 241; Kontula 2008, s. 60–61.

⁶⁸ Leigh 1997, s. 230.

⁶⁹ Nagle 1997, s. 2.

prisma vääristää todellisuutta hajottamalla mielenkiintoa ja ymmärrystä. Phetersonin mukaan erilaisia ihanteita, kuten siveellisyyttä, viattomuutta ja hyveellisyyttä, käytetään viemään naisilta sosiaalinen kontrolli. Syrjivät ja naisten toimintaa rajoittavat käytännöt esitetään usein välttämättöminä keinoina suojella viattomia henkilöitä moraaliselta rappiolta ja sukupuolitaudeilta. Toisaalta moraalinen rappio ja sukupuolitauditartunnan saaminen ovat ongelmallisia vain naisten kohdalla. Sääntöjä rikkovat naiset ovat ”huoria”, jotka tulee erottaa ”hyveellisistä naisista”. Huoraksi määriteltyt naiset ovat joko langenneita tai suorastaan pahoja. Huoran leima kohdentuu eksplisiittisesti vain seksityöntekijöihin, mutta implisiittisesti sen voidaan ajatella kohdistuvan kaikkiin naisiin. Phetersonin mukaan prostituutiota voidaan käyttää kaikkien naisten kontrolloimisen välineenä, sillä prostituoidut ovat huoraksi todettuja ja loput naiset ovat epäilyksen alaisia.⁷⁰

Anna Kontulankin mukaan seksityöntekijöihin liittyy myytti huorasta. Huoria eli seksityötä tekeviä naisia⁷¹ pidetään joko rikollisina tai olosuhteidensa uhreina, ja heitä kaikkia yhdistää tietynlainen toiseus. Seksityöntekijät ovat monille ihmisille heidän oman kokemuspäiressä ja yhteisönsä ulkopuolisia, joten heidät on helpompi leimata tavalla tai toisella vääränlaisiksi ja ongelmallisiksi. Valtaosa ihmisistä perustaakin ajatuksensa ja mielipiteensä prostituutiosta pitkälti median antaman kuvan ja fiktiivisten tarinoiden, kuten elokuvien, varaan. Seksityöntekijöiden toiseuden rakentamisessa keskeisessä asemassa ovat myös muut stigmat, kuten ulkomaalaisuus tai rikollisuus. Näitä myyttejä ja uskomuksia uusinnetaan poliitikkojen ja viranomaisten toimesta, mikä taas osaltaan kasvattaa ja vahvistaa seksityöhön liittyvää stigmaa.⁷²

Radikaalifeministit uskovat prostituution vahingoittavan sen parissa työskenteleviä, sillä siinä henkilö joutuu myymään itseään ja kehoaan. Seksiradikaalit torjuvat tällaisen katsantotavan ja toteavat prostituution olevan lähellä muita emotionaalisia töitä. Tällainen työ ei välttämättä ole työntekijälle mitenkään vahingollista.⁷³ Seksityöhön liittyykin paljon muutakin kuin kaupan kohteena olevan seksuaalipalvelun suorittaminen. Monet asiakkaat kaipaavat esimerkiksi keskusteluseuraa tai tietynlaista seksikokemusta.⁷⁴ Seksityöntekijöiden omien kokemusten mukaan seksuaalipalvelujen tarjoaminen itsessään ei vahingoita heidän fyysistä tai psyykkistä terveyttään, vaan haitallisinta on heihin kohdistuva yhteiskunnallinen stigma ja syrjintä.

⁷⁰ Pheterson 1996, s. 11.

⁷¹ Keskustelun sukupuolittuminen näkyy myös huora-termin käytössä, sillä kyseistä termiä ei käytetä miespuolisista seksityöntekijöistä.

⁷² Kontula 2008, s. 58–59. Seksityöhön ja -työntekijöihin kohdistuvasta stigmasta voi lukea laajemmin teoksen sivuilta 55–93.

⁷³ O’Connell Davidson 2002, s. 87.

⁷⁴ Prostituutiosta emotionaalisena työnä ks. esim. Kontula 2009, s. 97–109.

Huorastigma on myös usein syynä heidän työssään kohtaamaan väkivaltaan, kun jotkut asiakkaat pitävät heitä alempiarvoisina ja kokevat, että he eivät ansaitse samanlaista kunnioitusta kuin muut ihmiset. Vahingollisinta onkin juuri vähättelevä suhtautuminen seksityöntekijöihin ja näiden asettamiin rajoihin.⁷⁵ Suurin osa asiakkaista kohtelee seksityöntekijöitä kuitenkin hyvin ja toivoo seksuaalipalvelujen lisäksi jonkinlaista emotionaalista suhdetta seksityöntekijään.⁷⁶

Wendy Chapkis on tutkimuksessaan todennut, että vaikka emotionaalinen työ on tietyissä olosuhteissa sosiaalisesti ja henkilökohtaisesti palkitsevaa, emotionaaliselle työlle annettua kunnioitusta ei ole haluttu ulottaa seksityöhön.⁷⁷ Chapkis kokee, että seksityöntekijät ansaitsevat saman kunnioituksen kuin vaikkapa psykoterapeutit tai lastenhoitajat, sillä myös seksityöhön liittyy tietynlainen hoiva-aspekti. Seksityöntekijöiden tulisi saada nauttia yhteiskunnallista kunnioitusta myös sen takia, että he täyttävät tarjoamiensa palvelujen avulla ihmisten perustavanlaatuisia tarpeita. Tällaisten palvelujen kysyntä ei koskaan häviä kokonaan.⁷⁸

---

⁷⁵ Comte 2014, s. 210, 216–217.

⁷⁶ Ibid., s. 209.

⁷⁷ Chapkis 1997, s. 79.

⁷⁸ O'Connell Davidson 2002, s. 88–89.

3 SUOMALAISEN PARITUSLAINSÄÄDÄNNÖN KEHITYSKULKU

3.1 Seksuaalirikoksia koskevan sääntelyn perustelut ja tavoitteet

Oikeus ei koskaan synny tyhjiössä, vaan siihen vaikuttavat esimerkiksi yhteiskunnalliset, poliittiset ja moraaliin liittyvät tekijät. Sääntelylle on aina jonkinlaisia syitä, ja sillä tavoitellaan aina jonkinlaista lopputulosta. Paritusta ja yleisesti prostituutiota koskevaa sääntelyä on perusteltu vuosikymmenten ja -satojen kuluessa muun muassa kansanterveydellisillä syillä, siveellisyydellä ja kansainvälisten sopimusten asettamien velvoitteiden kunnioittamisella sekä myöhemmin itsemääräämisoikeuden vahvistamisella ja järjestäytyneen rikollisuuden vähentämisellä.

Prostituutiota on historiallisesti kritisoitu enimmäkseen sen seksuaalimoraalia vaarantavan luonteen vuoksi. Seksuaalimoraalin ylläpitäminen oli 1800-luvulla – ja on tietyllä tapaa edelleenkin – naisten vastuulla, mikä ilmeni esimerkiksi sallivista asenteista prostituoitujen asiakkaita mutta ei prostituoituja itseään kohtaan. Prostituution katsottiin vaarantavan avioliittointituutiota; tämä ei kuitenkaan johtunut prostituoitujen palveluita käyttävistä miehistä vaan prostituoituina toimivista ”huonoista” naisista. Seksuaalimoraalin kontrolli kohdistuikin nimenomaan naisten seksuaalisuuteen, sillä miesten seksuaaliuutta pidettiin luonnollisena.⁷⁹ Sen nähtiin pohjautuvan viettiin, jonka piti saada toteutua tavalla tai toisella. Tällaiseen ajattelutapaan perustui myös 1800- ja 1900-luvun vaihteessa voimassa ollut ohjesääntöinen prostituutio. Seksuaalimoralismissa prostituution katsotaan täyttävän yhteiskunnallista tehtävää, ja tähän teoriaan liittyy myös termi ”maailman vanhin ammatti”. Ohjesääntöinen prostituutio hoiti miesten seksuaalivietin toteuttamisen lisäksi kansanterveydellistä tehtävää, kun sen avulla pyrittiin estämään sukupuolitautilien leviämistä.⁸⁰

1960- ja 1970-luvulta alkaneen seksuaalisen vallankumouksen jälkeen myös tapa suhtautua seksuaalisuuteen alkoi muuttua, ja vanhan seksuaalimoralismin korvasi seksuaalinen liberaalisuus. Vallankumouksen jälkeen sekä seksuaalisuus että erilaiset seksuaaliset käytännöt on alettu nähdä aiempaa selvemmin jokaisen yksityisasiana ja omina valintoina. Seksuaalisen liberalismin kasvattaessa suosiotaan myös seksuaalirikoslainsäädäntöä alettiin perustella

⁷⁹ Seksiradikaalit uskovat naisten alistaisen aseman yhteiskunnassa johtuvan naisten seksuaalisuuteen kohdistuvasta patriarkaalisesta kontrollista, joka pakottaa naiset kuulumaan aviomiehelleen ja estää naisia toteuttamasta seksuaalisuuttaan muilla tavoilla. Jos nainen ei mukaudu tähän patriarkaaliseen muottiin, hänet leimataan helposti ”huoraksi” ja häntä halveksutaan. Jotta tällaisesta sorrosta voitaisiin vapautua, jokaisen oikeutta toteuttaa seksuaalisuuttaan valitsemallaan tavalla pitäisi vahvistaa (Comte 2014, s. 196).

⁸⁰ Niemi-Kiesiläinen 2004, s. 451–452.

uudenlaisella tavalla. Esimerkiksi Suomessa 1990-luvulla toteutetut seksuaalirikoslainsäädännön uudistukset pohjautuivat seksuaaliseen liberalismiin.⁸¹ Uuden sääntelyn lähtökohdaksi otettiin yksilönsuojan periaate, sillä seksuaalirikoksia ei haluttu enää säännellä vanhojen moraalikäsitteiden pohjalta.⁸²

Hallituksen esityksessä 6/1997 vp esitetään kaiken seksuaalirikoslainsäädännön päätehtäväksi seksuaalisen itsemääräämisoikeuden suojaamista. Seksuaalisen itsemääräämisoikeuden rajoitteiksi luetaan vain muiden vastaava itsemääräämisoikeus sekä lapsiin kohdistuva erityinen suojelutarve. Lainsäädäntöuudistuksen myötä luovuttiin esimerkiksi homoseksuaalisen toiminnan rangaistavuudesta, sillä tuolloin ymmärrettiin, että ihmisten seksuaalista käyttäytymistä ei pystytä menestyksekkäästi ohjailemaan rangaistussäännösten avulla eikä rikoslainsäädäntö ole sopiva keino sukupuolimoraalin säilyttämiseksi. Lisäksi seksuaalisuuteen liittyvien loukkausten katsottiin voivan aiheuttaa ihmisille suuriakin ongelmia. Muina perusteluina uudistukselle esitettiin muutokset sukupuolimoraaliin liittyvissä asenteissa ja käsityksissä: asenteet ja käsitykset kehittyvät jatkuvasti vapaampaan suuntaan. 1990-luvun lopulla hyväksyttiin jo melko yleisesti se, että seksuaalielämän sisältö vaihtelee eri ihmisten välillä eikä seksuaalirikoslainsäädäntöä kannata perustaa siveellisyyden tai tietynlaiseen sukupuolikäyttäytymiseen pyrkimisen varaan.⁸³

1990-luvun uudistusten tavoitteena oli neutraali lainsäädäntö, jossa moraaliargumenteille ei annettaisi painoarvoa vaan valitun sääntelyn taustalla olisi puhtaasti hyötyjen ja haittojen vertailu. Säännösten soveltamiseen eivät myöskään vaikuttaisi rikoksentekijän tai uhrin sukupuoli tai seksuaalinen suuntaus taikka se, ovatko rikoksen osapuolet keskenään avioliitossa tai muunlaisessa parisuhteessa.⁸⁴ Uudistuksen myötä esimerkiksi raiskauksesta tuli kiellettyä myös avioliitossa.⁸⁵ Tästä näkökulmasta lähestyttiin myös seksin ostamisen kriminalisointia, ja lopulta haittojen todettiin olevan hyötyjä suurempia. Yksi potentiaalisena pidetyistä haitoista oli parittajien vallan kasvu prostituoituihin nähden. Kokonaisvaltaisesta ostokiellosta päätettiin siis luopua,⁸⁶ mutta seksin ostaminen alle kahdeksanvuotiailta kriminalisoitiin, sillä Suomeen kohdistui lasten suojelemiseen liittyviä kansainvälisiä velvoitteita. Alaikäisiin kohdistuvia

⁸¹ Niemi-Kiesiläinen 2004, s. 452–453

⁸² HE 6/1997 vp, s. 161.

⁸³ Ibid.

⁸⁴ Niemi-Kiesiläinen 2004, s. 453.

⁸⁵ HE 6/1997 vp, s. 161.

⁸⁶ Niemi-Kiesiläinen 2004, s. 453.

seksuaalisia tekoja ei asetetakaan edes seksuaalisessa liberalismissa samalle viivalle muiden seksuaalisuuden ilmenemismuotojen kanssa, vaan sen tuomitsevat lähes kaikki.⁸⁷

Kun paritussääntelyn soveltamisalaa haluttiin 2000-luvun alussa laajentaa, lainsäädäntöuudistuksen yhdeksi keskeiseksi perusteluksi kirjattiin Suomea sitovien kansainvälisten sopimusten kunnioittaminen. Tällaisia sopimuksia ovat muun muassa YK:n vuoden 1949 ihmisten kaupan ja toisten prostituutiosta hyötymisen tukahduttamista koskeva yleissopimus⁸⁸ ja vuoden 1979 kaikkinaisen naisten syrjinnän poistamista koskeva yleissopimus.⁸⁹ Naisten syrjinnän poistamista koskeva yleissopimus tuli Suomessa voimaan vuonna 1986. Yleissopimuksen 6 artiklan mukaan ”sopimusvaltioiden tulee ryhtyä kaikkiin tarvittaviin toimenpiteisiin, lainsäädäntötoimet mukaan lukien, estääkseen kaikenlaisen naisten kaupan ja naisten prostituutiosta hyötymisen”. Yleissopimukseen otettiin erillinen artikla parituksen torjumisesta, sillä aikaisempien sopimusten avulla ongelmaa ei ollut saatu häviämään. Oikeusministeriön asettaman työryhmän osamietinnössä 2003:5 paritusta koskevan lainsäädännön muutostarvetta perustellaan sekä kansallisilla että kansainvälisillä syillä. Mietintö toimi lopulta pohjana sekä erillisen pykälän säätämiseksi törkeästä parituksesta, lapsen seksuaaliseen hyväksikäyttöön liittyvien muutosten tekemiselle paritussäännöksen 1 momenttiin että tietynlaisen prostituutiota koskevan markkinoinnin kieltämiselle. Ulkopuolisen toimesta tapahtuva markkinointitoiminta haluttiin kieltää, sillä juuri tätä kriminalisointia pidettiin keskeisenä keinona torjua prostituutiosta hyötymistä.⁹⁰

Vuoden 1949 yleissopimuksen Suomi on ratifioinut vuonna 1972. Yleissopimuksen 1 artiklassa velvoitetaan sopimuspuolet rankaisemaan henkilöitä, jotka hankkivat, viettelevät tai houkuttelevat toisen mukaansa prostituutiota varten tai muuten käyttävät toisen henkilön harjoittamaa prostituutiota hyödykseen. Merkitystä ei ole sillä, onko tämä henkilö antanut siihen suostumuksensa. Sopimuksen 2 artiklassa taas velvoitetaan sopimuspuolet rankaisemaan sellaisia henkilöitä, jotka pitävät, hoitavat tai tietoisesti rahoittavat bordellia taikka tietoisesti antavat vuokralle tai vuokraavat paikan tai osankin siitä toisten harjoittamaa prostituutiota varten. Oikeuskirjallisuudessa on esitetty, että 1 artiklassa tarkoitettu muu hyötyminen viittaa prostituutiotoiminnan organisointiin ja johtamiseen sekä taloudellisen edun hankkimiseen prostituution

⁸⁷ ”FINSEX Asenteet”. Väestöliiton verkkosivusto. https://www.vaestoliitto.fi/tieto_ja_tutkimus/vaestontutkimuslaitos/seksologinen_tutkimus/suomalaisten-seksuaalisuus-finse/finsex-asenteet/ Sivulla vierailtu 5.1.2020.

⁸⁸ Convention for the Suppression of the Traffic in Persons and of the Exploitation of the Prostitution of Others 1949.

⁸⁹ The Convention on the Elimination of all Forms of Discrimination Against Women 1979 (CEDAW-sopimus).

⁹⁰ OM 2003:5: Ihmiskauppa, paritus ja prostituutio, s. 51.

kautta. Vakiintuneen tulkinnan mukaan sopimukseen sisältyvät rankaisemisvaatimukset eivät kuitenkaan koske esimerkiksi verottajaa, vaikka se saisikin verotuloja prostituutiosta.⁹¹

Vaikka eduskunta oli torjunut ehdotuksen seksin ostamisen täyskiellosta 1990-luvun lopussa, oikeusministeriön asettaman työryhmän osamietinnössä 2003:5 suositeltiin jälleen kerran seksuaalipalvelujen ostamisen kieltämistä kokonaisvaltaisesti. Mietinnössä perusteluiksi esitetään useiden oikeushyvien, kuten seksuaalisen itsemääräämisoikeuden, henkilön fyysisen ja psyykkisen koskemattomuuden ja sosiaalisen tasa-arvon, suojaamista. Ajatus tasa-arvon turvaamisesta ostokiellon kautta perustuu siihen, että suurin osa prostituoiduista on naisia ja suurin osa asiakkaista on miehiä. Prostituutiota pidetäänkin mietinnössä vahvasti sukupuolittuneena kysymyksenä. Tästä huolimatta mietinnössä ehdotetaan säädettäväksi sukupuolineutraali säännös, joka soveltuisi kaikenlaisiin seksuaalipalvelujen ostamistilanteisiin sukupuolesta ja seksuaalisesta suuntautumisesta riippumatta. Henkilön koskemattomuuteen liittyvä oikeushyvä pohjautuu perustuslain 1 §:n 2 momenttiin ja sen sisältämään velvoitteeseen turvata ihmisarvon loukkaamattomuus. Seksuaalipalvelujen kauppatilanteita pidetään mietinnössä ihmisarvoa loukkaavina, sillä kaupan kohteeksi käsitetään tietynlaisen palvelun sijaan seksin myyjä ja tämän keho. Myös yleistä järjestystä pidetään mietinnössä yhtenä suojelun arvoisena oikeushyvinä. Tämä linkittyy aiemmin samana vuonna säädettyyn järjestyslain pykälään, jossa kielletään yleisellä paikalla tapahtuva seksuaalipalveluiden kauppa. Ehdotetulla säännöksellä olisi kin korvattu järjestyslain 7 §:n 1 momentin sisältö soveltuvien osin.⁹²

Suomessa on 1990-luvulta alkaen tavoiteltu prostituution vähentämistä, ja perusteluiksi on esitetty muun muassa prostituutioon liittyvää rikollisuutta, seksuaalipalvelujen ostamiseen liittyvää loukkausta ihmisarvoa kohtaan, sukupuolten välisen tasa-arvon heikkenemistä ja aidon vapaaehtoisuuden puutetta prostituutioon ryhtymisessä. Oletuksena on, että prostituutioon ryhtyminen johtuu usein sosiaalisista tai muista ongelmista eikä päätöstä siten tehdä täysin vapaaehtoisesti. Muina perusteluina prostituution vähentämistarpeelle on esitetty muun muassa naisten viihtyvyyden heikentyminen alueilla, joilla seksikauppaa harjoitetaan, ja ihmiskaupan torjuminen.⁹³ Monet näistä perusteluista ovat kyseenalaisia, sillä ei ole selvää, että prostituution vähentämisellä tai lakkauttamisella olisi juurikaan vaikutusta niihin. Esimerkiksi tasa-arvo ei varmastikaan toteudu yhteiskunnassa pelkästään kieltämättä seksin ostaminen. Sen sijaan

⁹¹ OM 2003:5: Ihmiskauppa, paritus ja prostituutio, s. 31.

⁹² Ibid., s. 69.

⁹³ Rautio 2009, s. 422.

ihmiskaupan ja muun rikollisuuden vähentämistarpeen kaikki varmasti jakavat, ja lainsäädäntöä pitäisikin kehittää juuri näiden tavoitteiden suuntaan.⁹⁴

Yksi merkittävä peruste prostituution vastustamiselle on kansainvälisen rikollisuuden torjuminen. Erilaisia kansainvälisiä sopimuksia niin kutsutun valkoisen orjakaupan torjumisesta on tehty jo ainakin sadan vuoden ajan. Suomea sitovissa kansainvälisissä sopimuksissa ei edellytetä prostituution kriminalisoimista sinänsä vaan vain sen vähentämistä sekä naiskaupan eli pakkoprotituution ja prostituutiosta hyötymisen kriminalisoimista. 1990-luvulta lähtien kansainvälisessä oikeudessa on alettu painottaa entistä enemmän eroa prostituution ja pakkoprotituution, seksityön ja ihmiskaupan välillä. Olennaisinta ei siis ole edes prostituution vähentäminen vaan siihen liittyvän organisoidun rikollisuuden torjuminen. Prostituoidut on alettu nähdä potentiaalisina rikoksen uhreina sen sijaan, että he olisivat vain ikävien olosuhteiden ja vaikeiden elämäntilanteiden uhreja.⁹⁵

Järjestyslain uudistamista koskevassa hallituksen esityksessä 20/2002 vp väitetään, että prostituutioon liittyvän julkisen toiminnan painopiste olisi Suomessa loitontunut kriminaalipolitiikan keinoista ja siirtynyt kohti terveys- ja sosiaalipoliittista toimintaa. Parituksen todetaan kuitenkin olleen jo pitkään kriminalisoitu niin Suomessa kuin muuallakin maailmassa. Hallituksen esityksessä yhtenä perusteluna järjestyslain muuttamiselle esitetään näkyvästä prostituutiosta johtuva moraalinen närkästys.⁹⁶ Esitöissäkin siis avoimesti tunnustetaan yhteiskunnan moraalikäsitteiden merkitys uusia lakeja säädettäessä. Moraali on kuitenkin monesti huono pohja oikeudelle, sillä ihmisten moraalikäsitteet poikkeavat toisistaan ja nyky-yhteiskunnat ovat niin monimuotoisia, ettei yhtä yhtenäistä moraalikäsitteistä ole enää olemassa. Ongelmaksi muodostuu tällöin kysymys siitä, kenen moraalialia lainsäädännössä pitäisi noudattaa.

⁹⁴ YK:n ihmisoikeusasioiden korkean edustajan toimiston julkaisemassa ihmisoikeusraportin liitteessä todetaan, että ihmiskauppa sekä johtuu ihmisoikeusloukkauksista että johtaa niihin. Tämän vuoksi on erittäin tärkeää asettaa ihmisoikeuksien turvaaminen kaikenlaisen ihmiskaupaa vastustavan toiminnan keskiöön. ("Recommended Principles and Guidelines on Human Rights and Human Trafficking." United Nations Office of the High Commissioner for Human Rights 2002, s. 3. <http://www.ohchr.org/Documents/Publications/Traffickingen.pdf> Sivulla vierailtu 15.2.2020).

⁹⁵ Niemi-Kiesiläinen 2004, s. 455.

⁹⁶ HE 20/2002 vp, s. 21–22.

3.2 Sääntelyhistoria

3.2.1 Vuoden 1889 rikoslaki

Paritus on ollut kiellettyä Suomessa rikoslain säätämisestä asti. Alkuperäiseen säännökseen on kuitenkin tehty useita lisäyksiä ja muutoksia, joiden seurauksena nykyinen säännös on lainsäädännöllinen ”tilkkutäkki”. Vuoden 1889 rikoslain 20 luvun 10 §:ssä kriminalisoitiin huoneen pitäminen haureuden harjoittamista varten ja naisen vietteleminen haureellisuuteen. Alkuperäinen säännös kuului seuraavanlaisesti:

10 §

Joka pitää huonetta haureuden harjoittamista varten, taikka viettelee naisen haureellisuuteen, rangaistakoon parituksesta kuritushuoneella korkeintaan kolmeksi vuodeksi ja menettäköön kansalaisluottamuksensa.

Sellaisen viettelemisen yritys on rangaistava.

Nainen, joka sellaisessa huoneessa, taikka muuten yleisesti, antautuu haureuden välikappaleeksi, rangaistakoon vankeudella korkeintaan kahdeksi vuodeksi.

Säännöksessä parituksena pidetään siis sekä huoneen pitämistä seksikaupan harjoittamista varten että toisen ”viettelemistä” prostituutioon. Säännöksen 3 momentissa kriminalisoitiin ”haureuden välikappaleeksi antautuminen” eli seksin myyminen. Niin kutsuttu ammattihaureus eli prostituutio dekriminalisoitiin vasta vuonna 1936, kun lainkohta kumottiin irtolaislakia (57/1936) säädettäessä.⁹⁷

Seksuaalirikoksia koskeva lainsäädäntö on ollut historiallisesti vahvasti sukupuolittunutta ja avioliiton merkitystä korostavaa. Rikoslain alkuperäisessä paritussäännöksessäkin säädetään haureuden välikappaleeksi antautumisen kiellosta vain naisten osalta; miesten ei ajateltu harjoittavan prostituutiota. Paritusta koskeva sääntely muutettiin sukupuolineutraaliksi vasta vuonna 1961.⁹⁸ Lisäksi esimerkiksi lasten seksuaalista hyväksikäyttöä koskeva lainsäädäntö laajennettiin suojaamaan miespuolisia henkilöitä vasta vuonna 1926. Kahden naimattoman henkilön välinen seksi dekriminalisoitiin niin ikään vuonna 1926, ja huoruus eli aviorikoksen tekeminen oli kielletty vuoteen 1948 asti. Lainsäädäntöuudistus merkitsi muutosta vanhaan

⁹⁷ Kimpimäki 2009, s. 62.

⁹⁸ L 15.12.1961/550.

ajattelutapaan, jonka mukaan sukupuolielämä kuului vain ja ainoastaan avioliittoon.⁹⁹ Tämä muutos avasi uudenlaisia mahdollisuuksia myös prostituutiolle.

Vuonna 1963 paritussäännöksen 1 momentista poistettiin toimivaltamääräykset, ja vuonna 1971 säännökseen lisättiin kohta parituksen edistämisen kiellosta. Uudistuneen pykälän mukaan parituksesta voitiin tuomita henkilö, joka hyötyä tavoitellakseen ”edisti tai käytti hyväkseen yleisesti haureuden välikappaleeksi antautuvan henkilön epäsideellistä elämäntapaa”. Rangaistavuus edellytti siis sekä hyödynhankkimistarkoitusta että teon kohdistumista prostituoituun. Säännöksen sanamuotoa ei kuitenkaan pidetty edistämisen osalta riittävän selkeänä, ja kohta poistettiin heti seuraavassa uudistuksessa rikoslain kokonaisuudistuksen yhteydessä. Samalla taloudellisen hyödyn hankkiminen toisen harjoittamaa prostituutiota hyväksikäyttämällä nostettiin huomion keskipisteeksi; tällainen toiminta haluttiin estää prostituoitujen seksuaalisen itsemääräämisoikeuden turvaamiseksi.¹⁰⁰

3.2.2 1990-luvun lopun rikoslain kokonaisuudistus

Rikoslain kokonaisuudistus alkoi jo 1970-luvulla, kun uudistusta valmistelemaan asetettiin erityinen rikosoikeuskomitea keväällä 1972. Kokonaisuudistukselle oli tarvetta, sillä rikoslainsäädäntöä pidettiin vanhentuneena, puutteellisena, hajautuneena ja virheitä sisältävänä. Yksi uudistuksen perustavoitteista oli koko rikosoikeusjärjestelmän tarkasteleminen ja uudelleen arvioiminen. Keskeisiä kysymyksiä olivat muun muassa, millaisten tekojen pitäisi olla rangaistavia ja miten ankaria rangaistusten tulisi olla. Vuonna 1980 lakiehdotuksia laatimaan asetettiin erillinen projektioorganisaatio – rikoslakiprojekti. Rikoslakiprojektin tehtävänä oli laatia rikosoikeuskomitean mietintö ja sitä koskevien lausuntojen perusteella konkreettiset lakiehdotukset uudistusta varten.¹⁰¹

Uudistus päätettiin toteuttaa sen laajuuden vuoksi useammassa osassa, ja ensimmäinen laaja valmistelupaketti valmistui vuonna 1984. Kokonaisuudistuksen ensimmäisen vaiheen ehdotukset kirjattiin vuonna 1988 annettuun hallituksen esitykseen, jonka perusteella ensimmäiset uudistukset säädettiin tulemaan voimaan vuoden 1991 alusta.¹⁰² Seuraava vaihe kokonaisuudistuksessa tapahtui 1980-luvulla, kun rikoslakiprojekti sai valmiiksi uudistuksen toisen

---

⁹⁹ HE 6/1997 vp, s. 161.

¹⁰⁰ Ibid., s. 168.

¹⁰¹ Koskinen 2009, s. 90.

¹⁰² HE 66/1988 vp.

vaiheen ehdotukset. Ne kirjattiin uuteen hallituksen esitykseen, ja esityksen pohjalta valmistunut lakipaketti tuli voimaan vuonna 1995.¹⁰³

Paritussäännös sai uuden muodon vasta kokonaisuudistuksen kolmannessa vaiheessa ja perustui hallituksen esitykseen 6/1997 vp. Keväällä 1999 silloinen hallitus katsoi kokonaisuudistuksen edenneen jo niin pitkälle, ettei rikoslakiprojektia enää tarvittu ja se voitiin purkaa.¹⁰⁴ Kolmannessa vaiheessa uudistettiin yllä kuvatulla tavalla muun muassa seksuaalista itsemääräämisoikeutta koskevia säännöksiä ja kumottiin vanhentuneita siveellisyysrikossäännöksiä.¹⁰⁵ Muutosten kautta kaikkien henkilöiden seksuaalista itsemääräämisoikeutta vahvistettiin sukupuolesta ja seksuaalisesta suuntautumisesta riippumatta.¹⁰⁶ 1.1.1999 voimaan tullut paritussäännös oli seuraavanlainen:

9 § Paritus

Joka hankkiakseen itselleen tai toiselle taloudellista hyötyä

- 1) järjestää huoneen tai muun tilan korvausta vastaan tapahtuvaa sukupuoliyhteyttä tai siihen rinnastettavaa seksuaalista tekoa varten,*
- 2) muuten käyttää hyväkseen jonkun ryhtymistä sellaiseen tekoon tai*
- 3) viettelee tai painostaa toisen sellaiseen tekoon,*

on tuomittava parituksesta sakkoon tai vankeuteen enintään kolmeksi vuodeksi.

Parituksen yritys on myös rangaistava.

1990-luvun aikana ulkomaalaisten prostituoitujen määrä Suomessa kasvoi, ja prostituutio alettiin nähdä korostuneesti ulkomaalaiskysymyksenä. Tämän näkökulmamuutoksen seurauksena Suomen oikeusjärjestykseen tehtiin useita muutoksia, joiden avulla juuri ulkomaalaisten prostituoitujen toimintaa yritettiin rajoittaa.¹⁰⁷ Vuonna 1998 ulkomaalaislakiin (378/1991) säädettiin pykälä, jolla helpotettiin ulkomaalaisten prostituoitujen poistamista maasta. Ulkomaalaislain esitöiden mukaan käännättämisen perusteeksi riittää jo perusteltu epäily seksuaalipalvelujen myymisestä.¹⁰⁸ Seksin myyjältä ei myöskään edellytetä jatkuvaa toimintaa, vaan jo

¹⁰³ Koskinen 2009, s. 91.

¹⁰⁴ Ibid., s. 91.

¹⁰⁵ ”Tasa-arvon edistysaskeleita”. Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen WWW-sivusto. <https://thl.fi/fi/web/sukupuolten-tasa-arvo/lait-ja-politiikka/tasa-arvon-edistysaskeleita> Sivulla vierailtu 3.12.2019.

¹⁰⁶ HE 6/1997 vp.

¹⁰⁷ Roth 2012, s. 268–269.

¹⁰⁸ HE 50/1998 vp, s. 11.

yksittäinenkin kauppa on riittävä peruste käännättämiselle.¹⁰⁹ Säännös on ongelmallinen yhdenvertaisuuden kannalta, sillä se asettaa suomalaiset ja ulkomaalaiset seksityöntekijät räikeän epätasa-arvoiseen asemaan.

3.2.3 Uudistukset 2000-luvulla

Järjestyslakia (612/2003) säädettäessä vuonna 2003 siihen sisällytettiin pykälä julkisella paikalla tapahtuvan seksikaupan kiellosta. Yleisellä paikalla tapahtuvan seksin myymisen ja ostamisen kieltämistä perusteltiin pääsääntöisesti sillä, että niin kutsuttu katuprostituutio aiheuttaa liikaa häiriötä. Samassa hallituksen esityksessä esitettiin kiellettäväksi muitakin häiriötä aiheuttavia toimintoja. Katuprostituution haittoiksi kuvailtiin muun muassa seksuaalipalvelujen hintojen kyseleminen ei-prostituoiduilta ja asiakkaiden aiheuttamat järjestyshäiriöt.¹¹⁰ Valtiosääntöoikeudellisesti sääntelyn perusta on kyseenalainen, sillä eduskunta oli vain muutamaa vuotta aiemmin torjunut prostituution yleisen kriminalisoinnin.¹¹¹

Vuonna 2004 rikoslakiin lisättiin säännös parituksen törkeästä tekemuodosta ja paritussäännöstä uudistettiin lisäämällä siihen kohdat tietynlaisesta seksipalvelujen markkinoimisen kiellosta ja seksityöntekijän majoittamisen kiellosta tietyissä olosuhteissa. Näiden uudistusten taustalla oli julkinen keskustelu prostituutioon liittyvän välillisen hyötymisen kriminalisoimisesta. Välillisellä hyötymisellä tarkoitetaan sellaisen hyödyn saamista, joka ei tule suoranaisesti prostituutiosta, mutta joka kuitenkin liittyy kiinteästi prostituutioon. Esimerkiksi seksityöntekijöitä työskentelykohteisiinsa kuljettava taksinkuljettaja voisi tulla tuomituksi parituksesta, jos välillinenkin hyötyminen olisi kielletty. Välillisen hyötymisen kriminalisoinnilla olisi vastustettu prostituutiota ja pyritty vähentämään sitä, mutta ajatus laaja-alaisesta kriminalisoinnista kuitenkin torjuttiin esimerkiksi oikeusministeriön asettaman työryhmän mietinnössä vuodelta 2003.¹¹²

Välillisen hyötymisen laaja-alainen kriminalisointi aiheuttaisi vaikeita tulkintakysymyksiä ja johtaisi seksityöntekijöiden elämän hankaloitumiseen.¹¹³ Seksityöntekijät eivät voisi enää käyttää takseja tai varata hotellihuoneita, jos palveluntarjoaja tietäisi heidän ammatistaan, sillä hyväksyessään seksityöntekijän asiakkaaksi palveluntarjoaja saattaisi saada syytteen

¹⁰⁹ HE 28/2003 vp, s. 209–210.

¹¹⁰ HE 20/2002 vp, s. 22.

¹¹¹ Niemi-Kiesiläinen 2004, s. 453.

¹¹² OM 2003:5: Ihmiskauppa, paritus ja prostituutio, s. 78.

¹¹³ HE 34/2004 vp, s. 87.

parituksesta.¹¹⁴ Prostituoitujen ainoa vaihtoehto olisi pyrkiä pitämään työnsä täysin salassa kailta, mikä vain vaikeuttaisi heidän muutenkin hankalaa asemaansa yhteiskunnassa. Toisaalta välillisen hyötymisen kriminalisoinnilla voitaisiin rajoittaa sellaisten palvelujen tarjoamista, jotka eivät suoranaisesti vaikeuta seksityöntekijän elämää muuten kuin ammatinharjoittamisen kannalta. Vuoden 2004 uudistuksessa olikin tarkoituksena saattaa kriminalisoinnin piiriin sellaisia toiminnan muotoja, joista ei säännöksen aiemman sanamuodon perusteella voinut rangaista tai joiden rangaistavuus oli ollut ainakin tulkinnanvaraista.¹¹⁵ Välillinen hyötyminen sinänsä ei kuitenkaan päätynyt rangaistavuuden piiriin, ja välillinen hyötyminen onkin rangaistavaa vain tilanteissa, joissa toiminta on osa muuta paritusta.¹¹⁶

Kuten yllä on todettu, 1990-luvun uudistuksen jälkeen prostituution edistäminen sinänsä ei ole ollut enää rangaistavaa. Vuonna 2004 kriminalisoitiin prostituoitujen yhteystietojen välittämisen ja muu prostituution markkinointi yhtenä parituksen tekotapana. Tätä perusteltiin kahdella tavalla. Ensinnäkin prostituutioilmoitusten julkaisemista oli pidetty prostituution edistämisenä eli se ei enää ollut sellaisenaan rangaistavaa mutta sen haluttiin olevan. Toiseksi sivullisia haluttiin suojella prostituutioilmoitusten näkemiseltä tavanomaisissa elämäntilanteissa.¹¹⁷ Seksuaalipalvelujen myyntiä koskevia ilmoituksia pidettiin siis ikävinä, ja koettiin, että prostituution ulkopuolisten ihmisten ei pitäisi joutua altistumaan niille. Tämä on hyvä esimerkki prostitutioon liittyvästä stigmasta.

Vuonna 2006 rikoslakiin lisättiin säännökset seksin ostamisen kiellosta, kun kyseessä on ihmiskaupan uhri tai parituksen kohteena oleva henkilö taikka alle kahdeksantoistavuotias lapsi.¹¹⁸ Lapsia koskevan osan säätäminen perustui Suomea sitoviin kansainvälisiin velvoitteisiin, mutta todellisuudessa hallitus olisi halunnut seurata Ruotsin mallia ja kieltää seksin ostamisen kokonaan. Eduskunta päätyi lopulta kompromissiin aiemman tilanteen ja kokonaisvaltaisen ostokiellon välillä ja sääti rangaistavaksi seksuaalipalvelujen ostamisen vain tietyiltä ihmisryhmiltä. Teko säädettiin rangaistavaksi myös tuottamuksellisenä vuonna 2015.

Ratkaisussa KKO 2007:38 korkeimman oikeuden tehtävänä oli ratkaista, mitä lakia paritusrikkokseen sovelletaan, kun parituslainsäädäntöä oli uudistettu kesken paritustoiminnan. Korkein oikeus antoi osapuolille mahdollisuuden lausua mielipiteensä lainmuutoksen merkityksestä

---

¹¹⁴ Rautio 2009, s. 452.

¹¹⁵ Ibid., s. 453.

¹¹⁶ LaVM 4/2004 vp, s. 7.

¹¹⁷ HE 34/2004 vp.

¹¹⁸ HE 221/2005 vp.

asiassa ennen käsittelyn alkamista. Törkeää paritusta koskeva säännös tuli voimaan 1.8.2004, ja paritustoiminta oli tässä tapauksessa tapahtunut 1.1.2001-1.12.2004. Paritustoimintaa pidetään vakiintuneen käytännön mukaan yhtenä rikoksena, vaikka toiminta olisi jatkunut pitkään ja tekotapoja olisi ollut useita. Vastaaja A oli muun muassa järjestänyt asuntoja prostituutiota varten, värvännyt seksityöntekijöitä työskentelemään kyseisissä asunnoissa ja järjestänyt asuntoihin tarvittavan välineistön. A:lla oli ollut toiminnassa pääsuunnittelijan ja -järjestäjän rooli, ja rikoksella oli hankittu huomattava taloudellinen hyöty. Rikosta pidettiin myös kokonaisuutena arvostellen törkeänä. Uusi törkeää paritusta koskeva säännös oli kuitenkin ollut voimassa vain paritustoiminnan viimeisen neljän kuukauden ajan. Korkein oikeus päätyi lopulta katsomaan, että vaikka kyseessä on yksi ja sama rikos, ei ole estettä sille, että tekoon sovellettaisiin kahta eri lakia. Tässä tapauksessa A oli siis syyllistynyt rikokseen, joka käsitti sekä parituksen että törkeän parituksen. Koska suurin osa rikoksesta tehtiin ennen lainmuutosta – jolloin rikoksesta tuomittava maksimirangaistus oli ollut pienempi – korkein oikeus määritteli sopivan rangaistustason vanhan lainsäädännön mukaisen rangaistusasteikon mukaan.

3.3 Parituksen erottaminen ihmiskaupasta

3.3.1 Ihmiskauppasäätelyn taustat

Naisiin kohdistuvaa ihmiskauppaa eli naiskauppaa ja pakkoprotituutiota pidetään naisiin kohdistuvan väkivallan muotona monissa kansainvälisissä asiakirjoissa. Esimerkiksi YK:n kaikkinaisen naisten syrjinnän poistamista koskevassa yleissopimuksessa kielletään kaikenlainen hyötyminen naiskaupasta ja naisten harjoittamasta prostituutiosta.¹¹⁹ Parituskin on siis kielletty kyseisen yleissopimuksen perusteella. CEDAW-sopimuksen 17 artikkelissa määrätään erillisen CEDAW-komitean perustamisesta. Komitea perustettiin vuonna 1981, kun yleissopimuksen oli allekirjoittanut vaaditut 20 valtiota ja yleissopimus astui voimaan. Vuonna 1992 CEDAW-komitea antoi yleissuosituksen, jossa se määritteli naisiin kohdistuvan väkivallan syrjinnäksi ja vaati jäsenvaltioilta aktiivisia toimia naisiin kohdistuvan väkivallan ehkäisemiseksi. Suosituksessa naiskauppa määritellään naisiin kohdistuvaksi väkivallaksi ja prostituoitujen todetaan olevan erityisen haavoittuvaisessa asemassa väkivallan suhteen. Euroopan unioni on YK:n ohella toinen kansainvälinen toimija, joka on pyrkinyt estämään ihmiskauppaa erilaisten lainsäädäntöinstrumenttien avulla. Euroopan unionin neuvosto hyväksyi vuonna 2002 puitepäätöksen ihmiskaupan torjunnasta.¹²⁰ Vuonna 2004 hyväksyttiin ihmiskaupan

---

¹¹⁹ CEDAW-sopimus 1979.

¹²⁰ Neuvoston puitepäätös 2002/629/YOS.

uhrien oleskelulupaa ja harkinta-aikaa koskeva direktiivi, joka uusittiin vuonna 2011.¹²¹ Uuden puitepäätöksen keskeisenä tavoitteena oli suojella erityisesti alaikäisten ihmiskaupan uhrien oikeuksia.¹²²

Vaikka paritus kriminalisoitiin jo vuoden 1889 rikoslaissa, ihmiskauppaa koskeva säännös lisättiin rikoslakiin vasta vuonna 2004. Sitä ennen ihmiskaupparikokset tuomittiin muiden rikosnimikkeiden avulla. Paritusrikos edellyttää aina taloudellisen hyödyn hankkimista tekijälle itselleen tai toiselle henkilölle, kun taas ihmiskaupparikoksissa taloudellisen hyödyn saamista ei vaadita. Suomen ensimmäinen tuomio ihmiskaupasta annettiin heinäkuussa 2006 Helsingin käräjäoikeudessa.¹²³ Tapauksessa oli kahdeksan vastaajaa, joita syytettiin virolaisten naisten kuljettamisesta Suomeen ja värväämisestä prostituutioon. Vastaajat olivat muun muassa ottaneet suurimman osan naisten seksityöstä saamista palkkioista itselleen ja rajoittaneet naisten liikkumista. Käräjäoikeus päätyi lopulta tuomitsemaan vastaajat törkeästä ihmiskaupasta vain nuoren kehitysvammaisen naisen osalta; muiden osalta vastaajat saivat tuomion törkeästä parituksesta.¹²⁴

Paritusta ja ihmiskauppaa koskevat säännökset olivat kymmenen vuoden ajan osittain päällekkäisiä. 1.1.2015 voimaan tulleessa rikoslakiuudistuksessa tavoitteena oli selventää rajaa näiden välillä ja helpottaa muun muassa poliisin ja tuomioistuinten toimintaa näitä koskevissa tapauksissa. Uudistuksessa paritus- ja ihmiskauppasäännöksiä muutettiin siten, että parituksesta säädetyn rikoslain 20 luvun 9 §:n 1 momentin 5 kohdasta poistettiin painostaminen parituksen yhtenä tekotapana ja se siirrettiin ihmiskaupan muotoja koskevan 25 luvun 3 §:n 1 momentin 1 kohtaan. Lisäksi näiden kahden säännöksen rajanvetoa selvennettiin muuttamalla ihmiskauppasäännökseen sisältyvä ilmaus ”ottaa toisen valtaansa” muotoon ”ottaa toisen määräysvaltaansa”, jonka myötä ei enää edellytetä sitä, että ihmiskaupan uhri menettäisi vapautensa. Aiemmin muut kuin vapaudenmenetystilanteet katsottiin helposti paritukseksi, vaikka tosiasiaassa teko olisi sopinut paremmin ihmiskauppasäännöksen alle. Ihmiskauppaa koskevaan säännökseen lisättiin myös 2 momentti, jonka mukaan alle 18-vuotiaan parittaminen katsotaan aina ihmiskaupaksi riippumatta siitä, käytetäänkö teon toteuttamiseksi samaisen pykälän 1 momentissa listattuja keinoja. Myös törkeää paritusta koskevaan säännökseen tehtiin muutoksia:

¹²¹ Euroopan neuvoston direktiivi 2003/81/EY.

¹²² Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2011/36/EU.

¹²³ HKäO #1. Koska tässä tutkielmassa tarkastellaan seksuaalirikoksia, käräjäoikeuksien ja hovioikeuksien antamien ratkaisujen tunnistetiedot salataan tutkimuseettisistä syistä. Tuomioista käytetään vain lyhenteitä ja järjestysnumeroita, kuten HHO #1, jolla tarkoitetaan ensimmäistä tässä tutkielmassa viitattua Helsingin hovioikeuden tuomiota.

¹²⁴ Roth 2012, s. 264.

säännöksestä poistettiin törkeän ruumiinvamman tai muun hengenvaarallisen tilan aiheuttaminen kvalifiointiperusteena, sillä vastaava kvalifiointiperuste sisältyi jo törkeää ihmiskauppaa koskevaan säännökseen.¹²⁵ Muutoksen myötä parituslainsäädännöstä poistettiin siis sellaiset tekotavat, jotka ilmentävät ihmiskauppaan liittyvää alistussuhdetta rikoksentekijän ja kohteen välillä.

3.3.2 Painostus pois paritussäännöksestä

Eron tekeminen parituksen ja ihmiskaupan välille on tärkeää, sillä paritus on edellä kuvatulla tavalla uhrin rikos, kun taas ihmiskauppatapauksissa on selvästi suojelun tarpeessa oleva uhri. Ennen vuoden 2014 uudistusta viranomaisten tehtävä oli painostamistapausten osalta arvioida tekijän ja tekoon painostetun välistä suhdetta ja sen perusteella määritellä, kummasta rikoksesta tapauksessa oli kyse. Hallituksen esityksen mukaan parituksessa näiden osapuolien suhde on tasavertaisempi kuin ihmiskaupassa.¹²⁶ Lakivaliokunnan mietinnössäkkin ihmiskauppa kuvataan paritusta intensiivisempänä ja kokonaisvaltaisempaan tapaan ottaa toinen määräysvaltaansa.¹²⁷ Esityksen perusteluista käy kuitenkin ilmi, että painostamisessa olisi useimmiten kyse vähintään kohteen hyväksikäyttämisestä, jolloin siihen tulisi soveltaa aina ihmiskauppasäännöstä. Painostamisen siirtämiselle pois paritussäännöksestä oli siis selvät perusteet.¹²⁸ Nykyinen paritussäännös on seuraavanlainen:

9 § Paritus

Joka hankkiakseen itselleen tai toiselle taloudellista hyötyä

1) järjestää huoneen tai muun tilan korvausta vastaan tapahtuvaa sukupuoliyhteyttä tai siihen rinnastettavaa seksuaalista tekoa varten tai kahdeksaatoista vuotta nuoremman lapsen tekemää, ilmeisellä tavalla sukupuolisiveellisyyttä loukkaavaa tekoa varten,

2) vakiintuneena osana liiketoimintaansa majoittaa sellaiseen tekoon ryhtyvää ja siten olennaisesti edistää tekoa,

---

¹²⁵ HE 103/2014 vp, s. 40–41.

¹²⁶ HE 34/2004 vp, s. 89–90.

¹²⁷ Rautio 2009, s. 456.

¹²⁸ HE 103/2014 vp, s. 12.

3) yhteystietoja välittämällä tai muuten markkinoi jonkun sellaiseen tekoon ryhtymistä tietäen, että hänen toimintansa olennaisesti edistää teon toteutumista,

4) muuten käyttää hyväkseen jonkun ryhtymistä sellaiseen tekoon tai

5) viettelee jonkun sellaiseen tekoon,

on tuomittava parituksesta sakkoon tai vankeuteen enintään kolmeksi vuodeksi.

Yritys on rangaistava.

Ihmiskaupasta sen sijaan tuomitaan esimerkiksi se, joka painostamalla ottaa toisen henkilön määräysvaltaansa ja luovuttaa seksuaalisen hyväksikäytön kohteeksi.

Ratkaisussa KKO 2014:80 oli kyse parituksen ja ihmiskaupan välisen rajan selventämisestä ennen edellä mainittua lainsäädäntöuudistusta. Tapauksessa 18-vuotias A oli painostanut 17-vuotiaan ystävänsä X:n ryhtymään prostituutioon uhkailemalla tätä ja tämän perhettä jengiväkivallalla. A oli väittänyt saaneensa paikkakunnalla toimineelta pahamaineiselta rikollisjengiltä käskytysviestejä, joissa uhattiin X:ää ja tämän perhettä väkivallalla, jos tämä ei tottelisi. X ei ollut koskaan nähnyt viestejä, mutta A oli lukenut niitä ääneen X:n ja todistaja T:n läsnä ollessa. X:llä ei ollut ollut syytä epäillä A:n rehellisyyttä. A oli majoittanut X:n väliaikaisesti asuntoonsa, ja X oli tarjonnut asunnossa seksuaalipalveluja. Palveluja oli tarjottu osittain myös muualla. Ainakin yhden kerran X:n yrittäessä poistua asunnosta A oli pyrkinyt estämään X:ää lähtemästä ja lyönyt tätä avokämmenellä takaraivoon. Prostituutiot toiminta oli jatkunut useiden kuukausien ajan, ja asiakkaita oli ollut kymmeniä. Ruokarahoja lukuun ottamatta X oli luovuttanut kaikki seksuaalipalvelujen myynnillä ansaitsemansa rahat A:lle, ja A:n saama taloudellinen hyöty oli ollut noin 10 000 euroa. A oli myös julkaissut ilmoituksia ja yhteystietoja X:n puolesta. Käräjäoikeus oli tuominnut A:n törkeästä ihmiskaupasta, sillä se oli katsonut A:n ottaneen X:n määräysvaltaansa ja X:n menettäneen vapautensa. Hovioikeus oli sen sijaan katsonut, että A oli kyllä ottanut X:n määräysvaltaansa mutta X ei ollut menettänyt vapauttaan. Korkein oikeus päätyi lopulta tuomitsemaan A:n törkeästä ihmiskaupasta, sillä sen mukaan A oli käyttänyt X:ään merkittävää määräämisvaltaa ja näiden kahden välinen alistussuhde oli voimakkaampi kuin siihen aikaan voimassa olleen paritussäännöksen tunnusmerkistössä edellytettiin.

3.3.3 Parituksen kohteen aseman parantaminen rikosprosessissa

Ennen vuoden 2014 lainsäädäntöuudistusta parituksen kohteeksi joutuneilla olivat pääsääntöisesti todistajan asemassa oikeusprosessissa, kun taas ihmiskaupan uhrit olivat asianomistajan asemassa. Näiden kahden aseman välillä on merkittäviä eroja: asianomistajalla on muun muassa oikeus hakea muutosta alemman oikeustuimen tuomioon ylemmästä tuomioistuimesta ja saada oikeusavustaja esitutkinnan ajaksi sekä tukihenkilö esitutkintaa ja oikeudenkäyntiä varten. Erilainen rikosprosessuaalinen asema johtaa myös eroihin mahdollisen vahingonkorvauksen määrissä ja auttamisjärjestelmään ohjautumisessa.¹²⁹ Ero parituksen kohteen ja ihmiskaupan uhrin asemassa oli selvästi näkyvissä myös edellä mainitussa Suomen ensimmäisessä ihmiskauppaa koskevassa käräjäoikeuden ratkaisussa. Tuomioistuin hylkäsi erään törkeän parituksen kohteeksi joutuneen osalta tämän vahingonkorvausvaatimuksen, sillä paritusrikoksen todistajana hänellä ei tuomioistuimen mukaan ollut oikeutta saada korvausta rikoksen perusteella. Jos käräjäoikeus ei olisi hylännyt ihmiskauppasyytettä, henkilö olisi ollut asianomistaja-asemassa ja voinut siten vaatia rikokseen perustuvaa vahingonkorvausta.¹³⁰

Nykyään myös parituksen kohteilla on oikeus saada rikosprosessin ajaksi oikeusavustaja ja tukihenkilö. Muutosta tähän suuntaan pidettiin tärkeänä, sillä myös parituksen kohteeksi joutuneilla katsottiin olevan korostettu tarve erilaisille tukitoimille.¹³¹ Hallituksen esityksessä muutosta perusteltiinkin pääsääntöisesti parituksen kohteeksi joutuneen henkilön aseman parantamisella rikosprosessissa, ja yhtenä etuna mainittiin myös rikoksen selvittämisen helpottamisen mahdollisuus tilanteissa, joissa parituksen kohteeksi joutunut saisi oikeusavustajan jo esitutkinnan alusta lähtien. Esityksessä ehdotettiin, että paritusrikoksen kohteelle voitaisiin määrätä oikeusavustaja esitutkinnan ajaksi silloinkin, kun kyseistä henkilöä ei ole vielä määritetty tapauksessa asianomistajaksi. Lisäksi tukihenkilö voitaisiin määrätä parituksen kohteelle sekä esitutkinnan että oikeudenkäynnin ajaksi riippumatta henkilön rikosprosessuaalisesta asemasta.¹³²

---

¹²⁹ Roth 2012, s. 263.

¹³⁰ HKäO #1.

¹³¹ HHO:n lausunto 63/2012.

¹³² HE 103/2014 vp, s. 41–42.

4 PARITUKSEN TUNNUSMERKISTÖTEKIJÄT

4.1 Yleistä säännöksen soveltamisalasta

Kuten yllä on useaan kertaan todettu, paritus on ytimeltään taloudellisen hyödyn hankkimista toisen harjoittaman prostituution kautta. Rikoslain 20 luvun 9 §:ssä on säädetty parituksen rangaistavuudesta ja listattu, millaisia tekoja voidaan pitää parituksena. Lista ei kuitenkaan ole tyhjentävä, sillä säännöksessä on kriminalisoitu eriteltyjen tekemuotojen lisäksi myös toisen prostituution muunlainen hyväksikäyttö. Parituksen yritys on kriminalisoitu jo vuoden 1889 rikoslaissa; tosin säädöksen alkuperäisessä versiossa rangaistavaksi oli säädetty vain yritys vietellä toinen prostituutioon. Säännöksen läpäisevänä ehtona rangaistavuudelle on taloudellisen hyödyn hankkiminen itselle tai toiselle henkilölle. Taloudellisen hyödyn pitää tulla joko korvausta vastaan tapahtuvasta sukupuoliyhteydestä tai muusta siihen rinnastettavissa olevasta seksuaalisesta teosta taikka alle kahdeksantoistavuotiaan tekemästä sukupuolisiveellisyyttä ilmeisellä tavalla loukkaavasta teosta. Käsitteet sukupuoliyhteys ja sukupuoliyhteyteen rinnastettava seksuaalinen teko on määritetty edellä luvussa yksi.

Alle kahdeksantoistavuotiaan lapsen osalta säännöksessä ei edellytetä korvausta vastaan tapahtuvaa sukupuoliyhteyttä tai sitä vastaavan seksuaalisen teon tekemistä, vaan rangaistavuuskynnyksen ylittymiseen riittää lapsen esiintyminen pornografisessa teoksessa korvausta vastaan. Tällainen teos voi olla esimerkiksi pornografinen elokuva tai muu vastaava esitys taikka pornografinen kuva, jota valmistettaessa lapsi on toiminut mallina. Paritusta on siis taloudellisen hyödyn hankkiminen esimerkiksi pornografisen elokuvan avulla, jos siinä esiintyy yksi tai useampi lapsi. Pornografisella kuvalla tarkoitetaan tässä yhteydessä kuvatallennetta, jossa lapsi esitetään sukupuoliyhteydessä tai muussa seksuaalisessa kanssakäymisessä, joka on rinnastettavissa sukupuoliyhteyteen. Myös lapsen esittäminen muulla sukupuolisiveellisyyttä ilmeisen loukkaavalla tavalla kuuluu rangaistavuuden piiriin.¹³³

Alle kahdeksantoistavuotiaita koskeva erityinen tunnusmerkki lisättiin paritussäännökseen Lapsen seksuaalisen hyväksikäytön ja lapsipornografian torjumista koskevan Euroopan unionin puitepäättöksen takia.¹³⁴ Puitepäättöksen 2 artiklan ensimmäisen alakohdan mukaan unionin jäsenmaiden pitää kriminalisoida taloudellisen hyödyn saaminen sekä lapsen harjoittamasta

¹³³ HE 34/2004 vp, s. 85.

¹³⁴ Neuvoston puitepäättös 2004/68/YOS. Puitepäättös korvattiin vuonna 2011 Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivillä 2011/92/EU.

prostituutiosta että lapsen käyttämisestä pornografisissa esityksissä. Myös lapsen muu hyväksikäyttö tällaisia tarkoituksia varten on kriminalisoitava. Lapsen harjoittamasta prostituutiosta hyötyminen on kielletty paritussäännöksen kaikkien kohtien perusteella, mutta säännöksen 1 momentin 1 kohdassa kielletään erikseen hyötyminen sellaisesta lapsen tekemästä teosta, joka ei ole prostituutiota mutta loukkaa ilmeisellä tavalla sukupuolisiveellisyyttä. Lisäys on tärkeä, sillä lapsipornografiaa sisältäviä esityksiä ei voida pitää säännöksessä mainittuina sukupuoliyhteyteen rinnastettavina seksuaalisina tekoina ja tällaisista esityksistä hyötyminen jäisi muuten rankaisematta.¹³⁵

Paritusta koskevan säännöksen soveltamiseen liittyy samanlaisia tulkinta- ja näyttöongelmia kuin muihinkin seksuaalirikoksiin. Ongelmalliseksi tilanteen tekee muun muassa se, että seksin myymistä ei ole kriminalisoitu Suomen oikeusjärestyksessä ja seksin ostaminenkin on kiellettyä vain tietyissä tapauksissa. Kaupallinen seksi ei siis itsessään ole rangaistavaa, mutta kukaan ulkopuolinen ei saisi hyötyä siitä. Parituslainsäädännön perusta on siis jokseenkin kyseenalainen, ja ainakin välillisen hyötymisen kokonaisvaltainen torjuminen olisi reaali maailmassa lähes mahdotonta. On hyvä huomata, että paritussäännöksen soveltuminen ei edellytä toistuvaa tai jatkuvaa toimintaa, vaan paritusta voi olla jo yhteenkin korvausta vastaan tapahtuvaan seksuaaliseen kanssakäymiseen johtanut toiminta.¹³⁶ Lisäksi monissa tapauksissa paritus tapahtuu erilaisia tekotapojen yhdistelmänä. Tässä luvussa tarkastellaan paritussäännöksen sisältöä käymällä läpi säännökseen kirjatut tunnusmerkistökijät yksi kerrallaan ja etsimällä niille esimerkkejä tuoreesta hovioikeuskäytännöstä.

4.2 Tunnusmerkistökijät

4.2.1 Tilan järjestäminen sukupuoliyhteyttä tai siihen rinnastettavaa seksuaalista tekoa varten

Paritussäännöksen 1 momentin 1 kohdassa säädetään rangaistavaksi huoneen tai muun tilan järjestäminen sukupuoliyhteyttä tai muuta siihen rinnastettavissa olevaa tekoa varten, joka tapahtuu korvausta vastaan. Tämä parituksen muoto on kriminalisoitu jo vuoden 1889 rikoslaisissa, ja se on hovioikeuskäytännön perusteella eniten sovellettavaksi tuleva tekomuoto. Huoneen järjestämisellä tarkoitetaan tässä yhteydessä lähinnä asuinhuoneiston tai hotellihuoneen järjestämistä henkilölle, joka käyttää sitä prostituution harjoittamiseen. Pidempiaikaisen majoituksen järjestäminen osana vakiintunutta liiketoimintaa kuuluu pääsääntöisesti momentin 2

---

¹³⁵ HE 34/2004 vp, s. 85.

¹³⁶ Rautio 2009, s. 453.

kohdan alle. Huoneen järjestämisen pitää olla siinä mielessä tarkoituksellista, että se järjestetään juuri seksityön tekemistä varten. Tiloja pitää myös käyttää pääsääntöisesti – tai ainakin muutoin kuin satunnaisesti – prostituutioon, ja vuokra ja mahdolliset muut kulut pitää rahoittaa pääasiallisesti tai kokonaan prostituutiosta saatavilla tuloilla. Huoneen tai muun tilan vuokraaminen seksityöntekijälle ei siten ole lähtökohtaisesti kiellettyä, vaan rangaistavuus edellyttää juurikin tarkoitusta vuokrata tai antaa tila seksityöntekijälle ammattinsa harjoittamista varten. Ilman tätä tarkennusta kukaan ei voisi koskaan vuokrata seksityötä tekeväälle henkilölle minäänlaista asuntoa, hotellihuonetta tai muuta tilaa pelkäämättä, että tulee syyllistyneeksi paritukseen, jos vuokraaja päättääkin tarjota siellä seksuaalipalveluja.¹³⁷

Hovioikeuskäytännössä tämä tekemuoto ilmenee useimmiten vuokrattujen huoneistojen jälleenvuokraamisena seksityöntekijöille prostituutiotoininnan harjoittamista varten.¹³⁸ Paritukseen syyllistyy siten useimmiten henkilö, joka on vuokrannut yhden tai useamman asunnon omissa nimissään ja luovuttanut asunnon sitten seksityöntekijöiden käyttöön päivävuokraa tai muuta korvausta vastaan. Joissakin tapauksissa paritukseen syyllistynyt on luovuttanut omistamansa asunnon prostituutiokäyttöön.¹³⁹ Esimerkiksi Helsingin hovioikeuden tapauksessa, josta käytetään tässä tutkielmassa vain lyhennettä HHO #3, vastaaja oli etsinyt vuokra-asuntoja ja allekirjoittanut vuokrasopimukset omissa nimissään, jonka jälkeen hän oli tarjonnut asuntoja prostituoiduille seksuaalipalvelujen myymistä varten. Vastaaja oli perinyt seksityöntekijöiltä huomattavan korkeaa viikkovuokraa. Hän oli omienkin sanojensa mukaan ollut tietoinen asuntojen käyttötarkoituksesta ja tavoitellut toiminnallaan taloudellista hyötyä. Helsingin hovioikeus katsoi vastaajan syyllistyneen huoneen järjestämiseen korvausta vastaan tapahtuvaa sukupuolilyhteyttä varten ja tuomitsi tämän siten parituksesta.¹⁴⁰

Osassa tuomioista vastaajat olivat syyllistyneet paritukseen järjestämällä – pääsääntöisesti ulkomailta tuleville – seksityöntekijöille hotellihuoneita seksuaalipalvelujen tarjoamista varten.¹⁴¹ Eräässä Helsingin hovioikeuden tapauksessa oli kuusi vastaajaa, joista neljä oli tuomittu käräjäoikeudessa parituksesta, yksi törkeästä parituksesta ja yksi avunannosta paritukseen. Näistä viisi oli muiden tekemuotojen ohella hankkinut hotellihuoneita ulkomailta tulevien prostituoitujen käyttöön. Ainoastaan avunannosta tuomittu henkilö ei ollut osallistunut hotellihuoneiden järjestämiseen, ja hänen katsottiin vain välittäneen maksuja prostituoiduilta

¹³⁷ Ojala 2014, s. 212.

¹³⁸ HHO #1, HHO #2, HHO #3, HHO #4, RHO #1, THO #1, THO #2, THO #3 ja VHO #1.

¹³⁹ HHO #4, THO #1 ja THO #3.

¹⁴⁰ HHO #3.

¹⁴¹ HHO #2, HHO #5 ja HHO #6.

tapauksen muille vastaajille. Seksityöntekijät olivat joutuneet maksamaan ensin kynnysmaksun prostituutitoiminnan aloittamiseksi ja sen jälkeen sekä viikkomaksun että asiakaskontaktien lukumäärään perustuvan maksun toiminnan jatkamiseksi. Vastineeksi näistä maksuista seksityöntekijät saivat käyttöönsä hotellihuoneita ja matkalippuja ja heidän puolestaan julkaistiin ilmoituksia seksuaalipalvelujen myynnistä. Helsingin hovioikeus katsoi vastaajien syyllistyneen paritukseen muun muassa RL 20:9.1,1:n perusteella.¹⁴² Toisessa tapauksessa ulkomaa-lainen henkilö A oli matkustanut Suomeen yhdessä samasta maasta kotoisin olevan seksityöntekijä X:n kanssa ja X oli tarjonnut seksuaalipalveluja heidän yhteisestä hotellihuoneestaan käsin. A oli yhdessä kolmannen henkilön kanssa järjestänyt X:lle matkat Suomeen, majoituksen ja ilmoittelun internetissä sekä sopinut asiakastapaamiset tämän puolesta. Hotellihuoneen järjestämistä pidettiin tässäkin yhteydessä huoneen järjestämisenä korvausta vastaan tapahtuvaa sukupuoliyhteyttä varten.¹⁴³

Huoneen tai muun tilan järjestäminen prostituutikäyttöön ei aina tarkoita asunnon tai hotellihuoneen hankkimista. Tila voi olla myös esimerkiksi hierontalaitos, jossa työntekijät tarjoavat seksuaalipalveluja. Näin oli Helsingin hovioikeuden tapauksessa, jossa hovioikeus tuomitsi – käräjäoikeuden ratkaisusta poiketen – hierontalaitoksen omistajat parituksesta. Omistajat A ja B olivat harjoittaneet thaihieronta-toimintaa ja tienneet, että heidän alaisensa tarjosivat asiakkaille hierontojen lisäksi seksuaalipalveluja. Liikkeessä noudatettiin palvelujen tarjoamisen suhteen yhdenmukaista toimintatapaa. Asiakkaat maksoivat hierontamaksun vastaanottotilassa, jonka jälkeen heidät päästettiin siirtymään hierontatilaan. Hierontamaksusta noin 70-80 prosenttia meni A:lle ja B:lle, ja loppuosa meni hierojalle. Seksuaalipalveluja tarjottiin hieronnan aikana lisämaksua vastaan, ja niistä saadut rahat hieroja sai pitää kokonaan. A ja B olivat kuitenkin hyötynet toisten harjoittamasta prostituutiosta, sillä he saivat suurimman osan hierontamaksuista, joiden maksaminen oli ehtona hierontatilaan pääsemiselle. Hovioikeus katsoi A:n ja B:n tienneen tiloissaan harjoitetusta prostituutitoiminnasta ja siten tietoisesti tavoitelleen taloudellista hyötyä sallimalla toiminnan jatkumisen ja ottamalla itselleen suurimman osan hierontamaksuista. Hovioikeus tuomitsi hierontalaitoksen omistajat parituksesta.¹⁴⁴

Vaikka esimerkiksi asunnon vuokraaminen seksityöntekijälle asuinkäyttöön on sinänsä sallittua, tieto vuokralaisen ammatista saattaa myöhemmin aiheuttaa näyttöongelmia tilanjärjestäjän syyllisyyttä arvioitaessa. Voi olla vaikeaa selvittää, onko tila vuokrattu juuri seksin myymistä

---

¹⁴² HHO #6.

¹⁴³ HHO #5.

¹⁴⁴ HHO #7.

varten vai muuhun tarkoitukseen, jos vuokranantaja on kuitenkin tiennyt vuokralaisensa ammatista.¹⁴⁵ Sitä, onko vuokranantaja saanut vuokralaisensa kautta moitittavaa hyötyä, on erityisen vaikeaa arvioida silloin, kun vuokranantaja tietää huoneistoa käytettävän tavanomaisen asumisen lisäksi satunnaisesti prostituution harjoittamiseen. Tällaisessa tilanteessa pitääkin arvioida erityisesti sitä, miten säännönmukaista ja laaja-alaista prostituution harjoittaminen huoneistossa on ollut ja miten olennaista prostituution harjoittaminen on huoneiston käytön kannalta ollut. Potentiaalinen moitittavuus ei edellytä sitä, että huone tai huoneisto olisi varusteltu juuri prostituution harjoittamista varten.¹⁴⁶ Pääsääntönä on kuitenkin se, että jos vuokranantaja tietää vuokralaisensa ammatista mutta asunto vuokrataan asuinkäyttöön tavanomaisin ehdoin, vuokranantaja ei syyllisty paritukseen.¹⁴⁷

Vuokranantajan tietoisuus vuokralaistensa toiminnasta oli merkittävässä asemassa yhdessä Suomen tunnetuimmista paritustapauksista, joka tunnetaan myös nimellä ”Punainen talo”. Tapauksessa oli kyse laajamittaisen paritustoiminnan harjoittamisesta Kotkassa vuodesta 1997 aina vuoden 2002 alkuun asti, ja korkein oikeus antoi tapausta koskevan ennakkoratkaisunsa vuonna 2005.¹⁴⁸ Tapauksessa varatuomari A oli harjoittanut Kotkassa laki- ja kiinteistöalan toimintaa ja vuokrannut toiminimensä kuuluvan kerrostalon ensin B:lle vuonna 1996 ja myöhemmin C:lle vuonna 1998 majoitustoiminnan harjoittamista varten. Punaiseksi taloksi kutsuttu kerrostalo tunnettiin yleisesti ”ilotalona”, ja sen maine oli levinnyt laajalle. Rakennuksessa oli 25 huonetta, joita B ja sittemmin C vuokrasivat prostituoiduille huomattavasti kohutuullista korkeammalla päivävuokralla. B ja C maksoivat kuitenkin A:lle alueen hintatason mukaisen vuokran, ja se katettiin pääsääntöisesti prostituutiosta saaduilla tuloilla. Lähes kaikki huoneita käyttävät olivat naisia ja kotoisin entisen Neuvostoliiton alueelta. Majoitustoiminta oli laajamittaista ja tuotti merkittävää taloudellista hyötyä.

Paritus oli tässä tapauksessa selvästi todettavissa B:n ja C:n osalta, mutta A:n asema tuotti tuomioistuimille enemmän päänvaivaa. A oli toiminimensä kautta vuokrannut kerrostalon B:lle ja C:lle mutta ei ollut ollut mukana varsinaisessa paritustoiminnassa. Kouvolan hovioikeus olikin päättänyt ratkaisussaan tuomitsemaan A:n vain avunannosta paritukseen, sillä A:n osalta ei pystytty osoittamaan erityistä tarkoitusta järjestää tila juuri prostituution harjoittamista varten. Kotkan käräjäoikeus oli sen sijaan aiemmin päättänyt päinvastaiseen ratkaisuun ja tuominnut

---

¹⁴⁵ Ojala 2014, s. 213.

¹⁴⁶ Rautio 2009, s. 453–454.

¹⁴⁷ Ojala 2014, s. 213.

¹⁴⁸ KKO 2005:17.

A:n parituksesta tekijänä. Korkein oikeus katsoi hovioikeuden tavoin, ettei yhteistä rikossuunnitelmaa ollut tehty A:n ja muiden vastaajien välillä eikä A ollut osallistunut talossa tapahtuneeseen toimintaan. Korkeimman oikeuden mukaan huoneen järjestämistä koskevassa parituksen tekotavassa prostituution hyväksikäyttö voi kuitenkin tapahtua myös välillisesti. Yhteisen rikossuunnitelman tekeminen ei siis tämänkaltaisissa tapauksissa ole edellytys vuokranantajan syyllisyydelle, vaan olennaista on vuokranantajan tietoisuus tilan tosiasiallisesta käyttötarkoituksesta. Vuokranantaja voidaan tuomita parituksesta, jos hän tiesi tai hänen olisi pitänyt tietää, että tiloja käytettiin prostituutioon, ja hän pyrki hankkimaan itselleen sen kautta taloudellista hyötyä. A oli ollut tietoinen talon maineesta ja vuokralaisiin B ja C kohdistuneista paritusepäilyistä ja antanut toiminnan siitä huolimatta jatkua. A:lla oli myös ollut ammattinsa vuoksi keskivertoa paremmat mahdollisuudet arvioida tekonsa oikeudenvastaisuutta, joten korkein oikeus katsoi A:n syyllistyneen paritukseen tekijänä.¹⁴⁹

Hovioikeuskäytännöstä löytyy ainakin kaksi esimerkkiä toiminnasta, jota ei pidetä tämän lainkohdan mukaisena parituksena. Eräässä Turun hovioikeuden ratkaisussa oli kyse tilanteesta, jossa vastaaja oli vuokrannut huoneiston omalla nimellään ja asunut siellä yhdessä muutaman muun henkilön kanssa. Vuokrasopimus oli ollut vain vastaajan nimissä, mutta asunnon käyttäjät olivat jakaneet vuokran ja muut asumiskustannukset tasan. Vastaaja keräsi muilta asunnon käyttäjiltä vuokrarahat ja välitti ne vuokranantajalle. Hän oli tiennyt, että muut huoneistossa asuvat naiset harjoittivat siellä prostituutiota. Käräjäoikeus oli tuominnut vastaajan parituksesta RL 20:9.1,1:n perusteella, mutta hovioikeus päätyi lopulta päinvastaiseen ratkaisuun. Hovioikeus katsoi tapauksessa esitetyn näytön perusteella, että kaikki asunnon käyttäjät olivat vuokralaisina tasavertaisessa asemassa, sillä kaikki maksoivat samansuuruisen osuuden vuokrasta – vastaaja mukaan lukien – eikä vuokrarahoja jäänyt lainkaan vastaajan haltuun. Vastaajan tietoisuus asuinkumppaniensa harjoittamasta prostituutiosta ei riittänyt ylittämään rangaistavuuskynnystä, sillä tämä ei tavoitellut toiminnallaan taloudellista hyötyä. Toiminnassa ei myöskään ollut hyväksikäyttötarkoitusta, joten vastaaja ei ollut syyllistynyt paritukseen.¹⁵⁰

Toinen esimerkki tapauksesta, jossa ei ollut kyse paritustilanteesta, löytyy Helsingin hovioikeuden ratkaisukäytännöstä. Tapauksessa vastaajana ollut A oli alivuokrannut asuntoa X:lle ja tämän lapselle ja X oli harjoittanut asunnossa prostituutiota. Hovioikeus katsoi, ettei paritusta kuitenkaan ollut tapahtunut, sillä A ei ollut tiennyt asunnossa harjoitetusta prostituutiosta eikä

---

¹⁴⁹ KKO 2005:17.

¹⁵⁰ THO #4.

hänen tarkoituksenaan ollut ollut vuokrata asuntoa kyseistä toimintaa varten.¹⁵¹ Hovioikeus vahvisti täten säännön, jonka mukaan tämän lainkohdan soveltaminen edellyttää nimenomaista tarkoitusta järjestää huone juuri prostituutitoimintaa varten. Huoneiston tai muun tilan vuokraaminen seksityötä tekeväille ei siis yksinään riitä tekemään toiminnasta rangaistavaa.

4.2.2 Prostitoidun majoittaminen vakiintuneena osana liiketoimintaa

Paritusta koskevan säännöksen 1 momentin 2 kohdassa säädetty majoittamiskielto koskee tilanteita, joissa esimerkiksi majoitusliikkeen pitäjät majoittavat seksityöntekijöitä vakiintuneena osana liiketoimintaansa. Varsinaista seksikauppaa ei kuitenkaan tarvitse harjoittaa majoitustiloissa, vaan seksityöntekijät voidaan esimerkiksi noutaa majoitustiloista ja sukupuoliyhteys tai muut seksuaaliset teot voidaan toteuttaa muualla. Yllä on mainittu tilanteita, joissa paritustarkoituksen todistaminen voi olla hankalaa. Myös majoituskiellon soveltaminen saattaa aiheuttaa tulkintaongelmia, sillä kuten edellä on todettu, seksityöntekijän majoittamista ei sinänsä ole kriminalisoitu, vaikka majoittaja tietäisi vuokralaisensa tekevän seksityötä ammatikseen. Myöskään pelkkä taloudellisen hyödyn tavoittelemisen ei riitä täyttämään tämän lainkohdan soveltamiskriteereitä.¹⁵²

Rangaistavuus edellyttää ensinnäkin sitä, että majoittajan toiminnan seurauksena prostituutiolle on luotu välttämättömät edellytykset, ja toiseksi sitä, että seksityöntekijöiden majoittaminen on kiinteä osa majoittajan liiketoimintaa. Satunnaisesti tapahtuva prostituoitujen majoittaminen ei siten ole paritusta. Majoittamisen on olennaisesti edistettävä maksullisten seksuaalipalvelujen toteutumista. Hallituksen esityksen 34/2004 vp mukaan olennaisuutta edellytetään sekä seksuaalisten tekojen että majoittajan toiminnan kannalta. Majoittamisesta voi tehdä paritusta esimerkiksi huomattavan korkean vuokran tai muuten poikkeuksellisen maksun periminen taikka selvä pyrkimys sitoa seksityöntekijä työskentelemään tietyssä paikassa. Myös erikoiset vuokraehdot, kuten hyvin lyhyt vuokra-aika, saattaa olla merkki paritustilanteen olemassaolosta.¹⁵³ Hovioikeuskäytännön mukaan prostituoitujen majoittaminen voi tapahtua niin parittajan omistamassa tai vuokraamassa asunnossa kuin erillisessä majoitusliikkeessäkin.¹⁵⁴

Eräässä Helsingin hovioikeuden ratkaisussa kahden vastaajan katsottiin syyllistyneen paritukseen, kun he olivat vakiintuneena osana yrityksensä liiketoimintaa vuokranneet asuntoja ja

---

¹⁵¹ HHO #8.

¹⁵² HE 34/2004 vp, s. 86.

¹⁵³ Ojala 2014, s. 213.

¹⁵⁴ HHO #4, HHO #9 ja VHO #1.

yksittäisiä sänkypaikkoja prostituoiduille ja kirjanneet osan vuokratuloista yrityksensä kirjanpitoon tuloina. Vuokra-ajat olivat pääsääntöisesti lyhyitä – korkeintaan muutaman päivän mittaisia – ja majoittujilta kerätyt vuokrat olivat päiväkohtaisia. Hovioikeus katsoi vastaajien syylistyneen paritukseen, sillä nämä tarjosivat asuntoja nimenomaisesti prostituoitujen käyttöön ja tiesivät, että seksuaalipalveluja myytiin myös itse asunnoissa. Majoittamisen voitiin siis katsoa luoneen prostituutiolle välttämättömät edellytykset ja olleen olennainen osa vastaajien liiketoimintaa.¹⁵⁵

Majoitustoiminnan vakiintuneisuus on ratkaiseva tekijä tämän lainkohdan soveltamisessa. Toiminnan ei tarvitse olla laajamittaista, vaan riittää, että henkilö antaa pienenkin osan kokonaismajoituskapasiteetista seksityöntekijöiden käyttöön, jos tällainen toiminta on kuitenkin vakiintunutta.¹⁵⁶ Pääasiassa kuitenkin edellytetään, että merkittävä osa majoituksen järjestäjän liiketoiminnasta muodostuu seksityöntekijöiden majoittamisesta.¹⁵⁷ Prostituutiota ei tarvitse harjoittaa majoitusliikkeen tiloissa, vaan moitittavuuden kannalta riittävää on, että majoitusliikkeessä saadaan yleisen tiedon mukaan yhteys siellä majoittuviin seksityöntekijöihin. Säännös ei koske seksityöntekijöiden majoittamista yksittäistapauksissa, sillä satunnaiseen majoittamiseen ei liity säännöksessä edellytettyä kiinteää yhteyttä prostituoitujen majoittamisen ja majoitusliikkeen tai muun henkilön harjoittaman liiketoiminnan välillä.¹⁵⁸ Jos seksityöntekijälle järjestettyä huonetta tai muuta tilaa käytetään seksuaalipalvelujen tarjoamiseen, majoittajan toiminta saatetaan tulla rangaistavaksi paritussäännöksen 1 momentin 1 kohdan perusteella.

4.2.3 Yhteystietojen välittäminen tai muu markkinointi

Paritussäännöksen 1 momentin 3 kohdassa kriminalisoinnin kohteena on korvausta vastaan tapahtuvien seksuaalisten tekojen edistäminen markkinoimalla tai yhteystietoja välittämällä. Yhteystietojen välittäminen on ollut kiellettyä vuodesta 2004 alkaen, ja hallituksen esitykseen on kirjattu, mitä yhteystietojen välittämisellä ja markkinoinnilla tässä yhteydessä tarkoitetaan. Hallituksen esityksen mukaan yhteystietojen välittämisenä pidetään sellaista mainostamista ja ilmoitusten julkaisemista, joilla pyritään selvästi edistämään seksikaupan toteutumista. Markkinointia taas on useammalle henkilölle suunnattua aktiivista toimintaa. Markkinointi vaatii aina yleisön, eikä yksittäiselle henkilölle välitettyjä yhteystietoja pidetä vielä

---

¹⁵⁵ HHO #10.

¹⁵⁶ Rautio 2009, s. 454.

¹⁵⁷ HE 34/2004 vp, s. 86.

¹⁵⁸ Rautio 2009, s. 454.

markkinointina.¹⁵⁹ Yhteystietojen välittämisen rangaistavuuden ehtona ei ole seksuaalipalveluja myyvän henkilön yhteystietojen välittäminen suoraan mahdolliselle ostajalle, vaan paritusta voi olla myös niin kutsutun operaattorin eli yhteyshenkilön yhteystietojen välittäminen.¹⁶⁰ Operaattoreiksi kutsutut yhteyshenkilöt vastaavat asiakkaiden puheluihin ja sopivat seksityöntekijöiden puolesta tapaamisten ajoista ja paikoista. Tämän jälkeen he välittävät nämä tiedot seksityöntekijälle. Operaattori voi syyllistyä tämän kohdan perusteella itsekkin paritukseen, jos hän välittää työssään prostituoitujen yhteystietoja.¹⁶¹ Hovioikeuskäytännön perusteella huomattavasti yleisempi tapa syyllistyä paritukseen on kuitenkin julkaista seksityöntekijän puolesta ilmoituksia erilaisilla verkkosivustoilla ja veloittaa prostituoitua tästä.¹⁶²

Säännöksen tarkoituksena on ennen kaikkea selventää oikeustilaa sen osalta, millaiset ilmoitukset ovat sallittuja ja milloin prostituution markkinoimista voidaan pitää parituksena. Laki-valiokunnan ehdotuksesta päädyttiin kriminalisoiminaan vain sellaiset tapaukset, joissa tekijä tietää toimintansa olennaisesti edistävän seksikaupan tai alle kahdeksantoistavuotiaan tekemän sukupuolisiveellisyyttä ilmeisellä tavalla loukkaavan teon toteutumista.¹⁶³ Tekijän tietoisuutta prostituution edistämisestä arvioidaan esimerkiksi ilmoituksessa käytettyjen ilmaisujen kautta: käytetäänkö ilmoituksessa avoimesti prostituutioon liittyviä termejä tai muita sanontoja, joiden yleisesti tiedetään olevan prostituution peiteilmauksia. Säännöksen soveltamisalaa ei ole rajattu tiettyihin välittämismuotoihin, vaan kaikenlainen prostituutiosta ilmoittelu esimerkiksi lehdisissä ja internetissä on kielletty. Kielto ei kuitenkaan koske seksityöntekijää itseään vaan ainoastaan ulkopuolisia henkilöitä, jotka tavoittelevat taloudellista hyötyä seksityöntekijän harjoittaman prostituution kautta.¹⁶⁴ Yhteystietojen antamista yksittäiselle henkilölle ei pidetä parituksena, vaan säännöksessä tarkoitetaan yhteystietojen laajamittaisempaa välittämistä tai muuta markkinointia. Kun yhteystietoja välitetään vain yksittäiselle henkilölle, toimintaan ei todennäköisesti liity taloudellisen hyödyn tavoittelemista.¹⁶⁵

Markkinoinnilla tarkoitetaan säännöksessä toimintaa, jolla nimenomaisesti tavoitellaan prostituution edistämistä. Markkinointia tai yhteystietojen välittämistä ei siis ole esimerkiksi seksityöntekijän numeron julkaiseminen puhelinluettelossa tai vastaavassa sähköisessä

¹⁵⁹ HE 34/2004 vp, s. 86-89.

¹⁶⁰ Ojala 2014, s. 214.

¹⁶¹ Ratkaisussa HHO #9 parituksesta tuomittiin sekä operaattori että ilmoituksia netissä julkaissut paritusorganisaation johtaja.

¹⁶² HHO #4, HHO #5, HHO #6 ja HHO #9.

¹⁶³ LaVM 4/2004 vp, s. 7.

¹⁶⁴ Rautio 2009, s. 455.

¹⁶⁵ HE 34/2004 vp, s. 88.

tietokannassa. Sen sijaan säännöksen tarkoittamana markkinointina pidetään myös niin kutsutun parittajan tai muun sellaisen henkilön, jonka kautta seksityöntekijään saadaan yhteys, yhteystietojen välittämistä, sillä tämän kautta on mahdollista saada yhteys useampiin seksityöntekijöihin. Yhteystietojen välittäminen on aina markkinointia, mutta markkinointi ei ole aina yhteystietojen välittämistä. Markkinointina voidaan pitää esimerkiksi seksityöntekijöiden valokuvien esittelemistä asiakkaalle, jotta tämä voisi valita itselleen seksuaalipalvelujen tarjoajan.¹⁶⁶ Myös erilaisten mainosten tekemistä ja jakamista verkkosivustoilla voidaan pitää prostituution markkinointina.¹⁶⁷ Rangaistavuuden kannalta keskeistä on se, että yhteystietojen välittäminen tai muu markkinointi edistää prostituution toteutumista.

4.2.4 Muu hyväksikäyttö

Paritussäännöksessä säädetty tekotapojen lista ei ole tyhjentävä, vaan 1 momentin 4 kohdassa säädetään toisen harjoittaman prostituution muunlaisesta hyväksikäytöstä. Tätä lainkohtaa sovellettaessa törmätään usein niin sanottuun perinteiseen paritukseen eli esimerkiksi korvauksen perimiseen seksityöntekijältä vaikkapa asiakasmäärän tai ajan kulumisen perusteella. Taloudellisen hyödyn ei kuitenkaan tarvitse tulla suoraan seksityöntekijältä, vaan kohdassa tarkoitettua muuta hyväksikäyttöä voi olla vaikkapa puhelinkeskuksen ylläpitäminen. Ratkaisussa RHO #1 oli kolme vastaajaa, joista yksi tuomittiin parituksesta, koska hän oli ylläpitänyt puhelinkeskusta, johon asiakkaat soittivat tilataksaan seksityöntekijöitä kotikäynneille. Palvelusta perittiin maksu asiakkaalta. Toinen vastaajista oli ollut töissä puhelinkeskuksessa eli toiminut niin kutsuttuna operaattorina. Operaattorina työskennellyt tuomittiin avunannosta paritukseen.¹⁶⁸ Eräässä Helsingin hovioikeuden ratkaisussa operaattoreina työskennelleet A ja B tuomittiin parituksesta sen sijaan varsinaisina tekijöinä.¹⁶⁹

Hovioikeuskäytännön perusteella suurin osa tätä tekotapaa koskevista paritustuomioista sisältää suoraan seksityöntekijöihin kohdistuvaa hyväksikäyttöä. Tämä ilmenee yleensä erilaisten maksujen perimisenä seksityöntekijältä itseltään. Helsingin hovioikeus on antanut viimeisen kymmenen vuoden aikana viisi tällaiseen tekotapaan liittyvää ratkaisua.¹⁷⁰ Esimerkiksi eräässä Helsingin hovioikeuden ratkaisussa vastaajana ollut A oli vaatinut oman maansa kansalaisilta

¹⁶⁶ HE 34/2004 vp, s. 88.

¹⁶⁷ HHO #4. Tapauksessa oli useampia vastaajia, ja näistä kolme oli muiden tekemuotojen ohella julkaissut ilmoituksia. Yksi vastaajista oli myös tehnyt prostituutiota koskevia mainoksia verkkosivustoille.

¹⁶⁸ RHO #1.

¹⁶⁹ HHO #11.

¹⁷⁰ HHO #2, HHO #4, HHO #6, HHO #9 ja HHO #12.

aloitusmaksun ja toistuvat viikkomaksut, jotta nämä saisivat työskennellä Helsingissä. Kolme muuta vastaajaa olivat osallistuneet näiden maksujen keräämiseen. Helsingin hovioikeus tuomitsi kaikki neljä vastaajaa parituksesta ja totesi, että parituksen rangaistavuus ei edellytä taloudellisen hyödyn tavoittelua itselleen vaan hyötyä voi tavoitella myös toiselle henkilölle. Tässä tapauksessa tuo toinen henkilö oli A, jolle muut vastaajat työskentelivät.¹⁷¹ Toisessa Helsingin hovioikeuden ratkaisussa paritus oli tapahtunut muun muassa keräämällä seksityöntekijöiltä aluksi kynnysmaksu, sen jälkeen viikkomaksu seksuaalipalveluita koskevasta ilmoittelusta ja näiden lisäksi vielä erillinen maksu asiakaskontaktien lukumäärän perusteella.¹⁷² Kolmannessa ratkaisussa Helsingin hovioikeus tuomitsi paritusorganisaation johtajan törkeästä parituksesta, kun tämä oli muun muassa järjestänyt prostituoiduille operaattoripalvelun ja veloittanut siitä päivämaksun. Vastaaja oli myös värvännyt ja tuonut prostituoituja Suomeen sekä värvännyt operaattoreita.¹⁷³

Tämän lainkohdan tarkoituksena on kriminalisoida yleisesti toisen prostituution hyväksikäyttö taloudellisen hyödyn saavuttamiseksi. Rangaistavuuden edellytyksenä ei ole se, että kaikki tai suurin osa seksityön kautta ansaituista tuloista menisi parittajalle, vaan säännöksessä tarkoitettu taloudellinen hyöty voi olla periaatteessa pienikin, kunhan hyöty on saatu hyväksikäytön kautta ja teon nimenomaisena tarkoituksena on ollut hyötyä toisen prostituutiosta.¹⁷⁴ Eräässä Helsingin hovioikeuden ratkaisussa vastaaja A oli hyväksikäyttänyt prostituoituja vaatimalla näitä tilittämään 30-50 prosenttia prostituutiosta saamistaan tuloista hänelle ja maksamaan lisäksi käyttämistään asunnoista päivävuokraa. A ja toinen vastaaja B olivat myös hyväksikäyttäneet ainakin yhtä seksityöntekijää vaatimalla tätä sukupuoliyhteyden kanssaan ilman korvausta.¹⁷⁵ Hyväksikäyttö voi tapahtua monilla muillakin tavoilla. Esimerkiksi Vaasan hovioikeuden ratkaisu VHO #1 koski eräänlaisen asuntorinkijärjestelmän ylläpitämistä. Asuntorinkijärjestelmään sisältyi vuorolistojen tekeminen seksityöntekijöille, yhteyshenkilönä toimiminen, seksityöntekijöiden kuljettaminen ja prostituutiokäytössä oleviin asuntoihin liittyvien juoksevien asioiden hoitaminen.¹⁷⁶ Eräässä Turun hovioikeuden ratkaisussa taas parituksena

---

¹⁷¹ HHO #12.

¹⁷² HHO #6.

¹⁷³ HHO #9.

¹⁷⁴ Rautio 2009, s. 455.

¹⁷⁵ HHO #4.

¹⁷⁶ VHO #1.

pidettiin käyttäjien etsimistä prostituutiokäytössä oleville asunnoille muun muassa lehti-ilmoitusten avulla.¹⁷⁷

Kaikenlainen kaupalliseen seksiin liittyvä taloudellisen hyödyn saaminen ei kuitenkaan ole paritusta, sillä seksityöntekijöidenkin pitää pystyä esimerkiksi syömään ravintoloissa asiakaidensa kanssa, ostamaan vaatteita työtään varten ja käyttämään taksia päästäkseen asiakaidensa luokse. Jos säännöstä tulkittaisiin laajasti, ravintolanpitäjä, vaatekaupan myyjä tai taksiyrittäjä voisivat tulla tuomituksi parituksesta, sillä he olisivat saaneet taloudellista hyötyä seksin myyntiin liittyvästä toiminnasta. Tällaista laajaa tulkintatapaa onkin ehdotettu otettavaksi lakiin osana yritystä lopettaa seksin myyminen kokonaan, mutta nykylainsäädännön mukaan taloudellisen hyödyn lisäksi edellytetään nimenomaista hyväksikäyttötarkoitusta. Esimerkiksi taksiyrittäjä voisi siis tulla tuomituksi parituksesta vain siinä tapauksessa, että hän tietää matkustajansa ammatista ja pyrkii tietoisesti hyötymään tämän prostituutiosta.¹⁷⁸

Rangaistavuus edellyttää siis aina toisen harjoittaman prostituution hyväksikäyttämistä, jolla tarkoitetaan erityistä hyötymistä toisen henkilön toiminnasta. Erityisellä hyötymisellä taas tarkoitetaan sitä, ettei tavanomaisia taloudellisia suhteita ole tarkoitus saattaa kriminalisoinnin piiriin. Seksityöntekijä voi esimerkiksi pyytää ystävänsä tai muun henkilön turvakseen asiakaita tavatessaan ja maksaa tälle vaivanpalkkaa ilman, että ystävän katsotaan syyllistyvän paritukseen. Näin on, sillä toimintaan ei liity hyväksikäyttötarkoitusta.¹⁷⁹ Lisäksi seksityöntekijä voi esimerkiksi asua yhdessä toisen henkilön kanssa ja maksaa heidän yhteisen vuokransa ilman, että avopuolison katsotaan syyllistyneen paritukseen. Parituksen osalta edellytetään siis hyväksikäyttötarkoitusta ja taloudellisen hyödyn tavoittelemista. Eräs Helsingin hovioikeuden ratkaisu koskee tapausta, jossa seksityöntekijä oli suostuteltu lähtemään parittajan kanssa Suomeen ja parittaja oli ensinnäkin matkustanut yhdessä tämän kanssa, majoittunut samassa huoneessa, kulkenut tämän kanssa yhdessä taksilla asiakaskäynneille ja ottanut vastaan prostituutiosta saatuja rahoja. Tämän lisäksi ulkopuolinen henkilö oli sopinut seksityöntekijän puolesta asiakastapaamiset, niiden hinnat ja niissä tarjottavat palvelut. Toiminta oli selvästi ollut

¹⁷⁷ THO #1. Huom. Ratkaisu annettiin vuoden 2004 alussa, joten yhteystietojen välittämistä ja markkinointia koskevaa erillistä kohtaa ei ollut vielä olemassa.

¹⁷⁸ Ojala 2014, s. 215. Edellä jaksossa 3.2.3 on tarkasteltu 2000-luvun alussa käytyä keskustelua välillisen hyötymisen mahdollisesta kieltämisestä.

¹⁷⁹ HE 6/1997 vp, s. 187.

tarkoituksellista ja taloudelliseen hyötyyn tähtäävää. Molemmat vastaajat tuomittiin parituksesta muun muassa yleisen hyväksikäytön perusteella.¹⁸⁰

4.2.5 Toisen vietteleminen prostituutioon

Momentin viimeisessä kohdassa kriminalisoinnin kohteena on toisen vietteleminen korvausta vastaan tapahtuvaan seksuaaliseen tekoon. Kuten yllä on todettu, tämä on huoneen järjestämisen ohella toinen kahdesta alkuperäisen paritussäännöksen tekemuodosta. Vuoden 2014 uudistukseen saakka säännös sisälsi viettelemisen ohella myös painostamisen prostituutioon ryhtymiseen. Viettelemisellä tarkoitetaan houkuttelemista ja painostamisella taas hyvin voimakasta taivuttamista, joten painostaminen sopii paremmin ihmiskauppasääntelyn alle. Voimakas painostaminen korvausta vastaan tapahtuvaan sukupuoliyhteyteen tai muuhun seksuaaliseen tekoon tuleekin nykykäytännön mukaan tuomita pääsääntöisesti ihmiskauppana.¹⁸¹ Jos tekijä taas suoranaisesti pakottaa jonkun seksuaaliseen tekoon joko hänen itsensä tai toisen henkilön kanssa, sovellettavaksi voi tulla esimerkiksi raiskausta, seksuaalista hyväksikäyttöä tai sukupuoliyhteyteen pakottamista koskeva säännös.

Rikoslain 20 luvun 5 §:ssä säädetään seksuaalisesta hyväksikäytöstä. Säännöksessä kriminalisoidaan toisen taivuttaminen sukupuoliyhteyteen tai muuhun seksuaalista itsemääräämisoikeutta olennaisesti loukkaavaan tekoon, kun teon kohteena on alle kahdeksantoistavuotias tai henkilö, joka on muusta syystä kykenemätön muodostamaan tai ilmaisemaan tahtotilaansa. Paritusta koskevassa säännöksessä kriminalisoidaan toisen suostuttelemisen seksuaalipalvelujen myymiseen, joten lainkohdassa tietyllä tapaa laajennetaan seksuaalisen hyväksikäytön kriminalisointia. Viettelemisellä tarkoitetaan toisen houkuttelemista tarjoamaan seksuaalisia palveluita korvausta vastaan, ja jo yksikin tällaisen houkuttelemisen seurauksena tapahtuva teko riittää tekemään toiminnasta rangaistavaa. Houkuttelu perustuu usein taloudellisten tai muunlaisten etujen tarjoamiseen.¹⁸²

---

¹⁸⁰ HHO #5.

¹⁸¹ Ratkaisussa HHO #5 hovioikeuden tehtävänä oli arvioida muun muassa sitä, tulisiko teko tuomita paritukseksi vai ihmiskauppana. Tšekkiläinen seksityöntekijä A oli värvätty lähtemään Suomeen seksityöhön, ja matkaliput, majoitus, seksipalveluita koskeva ilmoittelu ja asiakashankinta oli tapahtunut vastaajien toimesta. Vastaajien ei kuitenkaan katsottu erehdyttäneen tai viettelleen A:ta, sillä tämä oli tiennyt tulevasta työstä etukäteen ja työskennellyt aiemminkin prostituutina. Vastaajien ei myöskään katsottu rajoittaneen A:n itsemääräämisoikeutta. Kyse ei siis ollut ihmiskaupasta, sillä vastaajat eivät olleet hyväksikäyttäneet A:n riippuvaista asemaa tai turvatonta tilaa taikka painostaneet A:ta ryhtymään prostituutioon. Hovioikeus katsoi vastaajien syyllistyneen paritukseen.

¹⁸² Rautio 2009, s. 455.

Viettelemisellä tarkoitetaan selvää pyrkimystä saada toinen ryhtymään prostituutioon. Paritusta ei siis ole vielä se, että esimerkiksi kesken keskustelun mainitsee jollekin seksityön yhtenä ammattivaihtoehtona. Tavanomaisin tekotapa tämän kohdan osalta on toisen houkutteleva seksityöhön tarjoamalla jonkinlaisia taloudellisia etuja joko suoraan tai peitellysti. Peitellympään houkuttelemiseen voisi liittyä esimerkiksi lupaus asiakkaiden hankkimisesta tai sopivan kuljetuksen järjestämisestä. Rajan vetäminen mielipiteen ilmaisun ja prostituutioon viettelemisen välillä saattaa olla joskus hankalaa, sillä seksityöntekijä ja niin kutsuttu parittaja ovat melko tasavertaisessa asemassa. Jos tekoon liittyy painostusta tai pakottamista, toiminnassa on yllä kuvatulla tavalla kyse muista rikosnimikkeistä.¹⁸³

Helsingin hovioikeus on vuosina 2012-2013 antanut kolme paritusta koskevaa tuomiota, joissa on ollut kyse viettelemisestä paritusrikoksen tekemuotona. Koska tuomiot on annettu ennen vuoden 2014 uudistusta, yhdessä ratkaisussa on viettelemisen sijaan kyse painostamisesta. Turun hovioikeus on antanut yhden tuomion prostituutioon viettelemisestä, mikä tapahtui vuonna 2010. Turun hovioikeus tuomitsi A:n parituksesta, kun kotoaan karannut X oli tullut A:n luokse pyytämään tältä apua, ja osapuolet olivat sopineet, että X alkaa myydä seksipalveluja. Hovioikeus katsoi, että X ei olisi päätenyt vastaavaan ratkaisuun ilman A:n myötävaikutusta, joten A oli syyllistynyt paritukseen viettelemällä X:n prostituutioon.¹⁸⁴ Erään Helsingin hovioikeuden ratkaisun mukaan A oli vietellyt X:n ryhtymään prostituutioon käyttämällä hyväksi X:n taloudellista ahdinkoa ja antamalla tälle valheellista tietoa todellisesta työkuvasta. A oli esimerkiksi kertonut X:lle, että kyse oli vain seuralaispalvelusta ja hänen oma vaimonsa teki samaa työtä. Ulkomaalaisen ja kielitaidottoman X:n ryhtymistä seksuaalipalvelujen myymiseen oli edesautettu myös kirjoittamalla hänelle englanninkielisiä lauseita paperille.¹⁸⁵ Toisessa ratkaisussa Helsingin hovioikeus katsoi useiden henkilöiden syyllistyneen paritukseen, kun nämä olivat väkivaltaa ja uhkauksia käyttämällä saaneet A:n julkaisemaan ilmoituksen seksin myymisestä ja ottamaan vastaan asiakkaita sekä luovuttamaan prostituutiosta saadut rahat vastajille. Tässä tapauksessa oli viettelyn sijaan kyse painostamisesta.¹⁸⁶

4.3 Törkeä paritus

Törkeä paritus ei sinänsä ole tämän tutkimuksen kohteena, mutta sen käsitteleminen lyhyesti on relevanttia parituslainsäädäntöön liittyvän kokonaiskuvan hahmottamisen kannalta.

¹⁸³ Ojala 2014, s. 215–216.

¹⁸⁴ THO #3.

¹⁸⁵ HHO #12.

¹⁸⁶ HHO #13.

Törkeää paritusta koskeva säännös lisättiin rikoslakiin vuonna 2004. Rikoslain 20 luvun 9a § kuuluu seuraavalla tavalla:

Törkeä paritus

Jos parituksessa

1) tavoitellaan huomattavaa taloudellista hyötyä,

2) rikos tehdään erityisen suunnitelmallisesti tai

3) kohteena on kahdeksatoista vuotta nuorempi lapsi

ja rikos on myös kokonaisuutena arvostellen törkeä, rikoksentekijä on tuomittava törkeästä parituksesta vankeuteen vähintään neljäksi kuukaudeksi ja enintään kuudeksi vuodeksi.

Yritys on rangaistava.

Törkeää paritusta koskevia kvalifiointiperusteita on siis kolme: huomattavan taloudellisen hyödyn tavoittelu, erityisen suunnitelmallisesti tehty rikos ja rikoksen kohdistuminen alle 18-vuotiaaseen. Kvalifiointiperusteen täyttymisen ohella vaaditaan, että rikos on kokonaisuutena arvostellen törkeä. Törkeästä parituksesta tuomittava rangaistus on selvästi parituksen perusmuotoa koskevaa rangaistusta ankarampi, sillä törkeä tekemuoto johtaa aina vankeusrangaistukseen. Niin sanotusta perusmuotoisesta parituksesta tuomittu voidaan tuomita sakkoihin tai enintään kolmen vuoden vankeusrangaistukseen.

Ensimmäisen kvalifiointiperusteen eli huomattavan hyödyn tavoittelemisessa ei edellytetä sitä, että hyöty olisi todellisuudessa saavutettu, vaan jo sen tavoittelu riittää tekemuodon muuttumiseksi törkeäksi. Lainsäätäjä ei ole halunnut säännöksen esitöissä asettaa tiettyjä rahamääriä huomattavan hyödyn kriteeriksi, mutta määrän pitää luonnollisesti ylittää tavanomaisesti parituksesta saatu hyöty. Tämäkin voi jo itsessään olla merkittävä summa, sillä paritus tuottaa yleisestikin enemmän hyötyä kuin tyypilliset varallisuusrikokset. Huomattavan hyödyn raja on tämän vuoksi haluttu asettaa korkeammalle kuin vaikkapa petosrikoksissa.¹⁸⁷

---

¹⁸⁷ Rautio 2009, s. 457.

Toisena raskauttamisperusteena on rikoksen tekeminen erityisen suunnitelmallisesti. Tämä tarkoittaa yleensä ammattimaista ja laajamittaista toimintaa, joka voi ilmetä esimerkiksi rikoskumppaneiden hankkimisena. Paritukseen liittyy käytännössä aina jonkin verran suunnitelmallisuutta, sillä seksityöntekijöille saatetaan tarvita esimerkiksi työskentelytiloja tai kuljetuksia paikasta toiseen. Jotta raja parituksen ja törkeän parituksen välillä ei hämärtyisi liikaa, raja tulisi pitää tarpeeksi korkealla erityistä suunnitelmallisuutta arvioitaessa. Paritukselle – kuten monille muillekin rikoksille – on tyypillistä tarve pitää toiminta salaisena ja ryhtyä erilaisiin toimiin tämän onnistumiseksi. Mikä tahansa suunnitelmallinen toiminta ei siis riitä täyttämään tätä kvalifiointiperustetta.¹⁸⁸

Parituksen tekee törkeäksi myös sen kohdistuminen alle 18-vuotiaaseen henkilöön. Tämän kvalifiointiperusteen taustalla on sekä pyrkimys kohdistaa erityistä suojelua lapsiin¹⁸⁹ että Euroopan unionin antaman lasten seksuaalisen hyväksikäytön ja seksuaalisen riiston sekä lapsipornografian torjumista koskevan direktiivin Suomelle luovat velvoitteet.¹⁹⁰ Sitä, onko tekijä ollut tietoinen seksuaalipalveluita tarjoavan iästä, arvioidaan samoin perustein kuin muidenkin rikoslain seksuaalirikoksia koskevien säännösten kohdalla.¹⁹¹

---

¹⁸⁸ Rautio 2009, s. 457.

¹⁸⁹ Ojala 2014, s. 217.

¹⁹⁰ Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2011/92/EU.

¹⁹¹ Rautio 2009, s. 457.

5 PARITUSLAINSÄÄDÄNNÖN TULEVAISUUDENNÄKYMÄT

5.1 Muiden maiden suhtautuminen prostituutioon ja paritukseen

5.1.1 Ruotsi

Ruotsi edustaa tässä yhteydessä suuntaa, johon Suomen ei kannattaisi kulkea. Ruotsissa seksin ostaminen kriminalisoitiin vuonna 1999. Ruotsin suhtautuminen prostituutioon on perinteisen feministinen eli prostituutiolla nähdään olevan merkittävä vaikutus sukupuolten väliseen epätasa-arvoon. Yleisen ostokiellon taustalla oli ennen kaikkea tarve suojata seksityötä tekevien ihmisten ihmisarvoa, sillä seksuaalipalvelujen myyntitilanteita pidettiin ihmisarvoa alentavina ja loukkaavina. Lainsäädäntöä perusteltiin myös myyjän alisteisella asemalla ostajaan nähden ja sillä, että prostituutioon päädytään yleensä olosuhteiden pakosta eikä niinkään vapaasta tahdosta.¹⁹² Ruotsissa laajalti omaksutun kannan mukaan prostituutio ei voi koskaan olla vapaaehtoista.¹⁹³ Ruotsissa vain seksin ostaminen on kriminalisoitu eli myyminen on sinänsä edelleen sallittua, ja ruotsalaisessa sosiaalipolitiikassa onkin pyritty tuomaan selvästi esiin se, ettei itse prostituoidun toimintaa haluta tuomita tai kriminalisoida. Seksityöntekijöiden osalta toiminnan painopiste on ollut aktiivisessa sosiaalityössä, jonka avulla prostituutitoiminnan pariin päätymistä on pyritty ehkäisemään ja prostituutiossa jo aktiivisesti mukana olevia on autettu pääsemään siitä pois.¹⁹⁴

Ruotsi on hyvä vertailukohta Suomelle, sillä se kulttuurin ja yhteiskuntarakenteen puolesta lähellä Suomea. Onkin mielenkiintoista, miten eri tavoin maat suhtautuvat prostituutioon. Suomessa on kerta toisensa jälkeen torjuttu yleinen seksuaalipalvelujen ostokiello, kun taas Ruotsissa kieltoon päädyttiin jo 1990-luvulla ja ruotsalaiset ovat olleet pääsääntöisesti tyytyväisiä siihen. On kuitenkin hyvä huomata, että vaikka ruotsalaiset suhtautuvat positiivisesti prostituution kriminalisoimiseen, ruotsalaiset miehet ostivat kriminalisoinnin aikaan seksuaalipalveluja yhtä paljon kuin suomalaisetkin.¹⁹⁵ Ruotsin tilanteesta on tehty useita tutkimuksia ostokiellon voimaantulon jälkeen, ja joidenkin arvioiden mukaan tiukentunut lainsäädäntö on lisännyt prostituoitujen kohtaaminen uhkaavien tilanteiden määrää sekä vaikeuttanut avun hakemista ongelmatilanteissa.¹⁹⁶ Ostokiellon on myös uskottu luoneen entistä enemmän tilaa parittajille,

---

¹⁹² Prop. 1997/98:55, s. 104.

¹⁹³ SOU 1995:15, s. 52.

¹⁹⁴ Niemi-Kiesiläinen 2004, s. 454.

¹⁹⁵ Haavio-Mannila – Kontula 2003, 127.

¹⁹⁶ Kontula 2005, s. 54.

sillä kiellon myötä myyjien ja ostajien kohtaaminen on muuttunut aiempaa hankalammaksi. Lisäksi ostokielto on vaikeuttanut ainakin vakavampien paritusrikosten selvittämistä, sillä asiakkaita on ollut kiellon voimaantulon jälkeen lähes mahdotonta saada todistajiksi.¹⁹⁷

Ruotsin rikoskaaren¹⁹⁸ 6 luvun 12 §:ssä säädetään, että parituksesta tuomitaan se, joka edistää toisen prostituutiotointa tai epäasiallisella tavalla hyötyy siitä taloudellisesti. Myös tilan vuokraaminen prostituution harjoittamista varten on kielletty parituksena; jos henkilö saa tietää, että hänen vuokralle antamaansa tilaa käytetään seksuaalipalvelujen myymiseen, hänen pitää ryhtyä kohtuullisiin toimiin tällaisen toiminnan lopettamiseksi tai hän syyllistyy 1 momentissa tarkoitettuun prostituutiotoinnin edistämiseen. Pykälän 3 momentissa säädetään parituksen törkeästä tekemuodosta, jota arvioidessa kiinnitetään huomiota paritustoiminnan laajuuteen, taloudelliseen hyötyyn ja mahdollisen hyväksikäytön häikäilemättömyyteen. Henkilö voidaan tuomita parituksesta enintään neljän vuoden vankeusrangaistukseen ja törkeästä parituksesta vähintään kahden ja enintään kuuden vuoden vankeusrangaistukseen.

5.1.2 Saksa

Vuonna 2002 Saksassa tuli voimaan erillinen, kolme pykälää sisältävä prostituutilaki,¹⁹⁹ jonka myötä seksuaalipalvelujen kaupasta tehdyistä sopimuksista tuli juridisesti sitovia. Lain 2 §:n mukaan tällaiseen sopimukseen perustuvia vaatimuksia ei voi pätevästi siirtää toiselle henkilölle, joten parittajat eivät voi laillisesti vaatia suoritusta seksityöntekijältä tai tämän asiakkaalta. Prostituutio sinänsä on ollut laillista Saksassa jo pitkään, ja myös bordellitoiminta on sallittua. Prostituutiopalvelujen mainostaminen on sen sijaan ollut kiellettyä ennen ja jälkeen lakiuudistusten. Prostituutilain säätämisen taustalla oli tavoite parantaa seksityöntekijöiden asemaa. Tämän vuoksi lain säätämisen aikaan myös paritusta ja prostituution edistämistä koskevaan lainsäädäntöön tehtiin muutoksia, joiden kautta parempien työehtojen tarjoaminen seksityöntekijöille helpottui. Uuden lain myötä kumottiin myös yleinen prostituution edistämisen kielto. Toisena tavoitteena oli prostituutioon liittyvän järjestäytyneen rikollisuuden kitkeminen. Uuden prostituutilainsäädännön katsottiin myös vastaavan paremmin yhteiskunnan

¹⁹⁷ SOU 2001:14, s. 465; Kännedom om prostitution 2007, s. 46.

¹⁹⁸ Brottsbalk (1962:700).

¹⁹⁹ Prostitutionsgesetz vom 20. Dezember 2001 (BGBl. I S. 3983), das durch Artikel 2 des Gesetzes vom 21. Oktober 2016 (BGBl. I S. 2372) geändert worden ist.

muuttuneita asenteita: prostituutiota ei enää pidetty samalla tavalla yhteiskunnalle haitallisena tai moraalittomana kuin aiemmin.²⁰⁰

Vaikka tietynlainen prostituution edistäminen on Saksassa laillista, maassa on kuitenkin voimassa myös paritusta koskevaa sääntelyä. Parituksesta säädetään Saksan rikoslain²⁰¹ 180 a ja 181 a §:ssä. Parituksesta tuomitaan ensinnäkin se, joka taloudellisen hyödyn hankkimiseksi johtaa tai ylläpitää toisen harjoittamaa prostituutiota siten, että prostituoitu on henkilökohtaisesti tai taloudellisesti riippuvainen ”työnantajastaan”. Parituksesta tuomitaan myös henkilö, joka järjestää huoneen alle kahdeksantoistavuotiaalle seksuaalipalvelujen tarjoamista varten tai muutoin hyväksikäyttää seksityöntekijää. Lisäksi parituksesta tuomitaan henkilö, joka taloudellisen hyödyn hankkimiseksi kontrolloi toisen prostituutiota määrittelemällä tämän työskentelyolosuhteet tai estää tätä luopumasta prostituutiosta. Toiminta on rangaistavaa myös siinä tapauksessa, että se kohdistuu parittajan puolisoon. Rangaistuksena on tekotavasta riippuen joko sakkoa tai enintään viisi vuotta vankeutta.

Saksan ylin oikeusaste Bundesgerichtshof on antamissaan ratkaisuissa vahvistanut, että joitakin paritussäännöksen tekemuotoja tulisi tulkita suppeasti. Tällainen tekemuoto on ainakin toisen prostituution kontrolloiminen määräämällä tämän työskentelyolosuhteista. Bundesgerichtshofin vuonna 2003 antaman ratkaisun mukaan paritusta voisi olla esimerkiksi seksityöntekijän henkilökohtaisen tai liikkumisvapauden rajoittaminen, kohtuuttomat työehdot tai tarjottujen seksuaalipalvelujen sisällöstä ja laajuudesta määrääminen. Seksityöntekijää ei saa myöskään estää luopumasta prostituutiosta tai rangaista tätä luopumisyhteyden seurauksena. Tässä tapauksessa tällaista toimintaa ei kuitenkaan ollut esiintynyt. Vastaaja oli järjestänyt seksityöntekijöille majoituksen, määrännyt näiden työajat ja hinnat, kuljettanut seksityöntekijöitä tapaamispaikkoihin sekä palkannut niin kutsutun operaattorin käsittelemään palvelutilauksia. Tuomioistuimien katsoi vastaajan toiminnan kohteena olleiden henkilöiden työskennelleen vapaaehtoisesti seksityöntekijöinä ja vahvisti, että vapaaehtoisesti seksityötä tekevien työaikojen tai -paikkojen taikka hintojen vahvistaminen ei täytä parituksen tunnusmerkistöä.²⁰² Toisessa samana vuonna antamassaan ratkaisussa tuomioistuin sen sijaan katsoi paritusta tapahtuneen, kun seksityöntekijät eivät olleet pystyneet kieltäytymään yksittäisistä asiakkaista.²⁰³

²⁰⁰ Kimpimäki 2009, s. 314.

²⁰¹ Strafgesetzbuch in der Fassung der Bekanntmachung vom 13. November 1998 (BGBl. I S. 3322), das zuletzt durch Artikel 62 des Gesetzes vom 20. November 2019 (BGBl. I S. 1626) geändert worden ist.

²⁰² Bundesgerichtshof, 2 StR 186/03.

²⁰³ Bundesgerichtshof, 2 StR 474/03.

Kolmannessa ratkaisussa Bundesgerichtshof käsitteli toisen prostituution hyväksikäyttämistä parituksen tekemuotona ja vahvisti, millainen toiminta ainakin on paritusta. Tapauksessa parituksen kohde oli joutunut luopumaan lähes kaikista prostituutiosta saamistaan tuloista, kun hän maksoi ensin bordellin pitäjälle 60 prosenttia ja sen jälkeen jäljellä olevista tuloista 40 prosenttia hänet Saksaan tuoneelle henkilölle. Tämän jälkeen hän maksoi vielä 20 prosenttia tuloistaan vuokranantajalleen ja erityisiä sakkomaksuja sääntöjen rikkomisesta. Tuomioistuimen mukaan tämäntyyppinen toiminta oli selvästi paritussäännöksessä tarkoitettua seksityöntekijän hyväksikäyttöä.²⁰⁴ Yhtenä Saksan prostituutilainsäädännön kehityksen positiivisina vaikutuksina on pidetty sitä, että uudistusten jälkeen rikosoikeudellinen kontrolli on voitu kohdistaa vakavampaan rikollisuuteen eikä rajallisia resursseja tarvitse enää käyttää vähäisempien oikeudenloukausten selvittämiseen.²⁰⁵ Huomio voidaankin kiinnittää esimerkiksi räikeisiin hyväksikäyttötapauksiin vaikkapa prostituutiosaataviin liittyvien vaateiden sijaan.

5.1.3 Alankomaat

Alankomaat on tunnettu punaisten lyhtyjien alueiksi kutsutuista kaupunginosista, joissa seksityöntekijöiden näkee tarjoavan palveluitaan täysin avoimesti. Erityisen tunnettu on Amsterdamin keskustassa sijaitseva punaisten lyhtyjien katu, jossa prostituoituja näkee rakennusten ikkunoissa. Alankomaissa on ollut näkyvää prostituutiota jo useiden vuosisatojen ajan, ja sinne hakeutuu sekä asiakkaita että seksuaalipalveluita tarjoavia ihmisiä myös monista muista maista. Itse asiassa suurin osa Alankomaissa työskentelevistä seksityöntekijöistä on maahanmuuttajia: laillisestikin prostituutiota harjoittavista vain joka kolmas on hollantilaisia.²⁰⁶ Pimeästi työskentelevistä seksityöntekijöistä maahanmuuttajien osuus on varmasti vielä suurempi, sillä paperittomien siirtolaisten on pakko työskennellä niin sanotusti maan alla.

Alankomaissa prostituutioon suhtaudutaan pragmaattisesti ja prostituutilainsäädännön keskiössä on prostituution jakaminen kahteen osaan prostituoidun vapaaehtoisuuden perusteella. Vapaaehtoista seksityötä pidetään ammattina, ja tällaiseen prostituutioon sovelletaan työlainsäädäntöä. Pakotettua ja alaikäisen prostituutiota pidetään sen sijaan oikeutetusti kiellettyinä. Ihmiskauppa on kriminalisoitu Alankomaissa jo vuonna 1911. Alankomaiden prostituutilainsäädännön taustalla on ajatus toleranssista; täyskielto ei toimi, sillä prostituutiota tulee aina olemaan olemassa. Kieltoyritysten sijaan prostituutiota pyritään ohjaamaan yhteiskunnalle

²⁰⁴ Bundesgerichtshof, 2 StR 131/05.

²⁰⁵ Reglementierung von Prostitution 2007, s. 49–50.

²⁰⁶ Purchasing Sexual Services 2004, s. 24.

vähemmän ongelmia aiheuttaviin muotoihin.²⁰⁷ Lainsäädännöllä onkin onnistuttu tukemaan seksityöntekijöiden järjestäytymistä ja vähentämään heihin kohdistuvaa väkivaltaa, mutta Alankomaatkin kamppailee kuitenkin edelleen ihmiskauppaa ja laitonta siirtolaisuutta vastaan.²⁰⁸ Tämän lisäksi seksityöntekijät kärsivät työnsä laillisuudesta huolimatta sosiaalisesta stigmasta ja leimautumisesta yhtä paljon kuin muidenkin maiden seksityöntekijät. Näin on siinäkin huolimatta, että Alankomaiden virallinen kanta prostituutioon on se, että toimia saa vapaasti, kunhan ei häiritse muita.²⁰⁹

Toleranssipolitiikan omaksumisen taustalla oli tarve ehkäistä prostituutiosta aiheutuvia haittoja, kuten seksityöntekijöihin kohdistuvaa rikollisuutta ja järjestyshäiriöitä alueilla, joilla seksuaalipalveluja myytiin. 1970- ja 1980-luvuilla katuprostituutioon alkoi ilmestyä entistä enemmän humeriippuvaisia prostituoituja, jotka aiheuttivat naapurustoissa monenlaisia ongelmia. Tämän seurauksena poliisi yritti valvoa toimintaa tarkemmin esimerkiksi tekemällä ratsioita ja pidättämällä seksiä myyviä ”katunaisia”. Rangaistuksena prostituoidut saivat sakkoja, mikä taas pakotti heidät palaamaan kaduille ja työskentelemään entistä enemmän. Poliisin toiminta aiheutti muitakin ongelmia, sillä poliisia pakoillessaan seksityöntekijät joutuivat valitsemaan asiakkaansa nopeammin ja hatarammilla perusteilla. Marieke van Doorninckin mukaan on olemassa runsaasti todistusaineistoa siitä, että tällainen jatkuva ratsiatoiminta johtaa erilaisten prostituoituihin kohdistuvien rikosten lisääntymiseen. Tällaisia rikoksia ovat esimerkiksi ryöstöt, raiskaukset ja muu väkivalta. Alankomaiden sen ajan prostituutiopolitiikka toimi siis päinvastoin kuin oli tarkoitettu.²¹⁰

Alankomaissa bordellitoiminta laillistettiin vuonna 2000 tekemällä bordelleista luvanvaraisia. Luvan saamiseksi bordellien pitää täyttää tietyt kriteerit muun muassa hygienian, turvallisuuden ja siellä työskentelevien henkilöiden itsemääräämisoikeuden turvaamisen suhteen. Kunnat voivat säädellä bordellien toimintaa jonkin verran, mutta niillä ei ole oikeutta kieltää sitä kokonaan. Bordellitoiminnan laillistamisen kanssa samaan aikaan kiristettiin lainsäädäntöä, joka suojaa prostituoituja hyväksikäytöltä. Bordellitoiminnan sallimisen taustalla olikin pitkälti tarve torjua ihmiskauppaa ja suojata alaikäisiä seksuaaliselta hyväksikäytöltä.²¹¹ Työskentely bordellissa edellyttää seksityöntekijältä vapaaehtoisuutta ja täysi-ikäisyyttä. Seksityö lasketaan Alankomaissa lailliseksi ammatiksi, mikä tarkoittaa sitä, että se rinnastetaan muihin

²⁰⁷ Purchasing Sexual Services 2004, s. 45–46.

²⁰⁸ Ibid., s. 25.

²⁰⁹ Doorninck 2003, 272.

²¹⁰ Ibid., s. 273.

²¹¹ Purchasing Sexual Services 2004, s. 25–26.

palveluammatteihin. Prostituoituja ei saa syrjiä ammatinvalintansa perusteella esimerkiksi pankeissa tai vakuutusyhtiöissä. Tämä on nostanut seksityöntekijöiden itsetuntoa, sillä heitä ei voi enää sulkea yhteiskunnan ulkopuolelle.²¹²

Koska bordellitoiminta on Alankomaissa laillista, tavanomaista paritusta ei ole kriminalisoitu. Bordellit saavat esimerkiksi mainostaa palvelujaan avoimesti. Ehtona on kuitenkin yllä mainitulla tavalla siellä työskentelevien henkilöiden vapaaehtoisuus.²¹³ Rikoslainsäädännöstä löytyy kuitenkin säännöksiä seksuaalipalvelujen tarjoamiseen liittyvästä ihmiskaupasta. Prostituutioon kohdistuvan toleranssin lisääntymisen myötä seksityöntekijöiden elämästä on tullut aiempaa turvallisempaa mutta samalla prostituutiosta on tullut näkyvämpää. Suomessa järjestyslaki ja paritussäännökseen sisältyvä osittainen ilmoittelukielto ovat marginalisoineet näkyvän prostituution. Alankomaissa prostituution rinnastaminen muihin palveluammatteihin on muun muassa helpottanut sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaisten mahdollisuuksia tavoittaa mahdollisia avuntarvitsijoita ja antanut seksityöntekijöille mahdollisuuden valita asiakkaansa tarkemmin.²¹⁴

Alankomaiden eri kaupunkien prostituutioalueet ovat yleensä hieman sivussa olevia katuja, joissa prostituutio aiheuttaa mahdollisimman vähän haittaa sivullisille. Alueella on usein jonkinlainen keskus, jossa seksityöntekijät voivat viettää taukojaan ja esimerkiksi syödä tai juoda kupin kahvia. Keskuksessa on myös yleensä tarjolla ilmaisia ehkäisyvälineitä, ja seksityöntekijät pääsevät siellä halutessaan lääkärin vastaanotolle. Lääkärin kautta voi esimerkiksi hakeutua sukupuolitauditesteihin, jotka ovat seksityöntekijöille vapaaehtoisia. Suomessa sata vuotta sitten toiminnassa ollut ohjesääntöinen prostituutio pakotti kaikki prostituoidut sukupuolitauditesteihin, mutta Alankomaissa tällaisen pakon uskotaan vain ajavan viranomaisia pakoilevat henkilöt, kuten maassa ilman oleskelulupaa olevat, karkuun. Prostituutioalueiden tarkoituksena on tehdä kaupallisesta seksistä mahdollisimman turvallista siinä mukana oleville henkilöille.²¹⁵ Bordellitoiminnan laillistaminen on tehnyt seksityöstä turvallisempaa myös sen takia, että bordelleihin tehdään säännöllisiä tarkastuskäyntejä ja havaittuihin ongelmiin voidaan puuttua jo varhaisessa vaiheessa.

---

²¹² Doorninck 2003, s. 279.

²¹³ Ibid., s.271.

²¹⁴ Kontula 2005, s. 50–51.

²¹⁵ Doorninck 2003, s. 274.

5.2 Suomen parituslainsäädännön tulevaisuudennäkymät

5.2.1 *Vaihtoehto 1: seksin ostokielto yrityksenä vähentää prostituutiota ja paritusta*

Seksin myyminen dekriminalisoitiin vuonna 1936, ja huomio on viime vuosikymmeninä keskittynyt enemmän asiakkaiden toimintaan. Seksuaalipalvelujen ostamisen kokonaiskieltoa on harkittu vuosien varrella useaan otteeseen, mutta esimerkiksi vuonna 1999 kieltoyritys kaatui, kun katsottiin, että kriminalisoinnista olisi enemmän haittaa kuin hyötyä. Vuonna 2005 kokonaiskieltopyrkimykset kaatuivat jälleen kerran, kun eduskunta päätyi kriminalisoimaan vain seksuaalipalvelujen ostamisen ihmiskaupan uhreilta, parituksen kohteilta ja alaikäisiltä. Valitun säännöksen tavoitteena oli maksimoida kriminalisoinnin hyödyt ja minimoida haitat. Laki-valiokunta piti tuolloin tärkeänä, että säännöksen vaikutuksia seurataan tarkoin. Esimerkiksi Raution mukaan on ilmeistä, ettei yksinään ostokiellon avulla voida merkittävästi vähentää prostituutiota.²¹⁶ Keskustelussa tuntuvat asettuvan vastakkain prostituution torjuminen ja prostituoitujen työskentelyolosuhteiden parantaminen. Seksin ostokieltoa koskeva kritiikki liittyykin yleensä pelkoon siitä, että kielto heikentäisi seksityötä tekevien henkilöiden asemaa. Seksin ostamisen kriminalisointi saattaisi myös johtaa paritusrikosten yleistymiseen, mikä taas voisi osaltaan johtaa muun järjestäytyneen rikollisuuden lisääntymiseen. Oikeuskirjallisuudessa on esitetty, että kokonaisvaltainen kielto todennäköisesti johtaisi siihen, että prostituutiota harjoitettaisiin aiempaa enemmän salassa.²¹⁷ Tämä saattaisi lisätä parittajien käyttämistä tai esimerkiksi ihmiskaupan tai muunlaisen väkivallan uhriksi päätymistä.

Oikeusministeriön prostituutiota koskevassa lausuntotiivistelmässä vuodelta 2004 käydään läpi eri tahojen antamia lausuntoja lainsäädäntöhankkeesta, jonka tavoitteena oli muun muassa kriminalisoida seksin ostaminen kokonaan, laajentaa parituksen tunnusmerkistöä ja korottaa enimmäisrangaistusta tapauksissa, joissa seksuaalipalveluja ostetaan alaikäiseltä. Hanke sisälsi myös ehdotukset kaupalliseen seksiin liittyvistä muutoksista ulkomaalaislakiin ja järjestyslakiin. Helsingin hovioikeus kritisoi ehdotusta seksin ostamisen kokonaiskiellon osalta. Hovioikeus piti ilmeisenä, ettei ostokielto poista prostituutiota, ja vetosi seksityöntekijöiden turvallisuuteen perusteena suhtautua kokonaisvaltaiseen ostokieltoon varauksellisesti.²¹⁸ Seksi- ja

---

²¹⁶ Rautio 2009, s. 423.

²¹⁷ HE 221/2005 vp, s. 16.

²¹⁸ OM 2004:3: Ihmiskauppa, paritus ja prostituutio, s. 26.

erotiikka-alan asiantuntijajärjestö Pro-tukipiste kannatti esityksen yleistavoitteita, mutta suhtautui Helsingin hovioikeuden tavoin kriittisesti seksuaalipalvelujen ostamisen kriminalisointiin.²¹⁹

Merkittävä osa prostituution kieltämisyrityksiin kohdistuvasta kritiikistä tulee seksityöntekijöiltä itseltään ja heitä edustavilta asiantuntijajärjestöiltä. Pro-tukipiste on mukana useissa kansainvälisissä verkostoissa, kuten Global Alliance Against Traffic in Women ja La Strada International. Järjestö kritisoi potentiaalista seksin ostokieltoa monesta eri näkökulmasta vuonna 2004, sillä sen mukaan ei ole mitenkään ilmeistä, että seksin ostamisen kriminalisoiminen vähentäisi seksuaalipalvelujen kysyntää tai tarjontaa ratkaisevasti. Järjestö myös kritisoi käsitystä, jonka mukaan kysynnän väheneminen heijastui suoraan ihmiskauppa- tai paritustapausten määrään niitä vähentävästi. Muutos saattaisi olla pahimmillaan jopa päinvastainen; kun seksuaalipalvelujen ostaminen on kiellettyä, kauppa painuu maan alle ja seksityöntekijöiden riski joutua ihmiskaupan uhriksi tai parituksen kohteeksi kasvaa. Lisäksi apua tarvitsevien henkilöiden tavoittaminen olisi prostituutitoiminnan siirtyessä piiloon entistä hankalampaa. Järjestö myös epäilee ostokiellon väitettyä vaikutusta sukupuolten välisen tasa-arvon lisäämiseen ja pitää tämänkaltaisia kysymyksiä huomattavasti mietinnössä esitettyä monimutkaisempaa.²²⁰

Oikeusministeriön mietinnössä lainsäädäntöehdotuksia perustellaan muun muassa seksityöntekijöiden suojeluntarpeella. Pro-tukipisteen mielestä tällaisten perustelujen ymmärtäminen on erityisen vaikeaa. Ostokiellon ei oletetakaan poistavan prostituutiota kokonaan, mutta jo vähäisenkin vähenemisen uskotaan vaikuttavan positiivisesti seksityöntekijöiden työoloihin esimerkiksi väkivallan vähenemisellä. Tämä ei kuitenkaan ole uskottavaa, sillä vain osa asiakkaista käyttäytyy väkivaltaisesti. Onkin perusteltua olettaa, että pahoinpitelyihin tai muuhun väkivaltaan sortuvat asiakkaat eivät lopeta seksuaalipalvelujen käyttämistä mahdollisen kriminalisoinnin jälkeenkään. Jos on valmis rikkomaan lakia väkivaltarikoksilla, on todennäköisesti valmis rikkomaan lakia myös ostamalla seksuaalipalveluja. Kokonaisvaltaisesta kriminalisoinnista saattaisikin seurata se, että väkivaltaisten asiakkaiden prosentuaalinen osuus kasvaisi vaikka asiakasmäärä muuten hieman vähentyisi. On vaikeaa nähdä, miten ostamisen kriminalisointi suojelisi seksityöntekijöitä.²²¹

²¹⁹ OM 2004:3: Ihmiskauppa, paritus ja prostituutio, s. 13.

²²⁰ Ibid.

²²¹ Ibid.

Vaikka mietinnössä tavoitteeksi asetetaan prostituutiossa mukana olevien henkilöiden suojeleminen, vaikuttaisi siltä, että todellinen suojeleminen kohdistuu kuitenkin pikemminkin politiikan taustalla vallitseviin arvoihin ja muihin kuin prostituutitoiminnassa tosiasiallisesti mukana oleviin ihmisiin. Tämä näkyy esimerkiksi järjestyslakiin ehdotetussa – ja sittemmin voimaan tullessa – pykälässä, jossa kielletään seksin myyminen ja ostaminen julkisilla paikoilla. Lain esitöissä muutostarvetta perusteltiin muun muassa toiminnan sivullisille aiheuttamalla häiriöllä. Pro-tukipiste vastusti työryhmän ehdotuksia muun muassa sen takia, että sen mukaan kriminaalipoliittisilla keinoilla ei päästä mietinnössä asetettuihin tavoitteisiin. Seksien ostamisen kokonaisvaltaisesta kriminalisoimisesta odotettavissa olevat seuraukset vain vaikeuttaisivat prostituoitujen asemaa.²²²

Rikosoikeustieteessä rangaistuksen oikeutusta on yritetty perustella erilaisten rangaistusteorioiden avulla. Rangaistusteoriat voidaan jakaa kahteen pääryhmään: preventio- ja sovitusteorioihin. Preventioteorioissa rangaistukset pyritään tekemään sellaisiksi, että niillä olisi mahdollisimman suuri vaikutus rikoksentekijän ja muiden käyttäytymiseen tulevaisuudessa. Rikolliset teot pyritään siis estämään erilaisilla keinoilla. Preventioteoria sisältää kaksi ulottuvuutta. Yleispreventiossa eli yleisestäävyydessä on kyse siitä ennaltaehkäisevästä vaikutuksesta, joka rikoslainsäädännöllä ja siihen sisältyvällä rangaistusuhalla on potentiaaliin rikoksentekijöihin. Erityispreventio eli erityisestäävyys taas viittaa rikoksentekijään itseensä kohdistuvaan ehkäisevään vaikutukseen. Erityisestäävyyden tavoitteena on, ettei tuomittu rikoksentekijä tekisi enää rikoksia, ja se voi toteutua joko estämällä tuomittua tekemästä uusia rikoksia pitämällä häntä vangittuna tai pyrkimällä vähentämään rikoksen houkuttelevuutta esimerkiksi pitkän vankeusrangaistuksen uhalla. Kaikessa rikosoikeudessa pitää kuitenkin aina muistaa kaksi reuna-aehtoa: tehotonta rikosoikeutta ei pidä käyttää lainkaan ja myöskään tehokasta rikosoikeutta ei pidä käyttää, jos muut syyt asettuvat sitä vastaan. Rikosoikeusjärjestelmän tarpeellisuutta ovat kritisoineet muun muassa niin kutsutut abolitionistit. Kriminaalipoliittisessa päätöksenteossa onkin päädytty moniin ratkaisuihin, jotka liittyvät selvästi abolitionistien ajatuksiin. Ensinnäkin kriminalisointien käyttämistä pitää rajoittaa, kriminalisoinneille pitää aina esittää vakuuttavat perustelut ja rikosoikeudellista suojaa pitäisi tarjota ainoastaan tilanteissa, joissa rikoksen kohteen katsotaan tarvitsevan tällaista suojaa.²²³

²²² OM 2004:3: Ihmiskauppa, paritus ja prostituutio, s. 13.

²²³ Tapani – Tolvanen 2016, s. 12–14.

Monien naisasiajärjestöjen ajatusmallina vaikuttaa olevan se, että jos prostituutiota ei ole, ei voi olla paritustakaan. Voidaan siis sanoa, että seksin ostokielto on tehokas tapa torjua paritusta. Tämä ajatusmalli pitää osittain paikkansa, mutta siinä sysätään täysin syrjään se todennäköinen lopputulos, että prostituutio ei häviäkään ostokiellon seurauksena kokonaan. Tällä taas voi olla vakavia seurauksia etenkin seksityöntekijöille. Väkivalta- ja muut rikokset saattavat lisääntyä prostituutitoiminnan yhteydessä, eivätkä esimerkiksi asiakkaat voi ilmoittaa kohtaamistaan ongelmatilanteista tunnustamatta syyllistyneensä itsekin rikokseen. Myös seksityöhön ja -työntekijöihin liittyvä stigma kasvaisi todennäköisesti entistä suuremmaksi. Ideaalimaailmaa tavoiteltaessa saattaakin käydä niin, että reaalityöelämä unohtuu. Prostituutiovastaisen ilmapiirin luominen ja vahvistaminen yhteiskunnassa ei todennäköisesti paranna seksityöntekijöiden oikeudellista asemaa. Prostituutiota ja siihen liittyviä ongelmia ei ole mahdollista poistaa yhdessä yössä, joten ongelmia ei pitäisi yrittää ratkoa hätiköiden tai tunne edellä.²²⁴

Vaikka ostokielto vaikuttaisi ensisilmäyksellä turvaavan seksityöntekijöitä, sen implementaatio johtaisi todennäköisesti prostituution siirtymiseen pois näkyviltä. Tämä taas altistaisi seksityöntekijöitä erilaisille hyväksikäytön muodoille.²²⁵ Pheterson on kritisoinut erilaisia kansainvälisiä organisaatioita siitä, että vievät prostituoidulta oikeuden määrätä itsestään olettamalla kaikkien prostituoitujen toimivan syystä tai toisesta pakotettuina. Prostituutioaktivistit ja prostituoidut itse kokevat tällaisen oletuksen ongelmalliseksi, sillä sen avulla voidaan oikeuttaa naisten mielivaltainen kontrollointi vasten heidän tahtoaan. Phetersonin mukaan naisten uhritumista ja toimijuutta ei pitäisi nähdään toisiaan poissulkevinä ilmiöinä. Hänen mukaansa prostituoitujen työssään kokemaa väkivaltaa ei torjuta naisten vaan miesten toimintaan puuttumalla.²²⁶ Yhteiskunnan olisikin tärkeää tehdä seksuaalipalvelujen ostajille selväksi, että seksityöntekijät ansaitsevat saman kunnioituksen kuin kaikkien muidenkin alojen työntekijät ja kaikenlaisesta seksityöntekijöihin kohdistuvasta rikollisesta toiminnasta rangaistaan.²²⁷

Pro-tukipisteen mielestä prostituoitujen suojeleminen edellyttää syrjäytymisen ja marginalisoinnin vähentämistä. Järjestö uskoo erilaisten kriminalisointien vain vahvistavan alaan liittyvää stigmaa ja lisäävän marginalisoitumista. Seksuaalipalvelujen kysynnän ja tarjonnan vähentämistavoitteet ovat sinänsä hyväksyttäviä, mutta valitut toimet eivät saa lisätä seksityöntekijöiden syrjäytymisvaaraa tai marginalisoitumista.²²⁸ Ulkomaalaislain esitöiden mukaan

²²⁴ Kimpimäki 2009, s. 326.

²²⁵ Albright – D’Adamo 2017, s. 123.

²²⁶ Aaltio 2009, s. 28.

²²⁷ Comte 2014, s. 205.

²²⁸ OM 2004:3: Ihmiskauppa, paritus ja prostituutio, s. 13.

parittajien toimintaan puuttuminen on ensisijainen keino ulkomaalaisten prostituoitujen määrän vähentämiseksi. Hallituksen esityksessä ehdotetaan paritusrikoksiin syyllistyneiden henkilöiden oleskeluluvan peruuttamista yhtenä vaihtoehtona prostituution ja seksikaupan vähentämiseksi. Samassa yhteydessä todetaan tarve puuttua voimakkaammin ihmiskauppaa harjoittavien toimintaan.²²⁹ Suomessa pitäisikin Alankomaiden tavoin erottaa toisistaan vapaaehtoinen ja pakotettu prostituutio, ja keskittyä pakkoprostituution ja ihmiskaupan vähentämiseen. Seksin ostamisen kokonaiskielto ei ole oikea ratkaisu.

5.2.2 Vaihtoehto 2: Alankomaiden malli ongelmallisen parituksen torjuna

Valtioilla on käytössään useita erilaisia vaihtoehtoja prostituution sääntelemiseen. Niin sanottuja päätapoja on kolme: kriminalisointi, dekriminalisointi ja sääntelyjärjestelmä.²³⁰ Kriminalisointi voidaan jakaa vielä prohibitionismiin, abolitionismiin ja neo-abolitionismiin eli niin kutsuttuun Ruotsin malliin. Alankomaiden valitsemaa tapaa kontrolloida prostituutiota kutsutaan sääntelyjärjestelmäksi. Muita yleisiä sääntelymalleja ovat kieltojärjestelmä ja abolitionismi. Jako näihin kolmeen järjestelmään on peräisin YK:n vuonna 1959 julkaisemasta selvityksestä, jossa aiheena olivat prostituutio ja ihmiskauppa. Selvityksessä suositellaan abolitionistisen mallin omaksumista.²³¹ Suomen nykyinen malli on jotakin abolitionismin ja dekriminalisoinnin väliltä.

Kieltojärjestelmässä eli prohibitionismissa prostituutio on kriminalisoitu ja sitä pyritään torjumaan tiukan lainsäädännön avulla. Sekä seksuaalipalvelujen tarjoajaa että asiakasta pidetään tässä mallissa rikoksentekijöinä, mutta seksityöntekijän toimintaa on yleensä helpompi valvoa ja kontrolloida.²³² Abolitionistisessa mallissa tavoitteena on purkaa kaikki seksityöntekijöihin kohdistuva hallinnollinen kontrolli. Mallissa on kuitenkin mahdollista kriminalisoida esimerkiksi seksuaalipalvelujen myyminen julkisella paikalla yleisen järjestyksen ylläpitämiseen vedoten. Usein tällaista kriminalisointia tavoitellaankin.²³³ Abolitionismissa prostituoituja pidetään rikollisten sijaan uhreina, ja rikosoikeudellinen kontrolli kohdistuu vain henkilöihin, jotka pyrkivät hyötymään toisen prostituutiosta. Neo-abolitionismissä mennään vielä askel pidemmälle ja kriminalisoidaan seksuaalipalvelujen ostajan toiminta. Abolitionistien

²²⁹ HE 28/2003 vp, s. 210.

²³⁰ Vastaavat englanninkieliset termit ovat "criminalization", "decriminalization" ja "legalization".

²³¹ Study on Traffic in Persons and Prostitution 1959.

²³² Kimpimäki 2009, s. 297.

²³³ Barnett – Casavant 2011, s. 2.

ideaalimaailmassa prostituutioon ryhtyminen voitaisiin etukäteen estää ja toiminnassa jo mukana olevat autettaisiin siitä pois.²³⁴ Abolitionismi yhdistetään yleensä radikaalifeminismiin.

Pheterson kritisoi radikaalifeminististä prostituutionäkökulmaa siitä, että siinä seksityö pidetään erillään kaikista muista riistotyön muodoista. Työn tekeminen ei ylipäätään perustu ihmisten vapaaseen valintaan, vaan työntekoon liittyy aina tietynlainen yhteiskunnallinen pakko. Seksityötä ei täten pitäisi erottaa muista ammateista.²³⁵ Seksityö saattaa olla monille paras vaihtoehto rajallisista mahdollisuuksista. Tällaista valinnanvapautta ei pitäisi väheksyä, sillä aito vapaus valita on globaaleilla työmarkkinoilla harvojen etuoikeus.²³⁶ Keskustelussa nousee usein esille väite siitä, ettei vapaasta tahdostakaan tehty valinta ryhtyä prostituutioon voi koskaan olla aidosti vapaa, sillä valintaan vaikuttavat esimerkiksi taloudellinen pakko tai muu pakottava syy. On kuitenkin tärkeää muistaa, että samanlaiset olosuhteet vallitsevat myös monia muita ammatteja valittaessa. Seksityö ei ole maailman ainoa ammatti, johon päädytään, koska muutakaan työtä ei ole tarjolla tai koska työhön on helpompi ryhtyä kuin johonkin toiseen. On jokseenkin erikoista, että prostituutio herättää niin paljon pahennusta ja sääliä seksityöntekijöitä kohtaan, sillä samanlaista ilmiötä juurikaan ei esiinny muiden ammattien kohdalla. Monesti prostituution erilaisuutta perustellaan sillä, että siinä kajotaan prostituoidun ruumiilliseen koskemattomuuteen. Kuitenkin monissa muissakin ammateissa työntekijä joutuu käyttämään kehoaan työn toteuttamiseksi.

Amnesty International julkaisi vuonna 2006 tutkimusraportin, jossa tarkastellaan sallitun prostituution erilaisia muotoja. Näitä ovat dekriminalisointi, neo-abolitionismi, jossa vain seksuaalipalvelujen ostaminen on kriminalisoitu, ja sääntelyjärjestelmä eli prostituution laillistaminen ja säänteleminen erillislaeilla.²³⁷ Dekriminalisoinnilla tarkoitetaan kaikkien prostituutiota koskevien säännösten poistamista rikoslainsäädännöstä, minkä seurauksena prostituutiota kohdellaan kuin mitä tahansa muuta ammattia.²³⁸ Amnestyn raportissa suositellaan prostituution dekriminalisointia, sillä sen uskotaan olevan paras keino turvata prostituutiossa mukana olevien henkilöiden ihmisoikeudet ja estää näitä joutumasta väkivallan tai hyväksikäytön kohteeksi. Myös Maailman terveysjärjestö on omaksunut dekriminalisointia puoltavan kannan.²³⁹ Laaja-

---

²³⁴ Kimpimäki 2009, s. 298.

²³⁵ Aaltio 2009, s. 28.

²³⁶ Kontula 2008, s. 184.

²³⁷ "Sex workers at risk: a research summary on human rights abuses against sex workers." Amnesty International 2016. <https://www.amnesty.org/download/Documents/POL4040612016ENGLISH.PDF> Sivulla vierailtu 15.2.2020.

²³⁸ Barnett – Casavant 2011, s. 2.

²³⁹ WHO 2012, s. 17.

alaisten kriminalisointien koetaan sisältävän monia turhia kieltoja; tällaiset kiellot saattavat kohdistua esimerkiksi prostituutitoimintaa järjestäviin henkilöihin, jotka eivät kuitenkaan toimi seksityöntekijöitä pakottavalla tavalla. Amnesty ei vastusta myöskään prostituution laillistamista sääntelyjärjestelmän kautta, jos se tehdään huolellisesti ja seksityöntekijät huomioon ottaen.²⁴⁰ Neo-abolitionismin eli Ruotsin mallin – jota joskus myös Pohjoismaiseksi malliksi kutsutaan – ongelma on siinä, että vaikka seksuaalipalvelujen myyminen on sallittua ja ostaminen kiellettyä, viranomaiskontrolli kohdistuu kuitenkin monesti seksityöntekijöihin. Myös seksityöntekijöiden riski joutua väkivallan kohteeksi on tässä mallissa suurempi, sillä palveluja joudutaan usein tarjoamaan asiakkaan kotona, jotta asiakas ei jäisi kiinni seksin ostamisesta. Ruotsin mallin kautta ei myöskään päästä eroon prostituutioon ja seksityöntekijöihin kohdistuvasta stigmasta.²⁴¹

Paritusta pidetään monesti automaattisesti pahana asiana ja parittajia prostituoitujen hyväksikäyttäjinä, mutta on olemassa tilanteita, joissa parittaminen itse asiassa helpottaa seksityöntekijän elämää. Seksityöntekijälle ei välttämättä ole kustannustehokasta – rahan tai ajan suhteen – joutua hoitamaan itse kaikki seksuaalipalvelujen myymiseen liittyvä oheistoiminta, kuten palvelujen markkinointi tai sopivan tilan etsiminen ja järjestäminen. Seksityöntekijälle voi olla helpompaa tehdä näissä asioissa yhteistyötä luotettavan henkilön kanssa. Tämän vuoksi alan komaalainen lupajärjestelmä bordellien perustamiseen olisi paras vaihtoehto myös seksityöntekijöiden kannalta. Jos olisi olemassa valvottuja paikkoja, joissa seksityöntekijät voisivat työskennellä, työ ei olisi pelkästään turvallisempaa vaan myös helpompaa. Seksityöntekijän ei myöskään tarvitsisi tuhlaata aikaa mainosten tai ilmoitusten julkaisemiseen, jos joku toinen voisi hoitaa sen hänen puolestaan. Bordelleissa voitaisiin toimia samalla tavalla kuin monissa parturi-kampaamoissa: siellä työskentelevät ovat itsenäisiä ammatinharjoittajia, jotka vuokraavat parturi-kampaamoissa tuolipaikkaa – ja bordelleissa esimerkiksi huonetta – mutta asiakashankinta tapahtuu niin kutsutun työnantajan puolesta. Bordellissa työskentelevät henkilöt maksavat paikastaan vuokraa ja saavat pitää kaikki hankkimansa tulot.

²⁴⁰ Prostituution laillistava järjestelmä sisältää yleensä erilaisia sääntöjä ja vaatimuksia, joita prostituutitoiminnassa mukana olevien pitää noudattaa voidakseen harjoittaa ammattiaan. Esimerkiksi Yhdysvaltojen Nevadan osavaltion bordellijärjestelmässä jokaisen seksityöntekijän pitää rekisteröityä poliisiasemalla bordellityöntekijäksi sekä käydä viikoittain testeissä tippurin ja klamydian varalta ja kuukausittain HIV:n ja kupan varalta (Cohan – Lutnick 2009, s. 38–39). Sukupuolitauteistestien pakottaminen on perus- ja ihmisoikeusnäkökulmasta vähintäänkin kyseenalaista.

²⁴¹ “Sex workers at risk: a research summary on human rights abuses against sex workers.” Amnesty International 2016, s. 20. <https://www.amnesty.org/download/Documents/POL4040612016ENGLISH.PDF> Sivulla vierailltu 15.2.2020.

Tämän ehdotuksen mukaiseen malliin siirtyminen ei välttämättä olisi täysin ongelmatonta, sillä paritus on ollut niin pitkään laitonta ja prostituutitoiminta on muutenkin pysytellyt varjoissa. Suomessa on myös vastustettu prostituutiota koskevaa sääntelyjärjestelmää jo yli sata vuotta sitten, kun kaupallisesta seksistä aiheutuvia ongelmia pyrittiin ratkomaan ohjesääntöisen prostituution avulla. Kun bordellitoiminnasta tulisivat yhtäkkiä laillista, toiminnassa tällä hetkellä mukana olevat henkilöt eivät välttämättä olisi valmiita siirtymään avoimeen toimintaan. Toinen ongelma liittyy kolmansista maista tulevien ja Suomessa ilman oleskelulupaa olevien asemaan. Jos bordellitoiminta laillistettaisiin ja prostituutio muuttuisikin taas avoimemmaksi, EU:n ulkopuolisista maista tulevat maahanmuuttajat joutuisivat painumaan entistä enemmän maan alle, jotta heitä ei käännytetäisi. Tämä taas saattaisi johtaa entistä huonompiin työskentelyolosuhteisiin ja esimerkiksi lisääntyneeseen väkivaltaan seksityöntekijöitä kohtaan. Ulkomaalaislakiin pitäisikin tehdä muutoksia yhdessä parituslainsäädännön uudistamisen kanssa, sillä muuten laki asettaisi Suomen ja EU:n kansalaiset selvästi parempaan asemaan kuin kolmansien maiden kansalaiset.

Parituksen osalta on tärkeää erottaa toisistaan sen erilaiset muodot. Joissakin tilanteissa parittaja ja parituksen kohteena oleva henkilö ovat hyvin tasavertaisessa asemassa ja toimivat yhteistyökumppaneina. Toisissa tilanteissa parittaja taas hoitaa lähes kaiken toimintaan liittyvän yksin ja seksityöntekijän vapaus määrätä toiminnastaan jää vähäiseksi. Parituslainsäädäntöä pitäisi kehittää suuntaan, jossa ongelmalliseen paritukseen puututaan ja huomiota kiinnitetään entistä enemmän ihmiskaupan torjumiseen. Seksityöntekijää hyödyttävää toimintaa ei kuitenkaan pitäisi kieltää. Esimerkiksi bordellitoiminnan laillistamisen avulla seksityöntekijöiden työskentelyolosuhteita voitaisiin parantaa, prostituutiosta tulisi ammattimaista toimintaa omine ammattiyhdistyksineen ja toimintaa voitaisiin valvoa huomattavasti aiempaa paremmin. Mahdollisuus järjestäytyä ja työskennellä yhteisissä liiketiloissa tekisi seksityöntekijöiden työskentelystä turvallisempaa.²⁴² Laillistamisen avulla olisi myös mahdollista päästä eroon paritukseen usein liittyvästä järjestäytyneestä rikollisuudesta, sillä luvan saaminen bordellin perustamiseksi edellyttäisi yrittäjältä tiettyjen velvoitteiden täyttämistä. Yllä kuvattu Alankomaiden malli olisiikin Suomen kannalta paras ratkaisu tulevaisuutta ajatellen. Se hyödyttäisi useita eri tahoja, mutta erityisesti siitä hyötyisivät seksityöntekijät.

---

²⁴² Comte 2014, s. 203.

6 LOPUKSI

Suomalaisen prostituutiokeskustelun keskiössä on kiista seksin myyjien tahdonvapaudesta. Naisasiajärjestöt argumentoivat vuodesta toiseen, että prostituoituja ei pidä kutsua seksityöntekijöiksi, sillä se vääristää kuvaa heidän todellisesta tilanteestaan ja asemastaan. Järjestöt eivät usko, että prostituutioon päätyneillä naisilla olisi ollut aito mahdollisuus valita toisin. Rikosoikeudessa valinnanvapaus ja toisin toimimisen mahdollisuus ovat keskeisessä asemassa. Tarkastelu kohdistuu yleensä rikoksentekijän valinnanvapauteen ja mahdollisuuteen toimia toisin. Prostituutiokeskustelussa tarkastelu sen sijaan kohdistuu väitettyyn uhriin eli seksityöntekijään silloinkin, kun keskustellaan asiakkaan toiminnan kriminalisoimisesta. Uhrin tahdonvapaus on yksi keskeisimmistä kriteereistä myös nais- ja ihmiskaupan yhteydessä.²⁴³ Vaikka itsemääräämisoikeuden suojaamistavoite on merkittävässä asemassa seksuaalirikoslainsäädännössä, sen avulla ei kuitenkaan voida perustella paritusta koskevaa sääntelyä. Toisen prostituutiosta hyötyamisen kieltämisestä ei voi järkevästi perustella itsemääräämisoikeuden turvaamispyrkimyksillä, sillä paritusrikokset eivät kohdistu yksittäisiin henkilöihin. Paritustapauksissa ei ole yksilöitä, joiden itsemääräämisoikeuden toteutumista rikoksella rajoitettaisiin tai estettäisiin, sillä tällainen toiminta muuttaisi rikosnimikkeen todennäköisesti toiseksi.

Jos seksityö on tehokkain tapa ansaita rahaa ja henkilö lähtee siihen vapaasta tahdostaan, seksin ostamisen tai myymisen kieltämiselle ei ole riittäviä perusteita. Seksuaalipalvelujen myyminen on palveluammatti siinä missä muutkin, joten sitä ei pitäisi rajoittaa lainsäädännöllä eikä varsinkaan turhilla kriminalisoinneilla. Ulkomailta Suomeen tulevilla seksityöntekijöillä kaupallinen seksi saattaa olla keino paeta absoluuttista köyhyyttä, ja suomalaisten seksityöntekijöiden kohdalla vaihtoehtona olisi usein muu matalapalkkainen työ.²⁴⁴ Henkilön itsemääräämisoikeuteen sisältyy oikeus päättää omasta kehostaan ja ammatinvalinnastaan, eikä tuota oikeutta pidä lähteä rajoittamaan vanhentuneiden moraalikäsitteiden tai aikansa eläneiden ideologioiden takia. Sama pätee myös paritukseen. Parituskeskustelussa pitäisi unohtaa siihen toistuvasti liitetty mielikuvat järjestäytyneestä rikollisuudesta ja seksityöntekijöiden alistamisesta ja tunnistaa sen erilaiset muodot. Ongelmallisen paritustoiminnan ja kaikenlaisen ihmiskauppatoiminnan torjuminen pitäisi ottaa lainsäädäntöuudistusten keskeiseksi tavoitteeksi kokonaisvaltaisten kieltojen sijaan. Olisi myös tärkeää pohtia uudelleen Suomen lähestymiskulmaa prostituutioon: prostituoitujen suojelemisen kannalta olisi tärkeää unohtaa morali- ja arvopohdinnat ja

²⁴³ Niemi-Kiesiläinen 2004, s. 457.

²⁴⁴ Kontula 2008, s. 125.

keskittyä toimivan lainsäädäntökokonaisuuden rakentamiseen. Tärkeintä olisi varmistaa prostituutitoiminnassa mukana olevien henkilöiden turvallisuus ja parantaa heidän työskentelyolosuhteitaan. Alankomaiden toleranssiajatus ja sääntelyjärjestelmä ovat pragmaattisia, ja ne pitäisi omaksua myös Suomessa. Valitaan suunnaksi sitten mikä tahansa, selvää on, että paritusslainsäädäntö kaipaa kipeästi selkiyttämistä ja yhdenmukaistamista.

LÄHTEET

Virallislähteet

Hallituksen esitykset ja kansanedustajien lakialoitteet

Hallituksen esitys Eduskunnalle rikoslainsäädännön kokonaisuudistuksen ensimmäisen vaiheen käsittäväksi rikoslain ja eräiden muiden lakien muutoksiksi HE 66/1988 vp.

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi rikoslain väkisinmakaamista ja vapautta loukkaavaa haureutta koskevien säännösten muuttamisesta HE 365/1992 vp.

Hallituksen esitys Eduskunnalle oikeudenkäyttöä, viranomaisia ja yleistä järjestystä vastaan kohdistuvia rikoksia sekä seksuaalirikoksia koskevien säännösten uudistamiseksi HE 6/1997 vp.

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi ulkomaalaislain muuttamisesta HE 50/1998 vp.

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi turvallisuuden edistämistä yleisillä paikoilla koskevien säännösten uudistamiseksi HE 20/2002 vp.

Hallituksen esitys Eduskunnalle ulkomaalaislaiksi ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi HE 28/2003 vp.

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi rikoslain muuttamisesta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi HE 34/2004 vp.

Hallituksen esitys Eduskunnalle kansainvälisen järjestäytyneen rikollisuuden vastaisen Yhdistyneiden Kansakuntien yleissopimuksen ihmiskauppaa ja maahanmuuttajien salakuljetusta koskevien lisäpöytäkirjojen hyväksymisestä ja niiden lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta sekä laeiksi rikoslain 20 luvun ja järjestyslain 7 ja 16 §:n muuttamisesta HE 221/2005 vp.

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi rikoslain 20 luvun muuttamisesta HE 216/2013 vp.

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi rikoslain muuttamisesta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi HE 103/2014 vp.

Lakialoite LA 86/2016 vp.

Lakivaliokunnan mietinnöt

Lakivaliokunnan mietintö 4/2004 vp.

Oikeusministeriön julkaisut

Työryhmämietintö 2003:5: Ihmiskauppa, paritus ja prostituutio. Työryhmän osamietintö.

Lausuntoja ja selvityksiä 2004:3: Ihmiskauppa, paritus ja prostituutio. Työryhmän osamietintö – Tiivistelmä lausunnoista.

Selvityksiä ja ohjeita 39/2013: Seksikaupan kohteen hyväksikäyttö. Seksinostokiellon toimivuuden arviointi.

Muut virallislähteet

Helsingin hovioikeus: Lausunto ihmiskauppatyöryhmän mietinnöstä 63/2012. Annettu 11.12.2012.

Kansainväliset virallislähteet

Euroopan unioni

Neuvoston puitepäätos 2002/629/YOS ihmiskaupan torjunnasta. Annettu 19.7.2002.

Euroopan neuvoston direktiivi 2003/81/EY oleskeluluvasta, joka myönnetään yhteistyötä toimivaltaisten viranomaisten kanssa tekeville kolmansien maiden kansalaisille, jotka ovat ihmiskaupan uhreja tai jotka ovat joutuneet laittomassa maahantulossa avustamisen kohteiksi. Annettu 29.4.2004.

Neuvoston puitepäätos 2004/68/YOS lasten seksuaalisen hyväksikäytön ja lapsipornografian torjumisesta. Annettu 22.12.2003.

Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2011/36/EU ihmiskaupan ehkäisemisestä ja torjumisesta sekä ihmiskaupan uhrien suojelemisesta ja neuvoston puitepäättöksen 2002/629/YOS korvaamisesta. Annettu 5.4.2011.

Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2011/92/EU lasten seksuaalisen hyväksikäytön ja seksuaalisen riiston sekä lapsipornografian torjumisesta ja neuvoston puitepäättöksen 2004/68/YOS korvaamisesta. Annettu 13.12.2011.

EU:n laajuinen tutkimus naisiin kohdistuvasta väkivallasta – Tutkimustulokset lyhyesti. Euroopan unionin perusoikeusviraston raportti 2014. (FRA:n raportti).

Norja

Purchasing Sexual Services in Sweden and the Netherlands. Legal Regulation and Experiences. An abbreviated English version. A report by a Working Group on the legal regulation of the purchase of sexual services. Issued on 8 October 2004. Ministry of Justice and the Police. Report 2004. Norjan oikeus- ja poliisiministeriön raportti.

Ruotsi

SOU 1981:71. Prostitutionen i Sverige – Bakgrund och åtgärder. Socialdepartementet. Ruotsin sosiaaliministeriön selvitys.

SOU 1995:15. Könshandeln – Betänkande av 1993 års prostitutionsutredning. Socialdepartementet. Ruotsin sosiaaliministeriön selvitys.

Regeringens proposition 1997/98:55. Kvinnofrid. Ruotsin hallituksen esitys.

SOU 2001:14. Sexualbrotten – Ett ökat skydd för den sexuella integriteten och angränsande frågor. Socialdepartementet. Ruotsin sosiaaliministeriön selvitys.

Kännedom om prostitution 2007. Socialstyrelsen 2007. Ruotsin sosiaalihallituksen raportti.

Saksa

Reglementierung von Prostitution: Ziele und Probleme – Eine kritische Betrachtung des Prostitutionsgesetzes. Toim. Joakim Renzikowski. Bundesministerium für Familie, Senioren, Frauen und Jugend 2007. Saksan perheministeriön raportti.

Yhdistyneet kansakunnat

Ihmisten kaupan ja toisten prostituutiosta hyötymisen tukahduttamista koskeva yleissopimus (Convention for the Suppression of the Traffic in Persons and of the Exploitation of the Prostitution of Others) 1949.

Study on Traffic in Persons and Prostitution: Suppression of the Traffic in Persons and of the Exploitation of the Prostitution of Others. YK:n pääsihteeristön taloudellisten ja sosiaalisten asiain osasto 1959.

Kaikkinaisen naisten syrjinnän poistamista koskeva yleissopimus (The Convention on the Elimination of all Forms of Discrimination Against Women) 1979. (CEDAW-sopimus).

Kirjallisuus

Aaltio, Elina, Vapaaksi marginaalista – marginaalista vapautta. Naisliikkeen ja prostituoitujen etuliikkeen kamppailu seksin oston kriminalisoinnista 2002–2006. TANE-julkaisuja 2009.

Aaltonen, Iisa – Maaniitty, Elina – Tikka, Katja, Punaisten lyhtyjen Helsinki. Prostituutio pääkaupungin historiassa. Minerva Kustannus Oy 2018.

Aarnio, Aulis, Laintulkinnan teoria. WSOY 1988.

Albright, Erin – D’Adamo, Kate, Second Thoughts: Decreasing Human Trafficking through Sex Work Decriminalization. AMA Journal of Ethics 19(1) 2017, s. 122–126.

Alvesalo, Anne, Oikeudellinen toimija empiirisen tutkimuksen kohteena. Julkaisussa Keinänen, Anssi – Kilpeläinen, Mia – Vääänen, Ulla (toim.), Empiirisen oikeustutkimuksen kokemukset, haasteet ja tulevaisuus. Itä-Suomen yliopiston oikeustieteellisiä julkaisuja 2010, s. 175–188.

Amnesty International, Sex workers at risk: a research summary on human rights abuses against sex workers. Raportti 2016.

Barnett, Laura – Casavant, Lyne, Prostitution: A Review of Legislation in Selected Countries. Library of Parliament 2011.

Bell, Shannon, Reading, Writing & Rewriting the Prostitute Body. Indiana University Press 1994.

Chapkis, Wendy, Live sex acts: women performing erotic labor. Routledge 1997.

Comte, Jacqueline, Decriminalization of Sex Work: Feminist Discourses in Light of Research. *Sexuality & Culture* 18(1) 2014, s. 196–217.

Doorninck, Marieke van, Normaalialliiketoimintaa? Seksiteollisuus Alankomaissa. Teoksessa Pattanaik, Bandana – Thorbek, Susanne (toim.), Rajat ylittävä prostituutio. Globaalien toimintamallien muuttuminen. LIKE 2003.

Freeman, Jody, The Feminist Debate over Prostitution Reform: Prostitutes' Rights Groups, Radical Feminists, and the (Im)possibility of Consent. Teoksessa Weisberg, D. Kelly (toim.), Applications of Feminist Legal Theory to Women's Lives: Sex, Violence, Work, and Reproduction. Temple University Press 1996.

Haavio-Mannila, Elina – Kontula, Osmo, Sexual Trends in the Baltic Sea Area. Väestöntutkimuslaitoksen julkaisuja D 41/2003. Väestöliitto 2003.

Hernández-Truyol, Berta E. – Larson, Jane E., Sexual Labor and Human Rights. *Columbia Human Rights Law Review* 37(391) 2006, s. 391–400.

Hirvonen, Ari, Mitkä metodit? Opas oikeustieteen metodologiaan. Yleisen oikeustieteen julkaisuja 2011.

Häyhä, Juha (toim.), Minun metodini. Werner Söderström lakitieto 1997.

Jeffreys, Sheila, The Idea of Prostitution. Spinifex Press 1997.

Kari, Markus, Muuttuva yhteiskunta, oikeus ja oikeustieteen metodi. Julkaisussa Siikavirta, Kristian (toim.), Oikeus ja yhteiskunta – oikeustieteen monet kasvot. Vaasan yliopiston julkaisuja 2012, s. 117–133.

Kekkonen, Jukka, Suomen oikeuskulttuurin suuri linja 1898–1998. Teoksessa Kekkonen, Jukka – Hallberg, Pekka – Suviranta, Antti, Suomen oikeuskulttuurin suuri linja: Suomalainen lakimiesyhdistys 100 vuotta. Suomalainen Lakimiesyhdistys 1998.

Kimpimäki, Minna, Haureuden harjoittajista ihmiskaupan uhreihin: prostituution, parituksen ja ihmiskaupan oikeudellinen sääntely. Lapin yliopistokustannus 2009.

Kontula, Anna, Prostituutio Suomessa. SEXPO säätiö 2005.

Kontula, Anna, Punainen eksodus. LIKE 2008.

Koskinen, Pekka, Rikoslaki ja sen uudistamistyö. Teoksessa Hakamies, Kaarlo – Koskinen, Pekka – Lappi-Seppälä, Tapio – Majanen, Martti – Melander, Sakari – Nuotio, Kimmo – Nuutila, Ari-Matti – Ojala, Timo – Rautio, Ilkka, Rikosoikeus. WSOYpro 2009, s. 87-93.

Leigh, Carol, Inventing Sex Work. Teoksessa Nagle, Jill (toim.), Whores and Other Feminists. Routledge 1997.

Lindroos-Hovinheimo, Susanna, Oikeuden rajoilla. Helsingin yliopiston oikeustieteellinen tiedekunta 2014.

Nagle, Jill, Whores and Other Feminists. Routledge 1997.

Niemi, Johanna, Onko 'oikeus ja sukupuoli' oikeudenala? Lakimies 7-8/2015, s. 1022-1039.

Niemi-Kiesiläinen, Johanna (nyk. Johanna Niemi), Naiskauppa, paritus ja seksin osto. Lakimies 3/2004 s. 451–465.

O'Connell Davidson, Julia, The Rights and Wrongs of Prostitution. Hypatia 17(2) 2002, s. 84–98.

Ojala, Timo, Seksuaalirikokset. Edita Publishing Oy 2014.

Peterson-Iyer, Karen, Prostitution: A Feminist Ethical Analysis. Journal of Feminist Studies in Religion 14(2) 1998, s. 19-44.

Pheterson, Gail, The Prostitution Prism. Amsterdam Univ. Press 1996.

Rautio, Ilkka, RL 20: Seksuaalirikokset. Teoksessa Hakamies, Kaarlo – Koskinen, Pekka – Lappi-Seppälä, Tapio – Majanen, Martti – Melander, Sakari – Nuotio, Kimmo – Nuutila, Ari-Matti – Ojala, Timo – Rautio, Ilkka, Rikosoikeus. WSOYpro 2009, s. 419-461.

Roth, Venla, Prostituutio, paritus ja ihmiskauppa. Teoksessa Kantola, Johanna – Nousiainen, Kevät – Saari, Milja (toim.), Tasa-arvo toisin nähtynä: oikeuden ja politiikan näkökulmia tasa-arvoon ja yhdenvertaisuuteen. Gaudeamus 2012, s. 245-270.

Santos, Boaventura de Sousa, Law: A Map of Misreading. Toward a Postmodern Conception of Law. Journal of Law and Society 1987, s. 279–302.

Smart, Carol, Law, Crime and Sexuality: Essays in Feminism. Sage 1995.

Sundberg, Anneli, Miehet, naiset ja dominat. Helsingin Sanomat 11.7.2003.

Svensson, Eva-Maria, Genus och rätt: En problematisering av föreställningen om rätten. Iustus 1997.

Tapani, Jussi – Tolvanen, Matti, Rikosoikeus. Rangaistuksen määrääminen ja täytäntöönpano. Talentum Pro 2016.

Tuori, Kaarlo, Kriittinen oikeuspositivismi. Werner Söderström lakitieto 2000.

Tuori, Kaarlo, Oikeuden ratio ja voluntas, WSOYpro 2007.

Vuolajärvi, Niina, Seksuaalipalveluiden oston kriminalisoiva laki tutkimuksen valossa. Suomen Naistutkimuksen seura 2013.

World Health Organization (WHO), Prevention and Treatment of HIV and other Sexually Transmitted Infections for Sex Workers in Low- and Middle-income Countries. Recommendations for a public health approach. 2012.

Wilhelmsson, Thomas, Oikeus, valtio ja yhteiskunta. Lakimies 1/2005, s. 105–110.

Internetlähteet

FINSEX Asenteet. Väestöliiton verkkosivusto. https://www.vaestoliitto.fi/tieto_ja_tutkimus/vaestontutkimuslaitos/seksologinen_tutkimus/suomalaisten-seksuaalisuus-finse/finsex-asenteet/ . Sivulla vierailtu 5.1.2020.

Ihmiskauppa ja prostituutio torjuttava. Naisjärjestöjen keskusliitto ry:n ja Monika-Naiset liitto ry:n yhteinen kannanotto 27.11.2019. <https://drive.google.com/file/d/16sHhA2Kdh8QNTNOldcVLpwQihxCG-voa/view> . Sivulla vroitteerailtu 28.11.2019. (CEDAW-kannanotto).

Presidentti Timo Eskon tervehdyspuheenvuoro Suomen Tuomariliiton XX Tuomaripäivässä 14.10.2016. Korkeimman oikeuden verkkosivusto 14.10.2016. http://korkeinoikeus.fi/fi/index/ajankohtaista/puheet_1/2016/presidenttitimoeskonspuhesuomentuomariliitonxxtuomaripaivassa.html. Sivulla vierailtu 22.4.2019.

Raiskauksen määritelmä suostumusperustaiseksi - Suostumus2018. Kansalaisaloite 5.6.2018. <https://www.kansalaisaloite.fi/fi/aloite/3209> . Sivulla vierailtu 22.4.2019.

Recommended Principles and Guidelines on Human Rights and Human Trafficking. Liite YK:n ihmisoikeusasioiden korkean edustajan toimiston julkaisemaan ihmisoikeusraporttiin 2002. <http://www.ohchr.org/Documents/Publications/Traffickingen.pdf> Sivulla vierailtu 15.2.2020.

Seksi-Suomen historia, jakso 2: Haureuden harjoittajat. Yle Areena 5.9.2017. <https://areena.yle.fi/1-4162502> . Sivulla vierailtu 20.10.2019.

Tasa-arvon edistysaskeleita. Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen verkkosivusto 30.9.2019. <https://thl.fi/fi/web/sukupuolten-tasa-arvo/lait-ja-politiikka/tasa-arvon-edistysaskeleita> . Sivulla vierailtu 28.11.2019.

Äänioikeus moraalireformin käännekohtana. Pirjo Markkolan asiantuntijateksti Naisten täydet poliittiset oikeudet 100 vuotta -verkkosivustolla. <http://www.helsinki.fi/sukupuolentutkimus/aanioikeus/artikkelit/markkola.htm> . Sivulla vierailtu 5.12.2019.

Oikeustapaukset

Korkein oikeus

KKO 2005:17

KKO 2007:38

KKO 2014:80

Hovioikeudet

Hovioikeuksien osalta tuomioiden tunnistetiedot salataan tutkimuseettisistä syistä, sillä tutkielmassa käsitellään seksuaalirikoksia. Tutkielman aineistona käytetyt ratkaisut on nimetty vain ratkaisun antaneen hovioikeuden ja järjestysnumeron mukaan, esimerkiksi HHO #1, HHO #2, THO #1 ja niin edelleen.

Aineistona käytettyjä hovioikeuksien ratkaisuja on yhteensä 19. Näistä 13 on Helsingistä, yksi Rovaniemeltä, neljä Turusta ja yksi Vaasasta. Itä-Suomen hovioikeus ei toimittanut yhtään ratkaisua.

Kansainväliset oikeustapaukset

Saksan liittovaltion korkeimman oikeuden ratkaisu Bundesgerichtshof, 2 StR 186/03. Annettu 01.08.2003.

Saksan liittovaltion korkeimman oikeuden ratkaisu Bundesgerichtshof, 2 StR 474/03. Annettu 17.03.2004.

Saksan liittovaltion korkeimman oikeuden ratkaisu Bundesgerichtshof, 2 StR 131/05. Annettu 15.7.2005.